

# KARYS

1980  
VASARIS - FEBRUARY  
Nr. 2



# KARYS

1980  
Nr. 2 (1559)

Redaktorius  
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius  
KĘSTUTIS BILERIS

Redakatoriaus pavaduotojas  
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:  
S. KAUNELIENĖ  
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS  
"Lietuviai Kariai Laisvajame  
Pasaulyje"

BRONIUS BALČIŪNAS  
"Karinės Žinios"  
Leidžia:

L.K.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

## TURINYS

Trakai .....	viršelis
Dr. J. Stiklorius — Mažoji Lietuva seniau ir dabar (pub.) .....	49
P. Jurgėla — Karo Mokyklos antroji laida .....	55
A. Motuzas — Sparnuotieji metai (pub.) .....	59
Br. Balčiūnas — Trečiasis Pasaulinis karas .....	64
Dr. A. Rukša — Kautynės, kuriose buvo išgelbėta nepriklausoma Lietuva .....	69
TREMTIES TRIMITAS .....	74
V. Bražėnas — Milžinų paunksmėje .....	76
J. Jasaitis — 25-ri veiklos metai "Vytauto Didžiojo" rinktinei ....	81
Šaulių kronika .....	86
KARINĖS ŽINIOS .....	93
KRONIKA .....	94

## ATSTOVAI:

Baltimore — M. Šimkus, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Australia — V. Šalkūnas

## JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus  
CHICAGO, IL — "Gifts International",  
"Parama", Baly's Radio & Television  
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.  
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),  
V. Perminas  
OMAHA, NB — Pr. Kovas  
WATERBURY, CT — "Spauda"  
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

## PLATINTOJAI

### KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.  
Misevičius, Aug. Kuolas

### ANGLIJOJE

"Dainora" — 14 Priory Road; Kew, Sur-  
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

### V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-  
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

### AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong,  
3215, Vic.  
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol  
5084, SA  
S. Pačėsa, 13 Orchid Road, Guildford,  
NSW, 2161

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$12.00, pusmečiui U.S. \$6.00, atskiro nr. U.S. \$1.50

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription U.S. \$12.00 per year. Single copy U.S. \$1.50 — Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y. Publication No. ISSN 0022-9199

Isteigtas Lietuvoje 1919—  
Nepriklausomybės kovų—  
metais

# KARYS

Atgaivintas Jungtinėse  
Amerikos Valstybėse 1950  
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 2 (1559)

VASARIS — FEBRUARY

1980

## MAŽOJI LIETUVA SENIAU IR DABAR

Dr. JONAS A. STIKLIORIUS

*Pabaiga*

Kad supratus 1923 m. sausio 15 d. įvykių reikšmę, reikia bent trumpai pažvelgti į jų genezę. Pirmasis Pasaulinis karas, prasidėjęs 1914 m., pasibaigė su Vokietijos kapituliacija 1918 m. lapkričio mėn. Karo veiksmams pasibaigus, alijantų: Prancūzijos, D. Britanijos, J.A.V., Italijos ir Japonijos, vadovybės susirinko Paryžiaus priemiestyje, Versailles, pradėti taikos derybas ir surašyti taikos sutartį. Į Versalį tuo metu buvo nuvykusi ir Lietuvos delegacija, vadovaujama užsienių reikalų ministro profesorius Augustino Volde-maro. Tos delegacijos pagrindinė problema buvo ta, kad alijantai beveik nieko nežinojo apie Lietuvą ir dėlto jos atstovų net neįsileido į tarybą. Delegacija, tačiau, vis dėlto stropiai dirbo, rašydama memorandumus, kontaktuodama delegatus ir naudodama visus jai prieinamus ir įmanomus būdus iškelti Lietuvos valstybės pretenzijas į Mažąją Lietuvą, tuo laiku buvusią Vokietijos Reicho Rytprūsių provincijos šiaurine puse. Lietuvos delegacijos situaciją Versalio derybose ypač sunkino lenkai, kurių delegatas Roman Dmowski mėgino įtikinti alijantus, kad lietuviai esą politiniai nesubrendusi tauta, kuriai dar negalima patikėti savo valstybės, ir kad jai būtų daug geriau, jeigu ji sueitų į uniją su lenkais.

Pagaliau, kai jau buvo sudaryta ir paskelbta Versalio taikos sutartis, pasirodė, kad alijantai priėjo kompromisinio sprendimo. Versalio sutarties 99 straipsnis nustatė:

Susijungusių ir susitarusių valstybių naudai Vokietija atsisako visų teisių į teritorijas tarp Baltijos jūros, šiaurinės Rytprūsių sienos, nustatytos šios sutarties II dalies (Vokietijos sienos) 28 straipsniu, ir buvusio Vokietijos-Rusijos sienos.

Vokietija apsiima pripažinti svarbiausiųjų susijungusių ir susitarusių valstybių dispozicijas, liečiančias šias teritorijas, ypač kiek jos palies gyventojų pilietybę.

Paprastai išreiškus, šis straipsnis pasakė, kad alijantai rado reikalo nuo Vokietijos atskirti ne visą Mažąją Lietuvą, o tik šiaurinę jos dalį, esančią dešiniajame Nemuno krante, ir apimančią Klaipėdos miestą ir Klaipėdos, Šilutės ir Pagėgių apskritis, atseit, Klaipėdos kraštą. Aiškindami Versalio taikos sutartį, alijantai sakė, kad nuo Vokietijos buvo atskirta ne visa Mažoji Lietuva (atseit, Rytprūsių provincijos šiaurinė pusė), o tik Klaipėdos kraštas, ir taip buvę pasielgta dėlto, kad likusioje Mažosios Lietuvos dalyje "germanizacija jau buvo per daug pažengusi".

Tad 1920 m. vasario 9-12 d. vokiečių kariuomenė išėjo iš Klaipėdos.

1920 m. vasario 14 d. prancūzas, generolas Odry, su batalionu "chasseurs" (pėstininkų) aplaukė į Klaipėdą ir perėmė krašto valdžią iš vokiečių reicho komisaro grafo Lambsdorff. Generolą Odry vėliau pakeitė civilinis komisaras Petisne.

Prancūzai, atskyrę Klaipėdos kraštą nuo Vokietijos, tačiau visai neskubėjo atiduoti jį Lietuvai. Jie aiškinosi, kad jie dar negali atiduoti krašto Lietuvai, kadangi, esą, "Lietuvos status dar neišaiškintas", atseit, Lietuva dar nėra pripažinta jų "de jure". Tas aiškinimas skamba kiek keistokai, nes norėdami, alijantai būtų galėję tą pripažinimą de jure duoti tuojau, nes tai priklausė tik nuo jų pačių.

Klaipėdos krašte, tuo tarpu, padėtis iš lėto, bet tikrai pablogėjo. Krašte buvo keletas pakrai-

pų. Krašto gyventojai lietuviai, žinoma, norėjo kraštą sujungti su Lietuva galimai greičiau. Vokiečių gyventojų tarpe, tačiau, buvo ir kitokių pažiūrų: vieni norėjo grįžti į vokiečių reichą, kiti norėjo laisvos valstybės, Dancigo "Freistaat'o" pavyzdžiu, o dar kiti norėjo prijungti kraštą prie Lenkijos.

Prancūzija dar delsė su krašto atidavimu Lietuvai, dėl priežasčių, kurios siekia giliau į Europos istoriją.

Vokiečiai ir prancūzai jau šimtmečiais buvo aršūs priešai ir palyginti dar neseniai, 1871 m., vokiečiai buvo stipriai sumušę prancūzus ir net pasinaudoję ta proga Versalio rūmuose karūnuoti savo kaizerį. Tad prancūzams buvo reikalingas sąjungininkas, galės vokiečius spausti iš kitos pusės, iš rytų, ir tokį sąjungininką prancūzai buvo radę rusų caro režime. 1917 m. tačiau rusų caro režimas sugriuvo, ir jį pakeitė Sovietų Sąjunga, kuri bent tada visai netiko prancūzams į sąjungininkus. Laimingu būdu, tačiau, prancūzams atsirado kitas sąjungininkas rytuose, būtent, naujai atsikūrusi Lenkija. Tad, žinoma, prancūzai buvo visai nuoseklūs, darydami viską ką tik galėjo, kad padarytų Lenkiją galimai didesnę ir stipresnę. Kadangi lenkai patys, prisimindami Liublino uniją, norėjo ir toliau turėti uniją su Lietuva, kas, žinoma, būtų Lenkiją žymiai sustiprinę, tad ir prancūzai visai aiškiai ragino, net spyrė Lietuvą sueiti į tokią uniją su Lenkija. Prancūzai visai nesivaržė sakydami Lietuvai, kad ji gausianti Klaipėdos kraštą kaip tik ji sueisianti į uniją su Lenkija. Jie Klaipėdos kraštą laikė kaip, galima sakyti, vestuvinę dovaną Lenkijos ir Lietuvos unijai, kurios jie labai norėjo. Kadangi Lietuva, skaudžiai įžeista dėl Suvalkų sutarties sulaužymo ir Lucian Želigowskio žygio į Vilnių, visai jokios unijos nenorėjo, tad ir prancūzai delsė su Klaipėdos krašto atidavimu Lietuvai.

Vokietijoje tuo metu, apie 1922 m. siautė infliacija, tokia baisi, kad kainos kilo į milijonus, net į milijardus markių, ir tai labai neigiamai veikė ir Klaipėdos krašto ūkį. Šalia to, vis didėjo pavojus, kad prancūzai atiduos Klaipėdos kraštą lenkams, kas Lietuvai būtų buvę tikrai pavojinga.

Lietuvos vyriausybė, matydama didelį, tiesiog mirtiną pavojų, ėmėsi konkretaus veiksmo. Tuometinis Lietuvos ministras pirmininkas Ernestas Galvanauskas, suėjęs į kontaktą su Mažosios Lietuvos gyventojais lietuviais ir jų sudarytu "Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komitetu", ėmėsi organizuoti ginkluotąsias jėgas, kurias sudarė Klai-

pėdos krašto lietuviai savanoriai, bet taipogi ir žymi dalis Lietuvos Šaulių Sąjungos narių ir Lietuvos kariuomenės karių.

Aleksandras Marcinkevičius-Mantautas, savo atsiminimuose stipriai pabrėžia Šaulių Sąjungos, ypač jos pirmininko Vinco Krėvės vaidmenį, organizuojant sukilimą. Tos ginkluotos jėgos, aprengetos civiliniais drabužiais, Jono Budrio vadovybėje, perėjo sieną ir užėmė Klaipėdos kraštą, beveik nesutikdamos pasipriešinimo. Lietuviai savanoriai sutiko bent kiek pasipriešinimo tik pačiame Klaipėdos mieste, kur prancūzų kareivių batalionas, kartu su vokiškąja policija, komisaro Petisné vadovybėje, aktyviai priešinosi. Tas pasipriešinimas tačiau buvo palyginamai lengvai nugalėtas, ir 1923 m. sausio 15 d. Klaipėdos gynėjai — prancūzai ir vokiečiai, kapituliavo. Lietuviai savanoriai nustojo apie 20 vyrų užmuštų. Tokiu būdu, Mažosios Lietuvos šiaurinė dalis, Klaipėdos kraštas, pagaliau tapo laisva ir susijungė su nepriklausoma Lietuvos valstybe.

Pradžioje tačiau, šiuo gražiu laimėjimu džiaugtis nebuvo kada, nes iškilo gana didokos problemos. Išdidžioji Prancūzija, ką tik laimėjusi I Pasaulinį karą, pasijuto užgauta tokios mažos ir iki tol beveik negirdėtos valstybės, kaip Lietuva, išdrįsusios ne tik pulti prancūzų kariuomenės batalioną, bet net ir nukauti vieną prancūzą kareivį. Tad ir tuojau po Klaipėdos išlaisvinimo iškilo diplomatinė audra. Pasipylė protestai, pirmoje eilėje iš Paryžiaus, ir tiems protestams paremti, Klaipėdos uoste pasirodė prancūzų, anglų ir lenkų karo laivai. Padėtis tikrai buvo rimta, įtempta.

Sekė daug ilgų, komplikuočių politinių derybų, tačiau ilgainiui, dėka sumaniam Lietuvos diplomatai, pagaliau, 1924 m. gegužės 8 d. buvo pasirašyta "Klaipėdos konvencija". Ta konvencija yra tarptautinio pobūdžio sutartis, pasirašyta alijantų: Prancūzijos, D. Britanijos, Italijos ir Japonijos, iš vienos pusės, ir Lietuvos iš kitos. Einant šia sutartimi, alijantai atiduoda Klaipėdos kraštą Lietuvai, o Lietuva savo ruožtu įsipareigoja duoti kraštui aprėžtą autonomiją.

Tada, Klaipėdos kraštui, Mažosios Lietuvos daliai, susijungus su laisva Lietuvos valstybe, prasidėjo toks ekonominio ir kultūrinio pakilimo laikotarpis, kurio Klaipėda per visą ilgą istoriją, nuo pat 1253 m. nebuvo mačiusi. Tol, kol Klaipėda buvo vokiečių reicho valdoma, ji buvo tik palyginamai menkas žvejų uostas, kuriam išsivystyti į didesnę prekybos centrą ir uostą, nedavė jo konkurentas Karaliaučius. Ilga Klaipėdos istorija jau buvo parodžiusi, kad, kai Klaipėda

turėdavo artimesnį ryšį su savo natūraliu užnugariu, būtent Lietuva, Klaipėda ekonomiškai tarpdavo ir priešingai, kai tas natūralus ryšys nutrūkdavo, Klaipėda merdėdavo. Tad dabar, kai Klaipėda tapo Lietuvos valstybės dalimi, didelė viso Lietuvos importo ir eksporto dalis pradėjo eiti per Klaipėdą ir tai, žinoma, nepaprastai pagyvino ekonominį gyvenimą uoste ir mieste. Prisdėjo ir tas faktas, kad Lietuvos vyriausybė investavo daugoka pinigų, apie 400 milijonus litų, į Klaipėdos uosto patobulinimą ir pagerinimą. Kartu, paraleliai kilo ir kultūrinis gyvenimas. Šalia vietinių mažlietuvių, Klaipėdoje atsirado gana daug lietuvių iš Didžiosios Lietuvos, jų tarpe daug karių, valdininkų, inteligentų, kurie irgi prisidėjo prie kultūrinio gyvenimo pajvairinimo ir praturtinimo. Atsirado visa eilė lietuviškų mokyklų, Vytauto Didžiojo Gimnazija, buvo įsteigtas Prekybos Institutas, Pedagoginis Institutas, buvo daugybė draugijų, chorų, bibliotekų, veikė lietuviškas teatras, konservatorija, kurį laiką net lietuviška opera. Miestas, ir taipogi visas kraštas gražėjo, turtėjo, gavo naujos pramonės, namų etc. Bendrai tariant, ir ekonominis ir kultūrinis miesto ir krašto gyvenimas buvo pakilęs taip aukštai, kaip dar niekad visoje Klaipėdos istorijoje.

Šia proga pravartu prisiminti, ką mūsų žymusis geografai, profesorius dr. Kazys Pakštas galvojo, kadangi jis visados pasižymėjo savo drąsiomis, originaliomis idėjomis.

Prof. Pakštas parašė straipsnį tema "Vilniaus problema ir kaip ją spręsti" (atspausdintas "Židinio" žurnale, Kaunas, 1935). Šiame straipsnyje prof. Pakštas duoda įdomų pasiūlymą, sutvarkyti Lietuvą federalistiniais pagrindais ir tam tikslui padalinti Lietuvą į tris kantonus — Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos.

Apie jo siūlomą Klaipėdos kantoną prof. Pakštas sako štai ką (15 psl.):

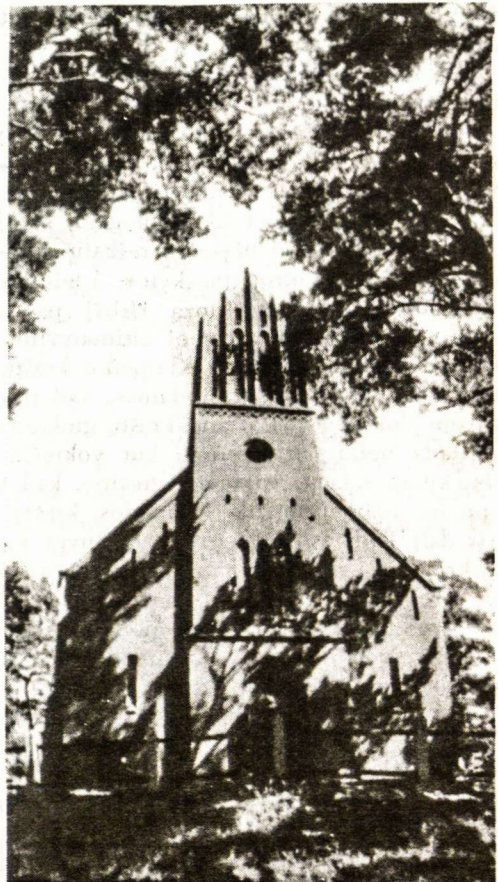
"Tad geopolitiniu ir ekonominiu atžvilgiu Klaipėda turi atlikti nepaprastai svarbų Lietuvai uždavinį: nugauti tautoje įsigyvenusį kontinentalizmą, atskleisti jai pasaulinius horizontus.

Būtų visai natūralu visus Žemaičius, arba ir visą Vakarų Lietuvą sujungti vienan kantonan, paliekant jame būtina reikalingą autonominių teisių Klaipėdos krašto gyventojams. Senosios Žemaičių kunigaikštystės rytų riba ėjo pro Pasvalį, Kėdainius, Raudondvarį; taigi ji apėmė žemes į vakarus nuo Nevėžio ir Lėvens, dešiniajame Nemuno krante ir Šakių apskritį — kairiajame: viso apie 23,300 km<sup>2</sup>. Naujam Klaipėdos kantonui galima būtų priskirti Klaipėdos kraštą, Kretingos, Telšių, Raseinių, Tauragės, Mažeikių, Šiaulių visas apskritis ir vakarines dalis Biržų, Panevėžio bei Kėdainių apskričių. Tuo būdu jūreiviškiems uždavi-

niams vykdyti sukurtas Klaipėdos kantonas apimtų apie 25,000 km<sup>2</sup> ir turėtų apie milijoną gyventojų, kurių svarbiausieji administraciniai, ekonominiai ir kultūriniai reikalai koncentruotųsi Klaipėdoje, ją puošytų, ugdytų ir skatintų didumu bent Kauną pasivyti. Lietuva stipriai atsistotų pajūry ir taptų veikli, palyginti pramoninga ir pasiturinti valstybė. Trys Skandinavijos karalystės ir trys mūsų šiaurės kaimynai (Latvija, Estija, Suomija) turi sostines pajūriuose. Gana simbolinga ir reikšminga, kad visų šešių valstybių karaliai ir prezidentai iš savo rūmų kasdien gali matyti įplaukiančius, arba iš uosto išplaukiančius laivus. Sostinės viršūnės, geriausias krašto elitas, kasdien ten susiduria su veiklia, žadinančia, įkvepiančia jūros dinamika. Sunku būtų tikėti kad, nesutraukę Klaipėdon labai žymios dalies savo jėgų, mes galėtume savo veiklumu pasivyti pažangiausias tautas".

Tad dėlto prof. Pakštas ir siūlė, kitoje vietoje, perkelti į Klaipėdą visą Lietuvos vyriausybės aparatą, atseit visas ministerijas (arba bent didelę jų dalį), ir taipogi, kad ir pats valstybės prezidentas perkeltų savo oficialią rezidenciją į

Neringos istorijos muziejus Nidoje



Klaipėdą. Netrukio ir kuklesnių sumanymų, taip pav., kad valstybės prezidentas vasaroti keliautų ne į Palangą, o į Smiltynę, Juodkrantę, ar Nidą.

Buvo tačiau ir tamsesnių pusių. Didokas skaičius vokiečių, gyvenančių Klaipėdos krašte, bet ypač mieste, vis dėlto dar dairėsi į Vokietiją; Vokietijos vyriausybė, kuri 1923 m. visai neprieštaravo, kai Klaipėdos kraštas susijungė su Lietuva, nes jiems tada tai atrodė mažesnioji blogybė, negu kad kraštas būtų tekęs Lenkijai, dabar vis dėlto laikė savo pareiga paremti ir palaikyti krašto vokiškąją mažumą, iš ko kartais kildavo konfliktų. Štai, 1931 m., Klaipėdos krašto direktorijos (savivaldybės) pirmininkas, vokietis pirklys Otto Boettcher, sugalvojo nukeliauti į Berlyną, ten su reicho vyriausybės pareigūnais oficialiai tartis įvairiais krašto reikalais ir iš ten gauti instrukcijų. Lietuvos vyriausybės atstovas Klaipėdoje, gubernatorius Antanas Merkys, už tai Boettcherį atleido iš pareigų. Vokietijai dėl to oficialiai užprotestavus, byla net atsidūrė Tarptautiniame tribunole, Haagoje, kuris bylą išsprendė Lietuvos naudai 1932 m., pripažindamas, kad Boettcheris neturėjo teisės to daryti, ir kad dėlto gubernatorius Merkys pasielgė teisingai, jį atleisdamas.

Vokietijos kišimasis į Klaipėdos krašto reikalus ryškiai padidėjo, kai 1933 m. sausio 30 d. Adolfas Hitleris pasidarė reicho vyriausybės galva. Nuo to laiko Klaipėdos krašto vokiečiai pasidarė vis mažiau sukalbami ir vis daugiau įžūlūs. Padėtis lėtai, bet tikrai blogėjo, kol 1939 m. kovo mėn. Hitlerio užsienio reikalų ministras Joachim von Ribbentrop pasikvietė Lietuvos užsienų reikalų ministrą Juozą Urbšį pas save ir pastatė Lietuvos vyriausybei ultimatyvinio pobūdžio reikalavimą, atiduoti Klaipėdos kraštą Vokietijai, visai aiškiai pagrasindamas, kad priešingu atveju Vokietija užimsianti kraštą ginkluota jėga ir tada nebus užtikrinimo kur vokiečiai sustosią; kitaip sakant, vokiečiai grasino, kad tokiu atveju jie užims ne tik Klaipėdos kraštą, bet dar ir dalį Didžiosios Lietuvos. Lietuvos vyriausybė kreipėsi į visas alijantų vyriausybes, prašydama užtarimo ir pagalbos, bet jai visur buvo atsakyta neigiamai. Tad Lietuvai neliko kitos išeities kaip pasiduoti smurtui, ir dėlto užsienų reikalų ministras Juozas Urbšys ir Lietuvos pasiuntinys plk. Kazys Škirpa pasirašė sutartį, perleidžiančią Klaipėdos kraštą Vokietijai. Dar tą pačią dieną, 1939 m. kovo 23 d., Hitleris išplaukė su maždaug puse viso Vokietijos karo laivyno į Klaipėdą ir tenai, priėmęs vokiečių kariuomenės parodą ir gyventojų vokiečių džiaugsmą

6

mingai sutiktas, įformino šį smurto aktą.

Apsidirbęs su Klaipėdos kraštu, Hitleris toliau ėmėsi žygių sunaikinti visą Lietuvą. Dar tą pačią 1939 m. rugpjūčio mėn. Hitlerio užsienio reikalų ministras Joachim von Ribbentropas nuskrido į Maskvą ir ten su Stalino užsienų reikalų ministru Viačeslav M. Molotovu pasirašė tą garsiąją draugiškumo ir abipusės paramos sutartį, kuri ne tik reiškė visų Pabaltijo valstybių nepriklausomybės galą, nes abu diktatoriai, Stalinas ir Hitleris, joje ciniškai pasidalino visą Pabaltijį, bet kuri dar ir įgalino Hitlerį užpulti Lenkiją ir tuo pradėti II Pasaulinį karą.

Hitleris, tačiau, užgrobtuoju Klaipėdos kraštu neilgai tesidžiaugė, nes 1941 m. rugsėjo 1 d. pradėjo totalinį karą, užpuoldamas Lenkiją, jis jau 1945 m. tą karą totaliniai pralaimėjo. Į 1944 m. pabaigą bolševikų raudonoji armija jau pradėjo veržtis į Mažąją Lietuvą. Kadangi Klaipėda buvo pirmasis reicho miestas, užpultas raudonųjų, tai vokiečių Wehrmachtas ją ypatingai kietai gynė. Bolševikai buvo užėmę visą Mažąją Lietuvą jau 1944 m. spalio mėn., bet pati Klaipėda buvo Wehrmachto ginama net iki 1945 m. sausio mėn., kol pagaliau nebeišlaikė.

Į ką Klaipėdos miestas buvo panašus, galima spręsti iš to, kad bolševikai jį užėmė, rado ne daugiau negu maždaug dešimtį civilinių gyventojų visame mieste. Daugiau negu pusė viso miesto buvo išgriauta ar išdeginta.

Visi Mažosios Lietuvos gyventojai, ir autochtonai mažlietuviai ir vokiečiai, nuo karo žiauriai nukentėjo. Didelė dalis jų, kurie suspėjo, pasitraukė į Vakarus; tie, kurie pasiliko ir kurie nežuvo nuo bombardavimų ir karo veiksmų, arba mirė nuo bado ir šalčio, arba vėliau buvo bolševikų okupantų išvežti į Sibirą. Išdavoje, originaliųjų Mažosios Lietuvos gyventojų dabar visiškai nebėra.

Diktatorius Stalinas su Mažąja Lietuva pasielgė keistai.

Klaipėdos kraštą jis, tiesa, priskyrė prie okupuotosios Lietuvos (LTSR), bet su likusia, pietine Mažosios Lietuvos dalimi jis taip nepadarė. Ta dalis, atitinkanti maždaug buvusios Vokietijos Rytprūsių provincijos šiaurinę pusę, buvo pavadinta "Kaliningradskaja oblast" ir įjungta ne į okupuotąją Lietuvą (LTSR) kas būtų buvę tik natūralu, bet į Rusijos socialistinę federatyvinę sovietų respubliką (RSFSR). Kodėl Stalinas prijungė prie okupuotosios Lietuvos ne visą Mažąją Lietuvą, o tik jos dalį, būtent Klaipėdos kraštą, nėra žinoma, nes Stalinas nerado reikalo



Žvejų laivas Baltijos pajūryje

paiškinti. Yra nuomonių, spėjančių, kad Stalinas siūlęs Mažąją Lietuvą Lietuvos kvislingams — Sniečkui, Paleckiui etc., — bet kad tie atsisakę, nes tai būtų Lietuvai per daug didelis apsunkinimas. Kita nuomonė sako, jog nepanašu, kad taip buvę, nes Stalinui priešintis visados buvę nesveika ir nepatartina.

Patikimesnė yra ta versija, kuri sako, kad Mažosios Lietuvos teritorija pirmoje eilėje reikalinga sovietams kaip tinkama vieta kariniams įrengimams — raketoms etc. Tokiu atveju geriau turėti gyventojus rusus, kurie vis dėlto, patikimesni sovietiniam režimui, negu lietuviai.

Gyventojų atžvilgiu Mažoji Lietuva dabar atrodo maždaug štai kaip: nei Klaipėdos krašte, nei pietinėje Mažosios Lietuvos dalyje senųjų, autochtonų gyventojų, mažlietuvių ir vokiečių, praktiškai visai nebėra. Klaipėdos kraštas ir miestas, įjungti į okupuotąją Lietuvą (LTSR), yra apgyvendinti lietuvių, atsikėlusių iš Didžiosios Lietuvos. Klaipėdos miestas, prieš karą turėjęs apie 50,000 gyventojų, o karo pabaigoje beveik jokių, dabar labai išsaugo ir turi jau apie 200,000 gyventojų, iš kurių apie vienas trečdalis yra rusų,

o du trečdaliu lietuvių. Pietinė Mažosios Lietuvos dalis, pavadinta Kaliningradskaja oblast, apgyvendinta maždaug 700,000 rusų. Pažymėtina, kad tie rusai visai nesugeba palaikyti to aukšto ekonominio lygio, kurį vokiečiai buvo palaikę prieš karą, kada Rytprūsiai tikrai buvo gražūs pažiūrėti. Visi ten dabar apsilankiusieji pasakoja, kad Mažoji Lietuva, buvusieji Rytprūsiai, atrodo liūdnei, nuvalkiota, nuniokota. Į šią Mažosios Lietuvos dalį (Kaliningradskaja oblast) yra atsikraustę maždaug 20,000 lietuvių, iš Didžiosios Lietuvos, ir gyvena daugiausia apie Tilžę, Ragainę ir kitose vietose arčiau Lietuvos. Jiems neleidžiama jokių lietuviškų mokyklų, kultūrinės veiklos etc., ir jiems yra dar didesnis pavojus surusėti, negu visai Lietuvai.

Įdomi, bet kartu ir liūdna yra Mažosios Lietuvos vietovardžių istorija. Ištiesais šimtmečiais beveik visi Mažosios Lietuvos miestai, miesteliai, kaimai turėjo gražius, skambius lietuviškus vietovardžius. 1938 m. hitlerinė administracija sugalvojo juos pakeisti grynai vokiškais, daugiausia nieko bendro neturinčiais su lietuviška praeitimi vietovardžiais.

1953 m. bolševikiniai okupantai savo ruožtu panaikino visus vokiškuosius vietovardžius ir įvedė rusiškus, irgi nieko bendra neturinčius su lietuviškąja praeitimi, su krašto kultūra ir charakteriu.

Štai, tik saujelė iš daugelio pavyzdžių:

Lietuviškai	Vokiškai	Rusiškai
Pilkainis	Schlossberg	Dobrovolsk
Stalupėnai	Ebenrode	Nesterovo
Ylava	Eilau	Bagrationovsk
Tilžė	Tilsit	Sovietsk
Ragainė	Ragnit	Neman
Eitkūnai	Eydtkau	Černiševskoje
Tolminkiemis	Tollmingen	Čystyje Prudi
Įsrutis	Insterburg	Černiachovsk

Vietovardžių atžvilgiu ypatingai įdomus Karaliaučius, Mažosios Lietuvos didžiausias ir svarbiausias miestas. Vokiečiai jį vadina Koenigsberg, lenkai jį vadina Kruleviej, bolševikiniai okupantai pavadino jį Kaliningrad, senovės prūsai jį vadino Tvangste, o viduramžių oficialioje lotynų kalboje jis kartais buvo vadinamas Regiomontanum. Ar yra kitas miestas pasaulyje, turėjęs šešis skirtingus pavadinimus?

Šis straipsnis duoda tinkamos progos prisiminti Mažosios Lietuvos įnašus į bendrąją lietuvišką kultūrą.

1547 m. Mažonoje Lietuvoje buvo išleista pirmoji spausdintoji knyga lietuvių kalba — Martyno Mažvydo katekizmas.

1706 m. Mažonoje Lietuvoje išleista pirmoji lietuviškoji pasaulietinės grožinės literatūros knyga — J. Šulco verstos Ezopo pasakėčios.

1653 m. Mažonoje Lietuvoje išleista D. Kleino pirmoji spausdinta lietuviška gramatika.

1708 m. Mažonoje Lietuvoje išleistas pirmasis lietuviškasis elementorius “Skaitytinės”.

1714-1780 m. Mažonoje Lietuvoje gyveno pirmasis tikrai stambus poetas Kristijonas Donelaitis.

1800 m. Mažonoje Lietuvoje išleista pirmoji lietuviškoji poetika, būtent, Milkės gramatikoje skyrelis “Kurze Anleitung zur litauischen Poesie.

1823 m. Mažonoje Lietuvoje išleistas pirmas lietuviškas periodinis leidinys — Ostermeier’io leistieji “Nusidawimai Diewo Karalystes”.

1845 m. Mažonoje Lietuvoje pradėtas leisti pirmas tikras lietuviškas laikraštis — “Keleivis”, redaguojamas kalbininko Fridriko Kuršaičio.

1865 m. rusų caro valdžios uždėtas Lietuvai spaudos draudimas perkėlė visą lietuviškų knygų spausdinimą į Mažąją Lietuvą.

1936 m. Nepriklausomos Lietuvos Švietimo ministerija suteikė pirmąją valstybinę premiją Mažosios Lietuvos rašytojai Ievai Simonaitytei už jos romaną “Aukštųjų Šimonių Likimas”.

Dar reikia bent kiek paminėti tokius įžymius žmones ir kūrėjus kaip rašytoją, dramaturgą, muziką, kompozitorių Vydūną, Joną Bretkūną, išverstų biblišką, pirmąjį žymų lietuviškos tautosakos rinkėją Liudą Gediminą Rėzą; taipogi nereiškėtų užmiršti pasaulinio garso filosofą Immanuelį Kantą, visą amžių gyvenusį Karaliaučiuje, kurio — žinovai tvirtina — abu tėvai buvę lietuvių kilmės.

Trumpai suglaudus — dabartinė Mažosios Lietuvos padėtis yra liūdna. Vis dar abi Lietuvos dalys — didžioji ir mažoji — negali susijungti, nors ir abi kartu kenčia bolševikinę spaudą ir okupaciją.

Mes čia tvirtai tikime, kad ateis diena, kai abi Lietuvos dalys, pagaliau, galės susijungti į vieną laisvą, nepriklausomą Lietuvą.

□

Nidoje





# KARO MOKYKLOS ANTROJI LAIDA

PETRAS JURGĖLA

## MOKSLAS SUNKIOSE SĄLYGOSE

1919 m. liepos mėn. į Karo Mokyklą buvo atsiųsta apie 800 kariuomenės, puskarininkių ir civilių, baigusiu ne mažiau kaip gimnazijos 4 klases. Penkių gydytojų komisija priėmė tik apie 500. Tuomet kariuomenės vadovybė įsakė komisijai priimti ir vyrus su akiniais. Tad iš viso buvo priimta 595.

Buvo sudarytos 2 kariūnų kuopos. 1-sios kuopos vadas kpt. J. Sutkus (vėliau generolas, finansų ministeris), 2-sios — kpt. Vladas Jankauskas. Kulkosvaidį dėstė kpt. Kazys Musteikis (vėliau generolas, krašto apsaugos ministeris), artileriją — kpt. Stasys Dirmantas (vėliau generolas, krašto apsaugos ministeris), kavaleriją — plk. Kalino (Lietuvos totorius). Kitus karo mokslo dalykus ir statutus dėstė būrių vadai karininkai — Adomaitis, J. Bačkus, du Barkauskai, Gornas, K. Kepalas, Talevičius, Zubrys. K.M. adjutantu buvo kpt. B. Jakutis. Taktiką dėstė K.M. viršininko padėjėjas kpt. Tvaronas, K.M. viršininkas — generolas J. Galvydis-Bikauskas.

Prasidėjo labai įtemptas mokslas, neišskiriant šeštadienių ir sekmadienių. Sekmadienio rytą žygiuodavom į Kauno Įgulos bažnyčią pamaldoms. Iš čia, puikiai dainuodami (daugiausia Maironio) dainas, žygiuodavom Laisvės alėja ir Mickevičiaus gatve į mokyklą. Šaligatviais lydėdavo žmonių minios, kurios gėrėjosi mūsų dainavimu. Turėjome ir labai gerų dainininkų; iš jų vėliau Lietuvos Operos solistais tapo (Petras Oleka (ir režisorius), Ipolitas Nauragis (Nagrockis) ir Stasys Sodeika.

Kūno kultūros instruktoriais buvo prancūzų du puskarininkiai. Kiekvieną rytą prieš pusryčius sparčiai žygiuodavom, vis greičiau ir greičiau ir bėgdavom gatvėmis į Vytauto kalną. Pavargusieji turėjo teisę išeiti iš rikiuotės. Į kalno viršūnę atbėgdavo vos 4-6 (P. Oleka, A. Valušis, aš ir kiti).

Pietų gaudavome kotletų su daržovėmis ir bulvėmis, storų lašinių (iš Amerikos), skrilių ir kt. Daugelis negalėjo valgyti šiltų riebių lašinių, tad susivyniodavo į popierį ir atšalusius suvalgydavo vėliau.

Vadovėlių dar neturėjome. Buvo jau išspausdintas tik vidaus tarnybos statutas. Kas sugebėdavo greit iš lentos persibraižyti įvairius brėži-

nius, schemas ir dėstomus dalykus susirašyti į savo sąsiuvinius, tas buvo laimingas ir vėliau galėjo studijuoti.

1919 m. vasaros pabaigoje buvo išaiškintas lenkų peoviakų (Polska Organizacja Wojskowa — karinė lenkų organizacija) ruošiamas ginkluotas sukilimas tikslu prijungti Lietuvą prie Lenkijos. Vyriausi jų vadai buvo laiku suimti ir laikomi Karo Mokykloje. Keletas iš jų buvo mūsų kariuomenės karininkai. Vieną vakarą generolas Galvydis mūsų 2-sios kuopos trečiąjį būrį pasiuntė į ginklų sandėlį Aukštojoje Panemunėje ir, pasakęs patriotinę kalbą, būrį peržegnojo. Dar nebuvo žinių, ar šis sandėlys buvo jau lenkų pagrobtas. Bet anksti rytą kariūnų būrys vežimais atvežė kulkosvydžius, šautuvus, šovinius ir granatas. Tuomet Karo Mokykla buvo mūsų tvirtovė. Kariūnai ėjo sargybas Prezidentūroje, Vyriausiam Štabe, Lietuvos Banke ir prie Vyr. Štabo žvalgybos skyriaus viršininko karo valdininko Liudo Giros buto, kur buvo laikomi surasti peoviakų dokumentai. Prie Giros buto budėjo 7 kariūnai su lengvuju kulkosvaidžiu. Karo Mokykloje įvyko ir karo lauko teismas, kuris kai kuriuos išteisino, o kitus nuteisė. Šis "peoviakmetis" mus gerokai nukamavo per 3-4 savaites. Teorinės ir praktinės pamokos ėjo normaliai. Rytą iš sargybų grįžę kariūnai, nemigę, turėdavo dalyvauti pamokose.

Tokiose sunkiose sąlygose ir dar be vadovėlių mokytis buvo labai sunku. Dėl to kas savaitę keliolika silpnų mokinių būdavo išsiunčiami į etapo skirstymo punktą, iš kur jie būdavo paskirstomi į kariuomenės dalinius puskarininkiais ar raštininkais.

Tad iš 595 įstojusių į Karo Mokyklą ją baigė ir į leitenanto laipsnį buvo pakelta tik 200, o 24 buvo paskirti puskarininkiais į kariuomenės dalinius su teise per 12 mėnesių būti pakeltiems į leitenanto laipsnį. Ilgainiui jie visi buvo pakelti leitenantais.

## 224 NAUJI KARININKAI

1919 m. gruodžio 16 d. Lietuvos kariuomenės įsakymu Nr. 206 kariuomenės daliniai gavo šiuos leitenantus:

Karo Mokykla vyresniųjų instruktorių padėjėjais: Andziulaitis Antanas, Oleka Petras, Slabšys Ignas,

Skirpstūnas Antanas.

Elektrotechnikos batalionas: Gurevičius Vincas, Gurevičius Vladas, Patrušauskas Juozas, Stelmokas Pranas, Vainauskas Pranas, Švargždys Bronius, Babickas Kazys, Endziulaitis Vaclovas, Matulionis Vytautas.

Geležinkelių kuopa: Grigaitis Antanas, Kutka Petras, Brazauskas Vladas, Markūnas Petras.

Auto kuopa: Nasvytis Antanas, Pašys Kazys.

Sapiorių kuopa: Gertus Bronius, Svencickas Juozas,

1 artilerijos pulkas: Abaravičius Kazys, Bielskis Vytautas, Lumbis Pulgis, Sidabras Antanas, Jakulis Julius, Motiejūnas Juozas, Toliušis Juozas, Okulič Kazarinas Vladimiras, Okulič Kazarinas Anatolis, Macelis Antanas, Vaitkus Konstantas, Ambroziejus Bronius, Sodis Pranas.

1 raitelių pulkas: Senkevičius Petras, Putvinskas Stasys, Kirlys Povilas, Tornovas Erikas, Goštautas Vaclovas, Babarskis Simas, Bražys Kazys, Balzaras Petras, Valušis Aloyzas.

1 pėstininkų pulkas: Rėklaitis Antanas, Grižas Juozas, Ciunis Petras, Šveikauskas Antanas, Čiurlionis Jonas, Palubinskas Matas, Kvederavičius Pranas.

2 pėstininkų pulkas: Juozapavičius Viktoras, Viliušis Jonas, Valaitis Pranas, Musteikis Jurgis, Kaladė Povilas, Olšauskas Vladas, Adomonis Antanas, Ancerevičius Stasys, Mikaila Balys, Skrabutėnas Petras, Mačiokas Antanas, Paliukas Julius, Tilvikas Alfonsas.

3 pėstininkų pulkas: Dirvianskas Vytautas, Tarulis Balys, Mikėnas Balys, Grebliauskas Pranas, Andriulis Stasys, Jurgutis Antanas, Gudavičius Jonas, Pušneraitis Juozas, Styra Petras, Švambaris Jonas, Tiknys Vincas, Urbonas Aleksandras, Kugrys Jonas, Zibavičius Liudas, Lipštas Ignas, Valiuškis Stasys.

4 pėstininkų pulkas: Bronevičius Pranas, Vileniškis Alfonsas, Gaušas Antanas, Masiliūnas Jonas, Urbonas Petras, Rapšys Juozas, Janėliūnas Augustas, Narakas Juozas, Urbelis Antanas, Bausys Juozas, Narakas Antanas, Stanelis Ildefonsas, Starevičius Petras.

5 pėstininkų pulkas: Markevičius Karolis, Matulevičius Juozas, Sližys Jonas, Balsys Juozas, Kazlauskas Mikas, Ancevičius Vaclovas, Gerdvilis Steponas, Jonuška Vincas, Bakšys Karolis, Saldukas Petras, Baruolis Jonas, Poškus Vaclovas, Vainauskas Vincas, Matulevičius Kazys, Reimontas Viktoras, Telksnys Jonas, Brazauskas Juozas, Brusokas Jurgis, Girėys Juozas.

6 pėstininkų pulkas: Gustaitis Leonas, Kuklieris Jonas, Drongis Zenonas, Lavinskas Juozas, Lelešius Kazys, Germanas Kazys, Čižauskas Juozas, Levandauskas Jonas, Aksomaitis Vincas, Brazys Liudas, Buragas Vytautas, Kaminskas Jonas, Liorentas Valentinas, Skirpstūnas Jonas, Jurgelevičius Petras, Užinskas Julius, Raibikis Konstantas, Dumčius Steponas.

7 pėstininkų pulkas: Gudauskas Simas, Sodeika Stasys, Chamanskis Sergejus, Tiška Zigmas, Ramanauskas Kazys, Laugalis Antanas, Matelis Jeronimas, Nagrodskis Ipolitas, Batura Konstantas, Latoža Pranas, Viršila Ignas, Andrikis Juozas, Gudaitis Kristupas, Kalinauskas Leonas, Kerpauskas Kazys, Majus Antanas,

Ogilvis Bronius, Šarauskas Bronius, Bitvinskas Teodoras.

8 pėstininkų pulkas: Raudonikis Antanas, Žemaitis Petras, Namikas Adomas, Tinteris Jonas, Rukša Antanas, Maželis Pranas, Bartkus Juozas, Biliūnas Antanas, Alekna Petras, Gineitis Juozas, Žemaitis Juozas, Piliponis Matas, Struoga Bronius, Svydas Balys, Maneika Antanas, Kamarauskas Petras, Mikolajūnas Mikas, Baltokas Adolfas, Juodekis Stasys.

9 pėstininkų pulkas: Bortkevičius Felicijonas, Avižienis Karolis, Avižienis Kazys, Požela Edvardas, Šešplaukis Ignas, Breimelis Antanas, Vertelis Petras, Gaidys Albertas, Jonaitis Leonas, Motuzas Antanas, Stankaitis Mečys, Grigaliūnas Ignas, Stukelis Andrius, Plungė Jonas, Kasperavičius Pranas, Kaupas Jurgis, Mecevičius Vaclovas, Vilimas Albertas, Januškevičius Česlovas.

1 atsargos batalionas: Asevičius Vincas, Matulaitis Antanas, Blažys Vincas, Razvickas Andrius, Valaitis Juozas, Matulionis Jonas, Prusaitis Juozas.

2 atsargos batalionas: Maculevičius Jonas, Rimas Juozas, Tuskenis Leonas, Goldbergas Jokūbas, Senkus Feliksas, Mačiokas Mikas, Biržys Petras.

Šie Karo Mokyklos mokiniai pėstininkų puskarininkiais buvo paskirti į įvairius kariuomenės dalinius: Burokevičius Viktoras, Sasnauskas Alfonsas, Nainys Balys, Kraupas Steponas, Slavinskas Kazys, Mačiukas Jonas, Strazdas Vytautas, Pundžius Kazys, Latonas Leonas, Dulksnys Konstantas, Šiurna Julius, Kelpšas Vladas, Stašys Jonas, Mickaitis Juozas, Kukta Tomas, Obelenis Jokimas, Rauba Vincas, Štatas Antanas, Linartas Juozas, Strazdas Stasys, Beniušis Valerijonas, Janickas Juozas, Jakumas Laurynas, Mačys Juozas.

Prieš II-sios laidos karininkų išleidimą 6 atskiri pėstininkų batalionai buvo pertvarkyti į pulkus (4 — 9). Kariuomenės daliniai, gavę daug jaunų karininkų, sudarė galingesnę pajėgą.

II laidą baigė 6 klierikai, iš kunigų seminarijos savanoriais įstoję į kariuomenę: P. Lumbis, du Skirpstūnai, B. Tarulis ir kt. Artilerijos pamokos metu kpt. S. Dirmantas pareiškė, jog iš mūsų kariuomenės patrankų pirmąjį šūvį paleido kareivis Pulgis Lumbis ir pataikė į Deltuvos kleboniją, kurioje buvo rusų pulko štabas. Lumbis buvo apdovanotas Vyčio Kryžium. Vėliau jis buvo Seimo atstovas bei Seimo krašto apsaugos komisijos narys.

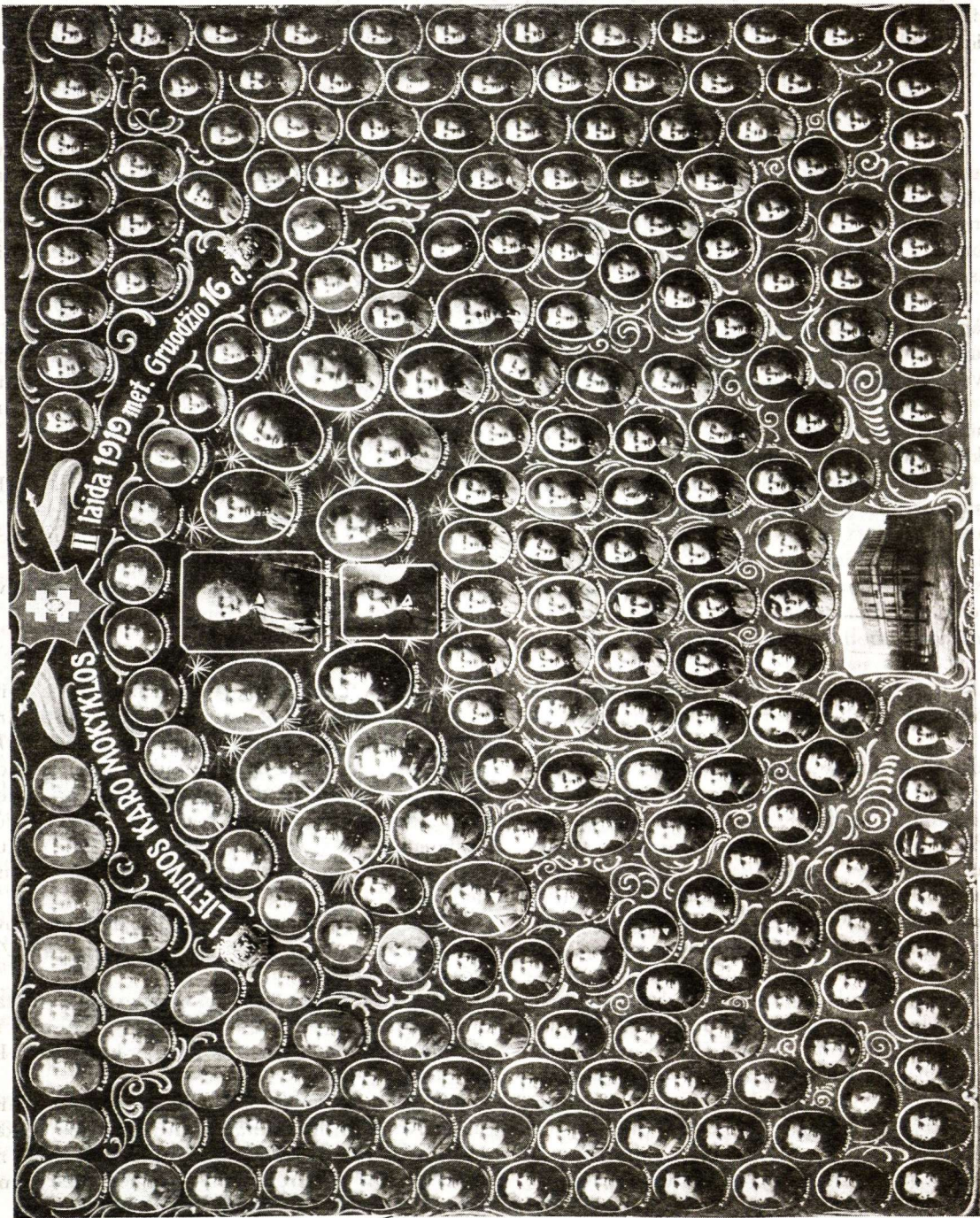
Jonas Čiurlionis (didžiojo dailininko ir kompozitoriaus M.K. Čiurlionio brolis) laisvalaikio metu salėje, be jokių gaidų, pianinu skambindavo savo brolio, Šopeno ir kitų kūrinius.

Iš priimtų 4 žydu KM-lą baigė tik J. Goldbergas.

1919 m. rudenį Lietuvoje ir užsieny buvo plačiai skelbiami gandai, kad 1919 m. gruodžio 17 d. įvyks pasaulio pabaiga. Daug žmonių buvo nusiminę, dažnai dalyvaudavo pamaldose ir

SPARNIOTIŲ METAI

1919 m. sausio mėn. Lietuvos kariuomenės 100 metų jubilėjui paminėti išleistas II laido Karo Mokyklos žurnalas. Šis žurnalas yra skirtas Lietuvos kariuomenės 100 metų jubilėjui paminėti.



Lietuvos Karo Mokyklos II laida, 1919 m. XII 16 d.

1919 m. sausio mėn. Lietuvos kariuomenės 100 metų jubilėjui paminėti išleistas II laido Karo Mokyklos žurnalas. Šis žurnalas yra skirtas Lietuvos kariuomenės 100 metų jubilėjui paminėti.

buvo pasiruošę žiauriam likimui. Kaune gruodžio 16 d. gatvėmis pasipylė per 200 jaunų linksmų leitenantų or tuo būdu padėjo išblaškyti žmonių nusiminimą. Pasaulio pabaiga neįvyko.

Šios laidos karininkai vėliau, berods, visi baigė Aukštuosius Karininkų Kursus A. Panemunėje.

#### VADAI IR AUKŠTI PAREIGŪNAI

Jie gana greit buvo paskirti kuopų, eskadronų, baterijų, batalionų vadais. Iš KM išleistų puskarininkų pakeltas leitenantu B. Nainys pirmas buvo paskirtas ulonų eskadrono vadu. B. Tarulis ir A. Valušis Prancūzijoje baigė karo mokyklą ir aukštąją kavalerijos karininkų mokyklą.

Tapę karo lakūnais, majoras Viktoras Reimontas buvo mokomosios eskadrilės vadas, o mjr. Česlovas Januškevičius — skraidymo instruktorius.

Auto rinktinės vadu buvo plk. ltn. Kazys Babickas. Pionierių bataliono vadas — plk. ltn. Jonas Matonis (Maculevičius). Priešlėktuvinės apsaugos rinktinės vadas — plk. ltn. Juozas Lavinskas.

Plk. Vincas Giriūnas (Gurevičius) buvo krašto apsaugos ministerio adjutantas, Kariuomenės Teismo narys bei teisėjo pavaduotojas, o plk. ltn. Antanas Urbelis — Kariuomenės Teismo tarytojas ir, rodos, narys.

Plk. ltn. Jonas Sližys buvo Krašto Apsaugos Ministerijos kanceliarijos viršininkas, juriskonsultas.

Eilė II laidos karininkų baigė Vytauto Didžiojo Aukštąją Karo Mokyklą arba karo akademijas užsieny: Tomas Kukta, Petras Kutka, Mikas (?) Mačiokas, Konstantas Raibikis, Mečys Stankaitis ir kt.

Kariuomenės daliniams vadovavo arba aukštais pareigūnais buvo šie generalinio štabo pulkininkai leitenantai bei pulkininkai: 1-jo pėstininkų DLK Gedimino pulko vadas — Leonas Gustaitis; 6-jo pėstininkų Pilėnų Kng. Margio pulko vadas — Antanas Breimelis; šarvuočių rinktinės vadas — Antanas Sidabras, Pranas Grėbliūnas (Grebliauskas); aviacijos štabo viršininkas — Juozas Narakas, Juozas Repšys; II-me skyriuje dirbo Konstantas Raibikis; Antanas Rėklaitis vadovavo iš eilės visiems trims kavalerijos pulkams; Aloyzas Valušis buvo Respublikos Prezidento adjutantas, gusarų pulko vadas, karinis atstovas Lenkijoje; Antanas Gaušas — Kariuomenės Štabo III skyriaus viršininkas, 9-jo pėstininkų DLK Vytenio pulko vadas; kariuomenės Štabo II skyriaus viršininkas — Konstantas Dulksnys, IV skyriaus vir-

šininkas — Bronius Gertus.

Keletas II laidos karininkų buvo Šaulių Sąjungos rinktinių vadai.

Keletas šios laidos karininkų buvo lektoriai Karo Mokykloje ir Vytauto Didžiojo Aukštoje Karo Mokykloje.

#### SPAUDOS DARBAI

Karo Mokslo Valdyboje aš (tuomet P. Jurgelevičius) dirbau kaip kariuomenės leidinių redaktorius. Iš rusų į lietuvių kalbą privačiai išverčiau plk. P. Bytauto "Artillerijos vadovėlių", 1930. Buvau karininkų laikraščio KARDO iniciatorius ir techniškai redaktorius (laisvalaikio metu). Po to KARDA redagavo ltn. Vincas Jonuška, ltn. Petras Biržys (Pupų Dėdė), kuris parašė 1-jo pėstininkų DLK Gedimino pulko istoriją. 1927-1928 m. KARY ir KARDE aprašiau generalinio štabo pulkininkų V. Skorupskio, P. Plechavičiaus ir generolo S. Žukausko karinę biografiją.

Eilė II laidos karininkų bendradarbiavo KARY, KARDE, TRIMITE, MŪSŲ ŽINYNE ir KARO ARCGYVE.

Kpt. A. Valušis parašė "Raitininkų ir arklių parengimas rungtynėms su kliūtėmis", 1929.

Daktaras Antanas Rukša paruošė "Lietuvos laisvės kovų istoriją", du toms (spaudoje).

#### AUKOS

1920 m. kautynėse prieš lenkus žuvo leitenantai *Antanas Adomonis*, *Antanas Matulaitis*, *Petras Saldukas*, *Petras Styra*, *Zigmas Tiška*. 6-jo pėstininkų pulko kulkosvaidžių kuopos vadas ltn. *Jonas Kuklieris* dalyvavo kovose prieš lenkus. Lenkams pačiupus bataliono vadą majorą *Ramanauską* ir jį kardais sukapojus, ltn. *J. Kuklieris* laikinai ėjo bataliono vado pareigas ir žuvo kautynėse.

1923 m. Klaipėdos krašto išlaisvinimo kovoje, puolant prancūzų prefektūrą, žuvo ltn. *Viktoras Burokevičius*.

Daug II laidos karininkų žuvo lietuvių tautos sukilime prieš bolševikus 1941 m., buvo rusų nukankinti ar išvežti į Sibirą, kur žuvo. Labai mažai jų tebegyvena.

Iš Karo Mokyklos II laidos auklėtinių leitenantų *Antanas Endziulaitis* buvo vidaus reikalų ministeris, *Jonas Masiliūnas* — susisiekimo ministeris, *Stasys Putvinskis* — žemės ūkio ministeris. Visi trys žuvo Sibire.

1941 m. sukilėlių pastatytoje laikinoje Lietuvos Vyriausybėje ministeriais buvo *Jonas Matulionis* ir *Pranas Vainauskas*.

Vokiečių okupacijos metu *Jonas Matulionis*

# SPARNUOTIEJI METAI

A. MOTUZAS

*Skiriu žuvusiems bei mirusiems laisvos  
Lietuvos lakūnams prisiminti.*

Iki gruodžio 17 d. perversmo kariuomenėje drąsiai laikėsi svetimų tautybių aukšto laipsnio karininkai. Vieni iš jų buvo geri pareigūnai, kiti gi — visai netikę ir net žalingi valstybei, kaip pav. gen. Klesčinskas — rusų šnipas. Po perversmo visoje kariuomenėje atsirado stiprios patriotinės nuotaikos. Pradėta šalinti iš kariuomenės rusiško raugo, nemokančius lietuvių kalbos ir bendrai neaiškios nuotaikos karininkai. Karo aviacijoj pirmaisiais kūrimosi metais taip pat buvo visokių svetimtaučių lakūnų: anglų, vokiečių ir rusų. Laikui bėgant, kai atsirado lietuvių lakūnų, svetimtaučiai buvo pašalinti. Karo aviacijos viršininkas gen. Kraucevičius buvo kilęs iš rusų „posilencų“ šeimos Lietuvoje. Rusų kariuomenėje jis buvo įgijęs generolo laipsnį ir lakūno specialybę. Karo aviacijos kūrimosi metu, jis buvo mums reikalingas ir naudingas pareigūnas. Vėliau, dėl netinkamo ir šališko elgesio gen. Kraucevičius pasidarė nemėgiamas lietuvių karininkų, o leitenantui A. Gustaičiui išvykstant Paryžiun, išleistuvės buvo surengtos be generolo sutikimo ir dalyvavimo. Be to, gen. Kraucevičius nekorektiškai ir neteisingai pasielgė su ltn. S. Darium, kuris turėjo net išeiti iš kariuomenės.

1927 m. gen. Kraucevičius, kaip išstarnavęs pensiją, buvo paleistas iš kariuomenės, o Karo aviacija gavo naują viršininką lietuvių, gen. štabo plk. Pundzevičių. Prieš galutinai atsiveikinant su gen. Kraucevičium, noriu paminėti anekdotišką įvykį mūsų kariuomenėj. Jau minėjau, kad mūsų kariuomenėj tuomet buvo rusiško raugo aukštesnio laipsnio karininkų, kurie net nesistengė

išmokti lietuvių kalbos, vaidino didžiai prityrusius viršininkus ir dažnai skriausdavo lietuvius karininkus. Gal todėl kariuomenėj atsirado žargonų kalba sukurtų eilėraščių, būtent:

“Kak priechali dva brata iz Rasieji na Litvu,  
Josif štabom upravliajet, a Vanuša kačegar.”

Šis eilėraštis buvo taikomas broliams Kraucevičiams. Buvo ir daugiau panašių: “Zdies vsie veličajut nas ponas” ir t.t.

Panemunėje, Aukštesniuosiuose Karininkų kursuose, kurių viršininku buvo rusų tarnybos gen. Radus-Zenkavičius, vieną šeštadienio vakarą, vietinėj Ramovėj, kursantai uždainavo čia paminėtas daineles. Apie tą linksmą pobūvį gana greit sužinojo gen. Kraucevičius, kuris tuo metu laikinai ėjo Kariuomenės Štabo viršininko pareigas. Neužilgo linksmojo pobūvio vadovas kursantas turėjo atsiveikinti su kursais ir net su kariuomene. Šis, nors ir menkos reikšmės įvykis parodo, kokia nuotaika tuo metu vyravo kariuomenėj. Karo aviacijoj taip pat vyravo lietuviška nuotaika, kur svetimtaučių beveik neturėjome, tai ir panašių įvykių nebuvo.

Tada visi sąžiningai dirbome ir stengėmės gerai atlikti patikėtas pareigas. Prisimenu, kaip aš pats stengiausi galimai greičiau surinkti žvalgui nustatytus uždavinius ir įsigyti I-os eilės žvalgo-lakūno vardą. Žvalgo sunkiausi uždaviniai buvo: ploto foto nuotraukos, darytos su rankiniu foto aparatu, ryšio palaikymas su žemės kariuomene, artilerijos korektavimas Morzės abėcėlės pagalba ir pakilimas į 5,000 metrų aukštį be kvėpavimo aparato. Šis pastarasis uždavinys, be kvė-

buvo finansų vyriausias tarėjas. Lietuviškos administracijos veiklą sunkiose sąlygose jis plačiai, remdamasis savo dienraščiu, aprašė savo knygoje “Neramios dienos”, 1975.

Pirmojo vyriausiojo tarėjo generolo P. Kubiliūno pavaduotoju bei vidaus reikalų vyriausioju tarėju buvo gen. štabo plk. Juozas Narakas, kuris buvo išvežtas į koncentracijos stovyklą Vokietijoje.

Iš visų Karo Mokyklos laidų antroji laida turi didžiausių bei reikšmingiausių nuopelnų ginkluotoms Lietuvos pajėgoms, kariškam jų parengimui bei vadovavimui, sudarė žymią dalį karinėje vadovybėje. Visais savo kūrybiniais darbais ji daug nusipelnė Lietuvos Respublikai, sudėjo daug aukų ant Tėvynės meilės aukuro ir tešviečia mūsų jaunimui patriotiškumo bei karzygiškumo pavyzdžiu. □

pavimo prietaisų ir be parašiuoto, su senos konstrukcijos lėktuvu, buvo kenksmingas sveikatai ir pavojingas lakūno gyvybei. Kilimas į aukštį gana ilgai užtrukdavo, o aukštumoje pakliuvus į stiprią oro srovę, lėktuvas buvo nunešamas už Lietuvos ribų. Kartą mūsų lėktuvas su dviem lakūnais, vykdant tą uždavinį, atsirado virš Vilniaus ir pateko lenkų nelaisvėn.

Ilgą laiką Karo aviacijoj mes neturėjome parašiuotų, skraidėme senais lėktuvais ir neturėjome galimybės nelaimingu atveju išsigelbėti. Itališkus parašiuotus gavome, kiek prisimenu, tik 1928 metais. Tai buvo gana patogūs, skridimo metu ant nugaros dedami, parašiuotai. Kai pripratome prie jų, tai be parašiuoto neskrisdavome, o kai keletas lakūnų išsigelbėjo, tai juos net pamilome. Kiekvienos valstybės aviacijoj nelaimingų įvykių būna gana daug. Lietuvos Karo aviacijoj kiekvienais metais žūdavo vienas ar du lakūnai. Tai atsitikdavo dėl lakūno padarytos klaidos, arba lėktuvo blogos konstrukcijos. Pokario metais aviacija padarė didelę pažangą technikos ir konstrukcijos srityse, bet nelaimingų įvykių ir dabar pasitaiko ne mažai. Man asmeniškai 1927 metai buvo laimingesni už 1926-sius. Gavau aukštesnį laipsnį ir I-os eilės karo lakūno vardą, bet teko išgyventi netikėtą avariją.

Krašto Apsaugos ministeris gen. Daukantas sumanė liepos 10 dieną nuvykti Klaipėdon, kur tuo metu buvo kažkokia paroda. Generolas mėgdavo skristi lėktuvu, todėl jam buvo paskirtas 3-čios eskadrilės vadas pilotu ir dar du lėktuvai palydovais. Skridome L.F.G. seno tipo lėktuvais, kurie netiko ilgiems perskridimams be degalų papildymo. Grįžtant iš Klaipėdos, ties Raudondvariu, mano lėktuvui pritrūko benzino, sustojo lėktuvo motoras. Teko tūpti priverstinai ir dar temstant. Tūpdami apsivertėme ant nugaros. Žvalgo sėdynės ratilas užgavo mano petį, lūžo peties raktikaulis. Pilotas išliko nesužeistas.

Tenka paminėti, kad gen. Daukantas buvo mielas žmogus ir pavaldinius užjaučiantis viršininkas. Sužinojęs apie įvykusią avariją, jis aplanke mane ligoninėje ir atsiuntė gražią puokštę gėlių. Ligoninėje išbuvau tris savaites. Raktikaulis, dr. Žemgolio priežiūroje, suaugo gerai. Tokia mano antros avarijos istorija.

Sekančią žiemą man teko išgyventi dar vieną pavojingą įvykį. Trim lėktuvais L.F.G. turėjome atlikti perskridimą Kaunas-Biržai. Mano lėktuvui pakilus į 200 metrų aukštį, užsidegė lėktuvo motoras. Pilotas įspėjęs mane, pradėjo žemėjantį slidimą ant sparno, kad nukreipus motoro liepsną į šoną. Tūpėme be pasirinkimo vietos ant

ledo, Nemuno — Neries santakoje. Mažo aukščio dėka, mudviem pasisekė nutūpti ir išskiti iš lėktuvo jau degant lėktuvo svarnui. Šioje avarijoje mudu, aš ir pilotas, buvome laimingi tik todėl, kad motoras užsidegė vos tik pakilus į 200 metrų. Jei tai įvyktų 1.000 metrų aukštyje, tai mes abu būtume nukeliavę amžinybėn pusžalių kepsnių pavidale, nes parašiuotų dar neturėjome.

Man teko matyti nelaimingą įvykį, kaip kpt. Peseckas ir lt. Šimkus degė ore. Jie buvo išlipę ant degančio lėktuvo sparnų ir tuo būdu stengėsi išlaikyti lėktuvo pusiausvyrą ore, o liepsnojantis lėktuvas vis leidosi žemyn. Jie neturėjo parašiuotų. Galų gale, nužemėjęs lėktuvas krito ant aikštelės, kur policijos mokiniai mokėsi jodinėti. Nukritęs lėktuvas suliepsnojo, bet kpt. Pesecką iš po degančio lėktuvo ištraukė policijos mokinys ir tuo būdu išgelbėjo jo gyvybę. Lt. Šimkus buvo nublokštas nuo sparno bent kiek toliau nuo degančio lėktuvo. Šiame įvykyje pilotas kpt. Peseckas parodė daug sumanumo manevruodamas degančiu lėktuvu ir išgelbėjo abiejų lakūnų gyvybę. Degantis lėktuvas su dviem lakūnais ant sparnų sudarė šiurpų vaizdą: jokios galimybės jiems padėti, juos gelbėti nebuvo.

Kitą šiurpų vaizdą man sudarė kpt. Nastaro žuvimas, čia pat aerodrome, su Ansaldo lėktuvu. Tas lėktuvas netiko suktuko figūrai. Kapitoniui Nastarui ir kpt. Garoliui vykdant bandomą skridimą, lėktuvas perėjo į suktuką. Kpt. Garolis spėjo išsigelbėti parašiuotu, o kpt. Nastaras nespėjo panaudoti parašiuoto. Sunkus lėktuvas gana giliai įsmigo į žemę ir kai mes atbėgome prie nukritusio lėktuvo, radome krūvą skeveldrų ir jose neatpažįstamą žmogaus kūną.

Keleta metų vėliau, kai prisigaminome inž. A. Gustaičio konstrukcijos lėktuvų, skridimai ir pilotažo apmokymas pasidarė saugesnis bei tobulesnis.

Tenka paminėti dar vieną gana nepatogią būklę, tai trūkumas susisiekimo priemonių. Aerodromas buvo 3-4 kilometrų atstume nuo gyvenamųjų patalpų A. Fredoje. Skridimo pratimas tekdavo vykti į aerodromą net 2-3 kartus į dieną. Eidavom pėsti arba važiuodavom savom priemonėm, dviračiais ar motociklais, kurių mažai kas turėjo. Kartą, vienos firmos atstovas pasiūlė geromis sąlygomis pirkti amerikiečių gamybos motociklus Harley-Davidson. Pasiūlymas lakūnus sudomino. Atsirado apie 40 kandidatų pirkti išmokėtinai. Praslinkus keletai mėnesių, motociklai buvo gauti: mažesni ar didesni ir net su priekabomis. Gavus motociklus, lakūnų ūpas ir jud-



Tokiu laivu (angliškas "Sopwith", jam užsidegus, lakūnai L. Peseckas ir Šimkus sugebėjo nusileisti.

rumas labai padidėjo. Buvo važinėjama tarnybos ir asmeniškais reikalais ne tik Karo aviacijos rajone, bet ir mieste bei tolimesnėse apylinkėse. Plentuose greitis buvo neribotas, plentai nemeksfaltuoti, todėl greitas važiavimas buvo pavojingas. Lakūnai, pratę prie didesnių greičių ore, nesivaržė ir plentuose. Jei neklystu, du lakūnai nuskubėjo motociklais į amžinybę. Vasaros metu, ypač šventadieniais, judėjimas motociklais būdavo didesnis nei darbo dienomis. Pirmadienio ryte gana dažnai tekdavo matyti šlubuojantį, ranką pasirišusį, arba veidą apsirišusį motociklistą. Aviacijos viršininkui tokios "gastrolės" nepatikdavo, bet griežtų priemonių jis vis tik netaikė. Pusečiui praėjus, tos "gastrolės" sumažėjo. Visi išmoko geriau valdyti motociklus ir važinėjimas pasidarė normalus.

Valstybei vieno lakūno išmokslinimas kainavo daug lėšų ir laiko, todėl avarijos motociklu buvo nepateisinamas, bet sunkiai suvaldomas reikalas.

Besikuriant Karo aviacijai, mes parašiotų iki 1928 metų neturėjome. Skraidėme senais lėktuvais ir kiekvienas skridimas buvo pavojingas ne tik dėl mažo lakūnų patyrimo, bet ir dėl lėktuvų rūšies. Reikia pasidžiaugti tuometiniu skraidančiu personalu, kuris nekreipė dėmesio į pamintus trūkumus, bet drąsiai skraidė statydamas pavojun savo gyvybes. Kiekvienais metais įvyk-

davo viena ar dvi mirtinos avarijos, kurias ne tik lakūnai, bet ir Kauno visuomenė jautriai išgyvendavo. Po kiekvienos mirtinos avarijos būdavo 3-jų dienų gedulas — be skraidymų. Laidotuvių metu žuvusius lakūnus lydėdavo į amžino poilsio vietą pėsti lakūnai su savo šeimomis ir daug Kauno visuomenės. Ore tuomet skraidydavo keletas lėktuvų. Žuvusiųjų karstai būdavo vežami į kapines ant specialiai paruošto sunkvežimio. Tai būdavo liūdesinga, bet neišvengiama eisena, kuria ir dabar prisiminus, sukyla liūdesys ir pagarba žuvusiems, vykdant savo pareigą dėl Tėvynės laisvės. Karo aviacijos Ramovėje, žuvusiųjų garbei, buvo įruoštas sienoje meniškas bareljefas su lakūnų pavardėmis. Naujųjų Metų ir kitokių svarbių sueigų proga, žuvusiųjų bareljefas būdavo atidaromas, kad prisiminus žuvusius ginklo draugus.

Laikas besidarbuojant eskadrilėje slinko gana greitai. 1930 metų sausio mėn. iš eskadrilės buvau perkeltas Karo aviacijos štaban, bet skraidymo pratimams likau savoje eskadrilėje.

Karo aviacijos skraidantį personalą galima buvo suskirstyti į dvi rūšis: a) grynai rikiuotės personalas eskadrilėse ir b) lakūnai, dirbantys štabuose, kuriems buvo privalomas mažesnis uždavinių skaičius. Negalėjau pasigirti lengvesniu darbu štabe. Ten mano pareigos buvo sudėtingesnės ir darbo valandos ilgesnės. Štabe man teko vyk-

dyti įvairias pareigas: mobilizacijos vedėjo, karininkų klasės vedėjo ir nuo 1936 m. — Aviacijos komendanto pareigas. Be to, dar tekdavo ir antraeilių pareigų: Aerodromo komendanto, Sporto vadovo, karininkų ir puskarininkų Ramovių pirminko pareigos.

Taip besidarbuojant Aviacijos štabe atėjo 1934 metai, kurie Karo aviacijai atnešė nelauktų ir nemalonių įvykių. Tie įvykiai labai pakenkė Karo aviacijai: sumažino prityrusio personalo skaičių ir sudarė blogą įspūdį Kariuomenės štabe. Tai buvo birželio 7-ta diena, neva perversmo bandymas.

Tuo metu gyvenau mieste, geležinkelio stoties rajone. Apie 10 val. vakaro man paskambino iš Av. karininkų Ramovės ir paprašė tuojau ateiti į A. Fredą labai svarbiu reikalu. Atėjęs į Ramovę, pastebėjau, kad čia yra susirinkę daug karininkų, kurie buvo užsiėmę pramoginiais žaidimais, arba laikraščių skaitymu. Vienas iš jų pakvietė mane išeiti laukan pasivaikščioti. Išėjus, šis karininkas pranešė, kad ruošiamas perversmas ir, paėmęs iš manęs garbės žodį, kad tylėčiau, kvietė mane prisidėti. Aš buvau nustebintas to-

kios žinios ir kvietimo ir prašiau plačiau paaiškinti šį reikalą. Į visus mano užklausimus buvo atsakyta, kad yra reikalas padėti prezidentui A. Smetonai atsikratyti nepageidaujamų ministerių. Kas organizuoja perversmą ir kokios Kauno įgulos kariuomenės dalys jame dalyvaus, jis tiksliai nežinaš. Dar paminėjo, kad šį reikalą žinaš plk. Narakas, tuo metu ėjęs Av. viršininko pareigas. Be to, pareiškė, kad 17-tos gruodžio perversme niekas tokių paaiškinimų nereikalavo. Aš jam pasakiau, kad 17-tos gruodžio perversmas buvo pribrendęs reikalas saugumo sumetimais, o šiuo metu man atrodo perversmas yra nereikalingas ir net valstybei žalingas. Perversmo reikalas man atrodė fantastiškas — neįtikėtinas, arba kažkas nuo manęs buvo slepiama. Kolegai, kuris mane kvietė, patariau pagalvoti ir eiti išsimiegoti. Priešingu atveju rytoj jis galės atsidurti arešte arba daboklėje.

Čia paminėtą pasikalbėjimą nelaikiau rimtu reikalu. Sekančios dienos rytą, eidamas į A. Fredą tarnybon, mačiau mūsų tanketes, grįžtančias iš miesto į kareivines. Tuomet supratau, kad praėjusią naktį kažkas negero įvyko. Nuėjęs į Karo

Lt. H. Bezumavičiaus maža avarija, vadinamas, pusiau "kapotas", 1920 m.







Karo lakūnų grupė

aviacijos štabą, sužinojau, kad Ramovėje randasi iš Zarasų atskraidintas lėktuvu prof. Voldemaras ir ten pat susirinkusių daug aviacijos karininkų su plk. Naraku. Vėliau sužinojau, kad prof. Voldemaras lėktuvu buvo atskraidintas iš Zarasų anksti iš ryto su tikslu perimti prezidento Smetonos pareigas. Šitokio sukilėlių sumanymo man kolega kvietėjas neminėjo. Apie 10-11 val. iš Kariuomenės štabo buvo gautas įsakymas atvykti į štabą visiems Av. Ramovėje susirinkusiems karininkams su prof. Voldemaru.

Sekančią dieną į Karo Aviaciją atvyko specialią kvotos komisija ir prasidėjo apklausinėjimas sukilimo dalyvių. Kvotai pasibaigus, keletas aukšto laipsnio perversmo dalyvių buvo stipriai nubausti, o likusieji buvo nubausti įvairiomis bausmėmis ir paliuosavimu iš kariuomenės. Keletas sukilimo dalyvių išsiteisino. Berods du ministriai taip pat buvo atleisti iš pareigų. Vieton gen. Kubiliūno Kar. štabo viršininku buvo paskirtas Karo Mokyklos viršininkas gen. Jackus.

Naujasis štabo viršininkas gen. Jackus tuojau pradėjo lankyti sukilime dalyvavusias kariuomenės dalis. Jo prakalbos kareiviams buvo keisto turinio, kenksmingos drausmei. Deja, neilgai teko gen. Jackui viešpatauti. Matomai, dėl susijaudinimo naujose pareigose, gen. Jackų ištiko galvos paraližas ir jis liko nedarbingas visam amžiui.

Atidžiai panagrinėjus birželio 7-os dienos sukilimą atrodo, kad tai buvo neapgaltavota avantiūra, vykdyta vienos grupės karininkų, prof. Voldemaro gerbėjų. Sukilime dalyvavo maža dalis Kauno įgulos karių ir gan daug Karo aviacijos

karininkų. Sukilimas buvo nevykusiai suplanuotas ir vykdomas, o gen. Kubiliūno dalyvavimas atrodė nepateisinamas. Kokios priežastys galėjo iššaukti minėtą sukilimą. Manau, sekančios: 1. Mažas apkrovimas darbu Karo aviacijos skraidančio personalo; 2. Keletos jaunų pulkininkų, sukilimo dalyvių, nepasitenkinimas turimomis pareigomis; 3. Gen. Kubiliūno nemokėjimas sugyventi su Krašto Apsaugos ministru ir nesiorientavimas esamoje būklėje. Žinoma, galėjo būti ir kitokių priežasčių, o čia suminėtos yra tik mano asmeniška nuomonė, žinant tuometinę būklę.

Inžinierius pulkininkas A. Gustaitis perversmo metu buvo išvykęs užsienin. Karo aviacijos viršininko pareigas laikinai ėjo plk. Narakas. Tas nelemtas perversmas nuskriaudė Karo aviaciją personalo atžvilgiu, bet nedelsiant paskyrus Av. viršininko pareigoms inž. plk. A. Gustaitį, Karo aviacija sparčiau pradėjo augti ir tobulėti. Plk. Gustaitis per trumpą laiką sukonstruavo keletą mokomųjų ir du kovos lėktuvus. Visi jo lėktuvai buvo statomi savose dirbtuvėse. Tuo būdu buvo sutaupoma daug lėšų ir eskadrilės buvo greičiau papildomos lėktuvais.

Maždaug tuo pačiu laiku buvo gauti iš Kar. štabo nauji Karo aviacijai etatai. Etatuose turėjome tris kautynių grupes po tris eskadriles; Aviacijos mokyklą su mokoma grupe bei karininkų ir puskarininkų klasėmis; Aviacijos komendantūrą su trimis priešlėktuvinės apsaugos kuopomis, stipria ūkio dalimi ir trobesių remonto skyriumi. Be to, turėjome stiprią technikos dalį su reikmenų sandėliais ir Karo av. dirbtuves.

# TREČIAS PASAULINIS KARAS

B. BALČIŪNAS

(Pradžia "Kario" Nr. 1)

Nežiūrint atrodančios visiškai beviltiškos padėties, vedančios į galutiną, be pasipriešinimo, pralaimėjimą, kaip patirtis parodė ankstyvesnėse kovose, laisvų kraštų vyrai — kovotojai, greitai "apsiprato" su pirmo smūgio baisenybėmis ir panika. Jie juk žino kaip reikia kautis, jie turi atitinkamas priemones ir ginklus, kuriuos žino ir moka kaip reikia pavartoti ir pagaliau, jiems skirtas "darbas" turi būti atliktas gerai (būdinga amerikiečiams).

Nors pirmosios kovų dienos atrodė beviltiškos ir didelių nuostolių, bet iki subyrėjimo ir pasimetimo buvo dar toli. Čia yra pravartu pažymėti, kad tuo pačiu laiku visuose vandenyse dominavo rusų karo laivynas ir jų oro jėgos. "Tautų išlaisvinimo" daliniai veikė Afrikoje, Azijoje ir Amerikos žemyne, ypatingai pastarajame, pasitelkiant "išlaisvintų" kraštų "savanorius" kovai už pasaulio proletariato interesus.

Dabartis mus skiria vos kelių metų tarpu nuo spėjamų įvykių, todėl ir daugelis elementų, kaip technologija, ginklavimas, aprūpinimas, gal net ir socialinė — politinė padėtis vargu ar labai pasikeis, todėl, grindžiant gen. Sir J. Hackett numatytų — spėjamų "manevrų" vyksmą turimais materialiniais elementais, pažvelkim į jų galimą bendrą eigą.

Pasaulinė politinė padėtis, šiuo metu, formuo-

jasi sovietų naudai, pavyzdžiui, amerikiečiai daro jiems nuolaidas, kad nesupykintų. Pagal "Scoreboard Almanac" 1979 m. iš pasaulyje esančių 167, rusiškas komunizmas yra infiltravęs, arba pajungęs apie 80 valstybių. Kai sovietai nuolatos didina ir stiprina savo karines jėgas krašto gerbūvio sąskaiton ir dėl to turi ūkinių sunkumų, Vakarų valstybės (pav. Kanada, Amerika ir kit.), netiesioginiai remia jų ginklavimąsi, parduodamos rusams kviečius, statydamos jiems naujas imones, aprūpindamos gamybos mašinomis, elektroniniais įrengimais, kompiūteriais. Jos dalinasi naujais moksliniais išradimais ir bendrai, tokiomis technologinėmis ir medžiaginėmis priemonėmis, kurių rusams trūksta, arba dėl jų yra toli atsilikę nuo vakariečių ("Takomak" magnetas plazmos laikymui).

"Tautų išlaisvinimo" vardan sovietų įtakon perimamos viena po kitos valstybės, steigiamos naujos karinės bazės, siekiančios net Amerikos žemyną. Po II Pas. karo rusai nesumažino kariui mobilizuotų divizijų skaičiaus, bet iki šiol Vakarų Europoje prieš NATO valstybes laiko kautynių parengtyje apie pusę milijono kovotojų, apie 11,000 šarvuočių, 8,000 artilerijos pabūklų, apie 1,000 kovos lėktuvų (taktinių), ne paradams, bet invazijai į vakarinę Europos dalį. Kada tas įvyks? — Laiko klausimas; kokios pasekmės?

Šitaip išplėsta Karo aviacija nebetilpo Kauno aerodrome, nei A. Fredos kareivinėse. Saugumo sumetimais kovos eskadrilės buvo dislokuotos provincijoje trijose vietovėse. 1938 m. plk. Gustaitis sukonstruavo ir pagamino savose dirbtuvėse lengvo bombonešio prototipą ANBO-8, kurio tolimesnis vystymas buvo sustabdytas dėl politinių įvykių.

1937 m. inž. plk. A. Gustaitis buvo pakeltas į brigados generolo laipsnį. Atskirai nuo visų kitų įvykių tenka paminėti Gustaičio suorganizuotą ir jo vadovautą skridimą per Europos sostines 1934 metais. Skridime dalyvavo eskadrilė iš trijų ANBO-4 lėktuvų su motoru Pegasus 580 A.J. Maršrutas: Kaunas - Stockholmas - Kopenhaga - Amsterdamas - Briuselis - Londonas - Paryžius - Marselis - Roma - Undinė - Viena - Praga - Budapeštas - Bukarestas - Kijevas - Maskva - Vel. Luki - Kaunas. Maršruto ilgis — apie

10,000 km. Skridimas, žiūrint į geografinę padėtį ir atmosferines sąlygas, buvo gan sudėtingas, bet gerai atliktas atsižvelgiant į menkas turėtas navigacijos priemones. Tas skridimas plačiai išgarsino Lietuvos vardą ir lakūnų sugebėjimus.

Baigiant prisimimus apie Karo aviaciją ir bešališkai vertinant jos tuometinę būklę, drąsiai galima sakyti, kad 1939 metais Karo aviacijos augimas, apginklavimas ir skraidančio personalo atsargos paruošimas buvo baigtas.

1940 metų skaudūs ir nelemti politiniai įvykiai sunaikino ne tik Karo aviaciją, bet ir pavergė ilgam laikui mylimą Tėvynę. Karo aviacijos karių tarpe atsirado nepasitikėjimo dvasia, pataikavimas pavergėjui, noras prisitaikyti naujom sąlygom. Liepos 15 dieną galutinai užbaigiau "Sparnuotų metų" tarnybą, išeidamas atsargon.

□

— "...joks žmogus negali atspėti ateities..." studijiniame veikle "Numbers, Predictions and War", sako amerikietis karo istorikas plk. T.N. Dupuy. Tačiau, žinant geopolitinę padėtį politinių ir ekonominių reiškinių vystymąsi, turimas technologines priemones, ekonominį pajėgumą, ginkluotų jėgų dydį ir jų pobūdį (taip pat mobilizacinę gyvosios jėgos ir išteklių pajėgumą), karines doktrinas, pagal kurias taikos metu paruošiamos ginkluotos jėgos, galima, arba numatoma karo veiksmų vietą, kariui ir patyrusiam politikui, yra įmanoma susidaryti apytikrį galimų įvykių vyksmo vaizdą, ypatinai netolimoje ateityje. Išdavos, deja, būtų tik spėjamas, nes pagrindinis faktorius — kovotojas, dažniausiai yra neatspėjamas, todėl ir kiekvienas karas, arba kovų frontas, kuriame pagrindinį vaidmenį turi kovotojas — žmogus, yra skirtingas, nesisikartojantis, kaip ir kiekvienas kovotojas — žmogus, nežiūrint, kad žmonėse yra ir bendrų savybių (charakteristikų), (T.N. Dupuy).

Daleidžiant, kad reikalingi techniškai ir aplinkybių duomenys yra žinomi (tikrumoje taip ir yra, nes beveik iki detalių žinomi priešų ginklai, apytikris jų skaičius, išdėstymo vietos, ginkluotų jėgų doktrinos, kovotojų taktiškas parengimas, vadai ir jų savybės, krašto ekonominė būklė, socialinės-politinės šalių nuotaikos ir kita), nors ir su mažais pakeitimais, todėl tęsim gener. sir J. Hackett aprašytus 1985 m. rugpiūčio mėn. karinius manevrus, kiekvienas praleisdamas juos per savo pažiūrų ir žinių prizmę. Reikia iš anksto pastebėti, kad autorius Baltijos kraštų niekur nemini, todėl kai kurias išvadas teks pasidaryti patiems, be abejo, atsižvelgiant į būsimas aplinkybes, kurios mums, lietuviams, turėtų būti labiau pramatomos, negu kitiems. Negalima praeiti nepaminėjus anuose "manevruose" lenkų vaidmens, kurių dominavimas autoriaus ypatingai akcentuojamas; Varšuvos pakto valstybių tarpe, kariniai, politiniai, gyventojų skaičiumi, geografine padėtimi ir tautiniu charakteriu, lenkai yra išskirtinoje padėtyje (mums tai yra įsidėmėtina); po jų seka čekoslovakai ir vengrai. Po galimo III Pasaulinio karo, sąjungininkams jį laimėjus, vakariečiai numato laikyti Vokietiją ir toliau suskaldytą, kuri į Europos Ekonominę Sąjungą (EES) įeitų kaip dvi atskiros valstybės.

#### KELETAS PAŽYMĖTINŲ REIŠKINIŲ DIDŽIŲJŲ "MANEVRŲ" IŠVAKARĖSE

Arabų pasaulis tebedominuoja alyvos tiekimu, nuo jų tebeprislauso industriniai pažangios Vakarų valstybės. Sovietų Sąjungos (rusų) pagrini-

nis tikslas buvo perimti į savo rankas alyvos paskirstymo kontrolę, kad trukdant tiekimą, galėtų silpninti Vakarų valstybių ekonominę būklę, sukeltų bedarbę ir sustabdytų milžiniškai šuoliuojančią technologijos pažangą, ypatingai elektronikos ir erdvių srityse, kuriose yra toli paliktos rusų pastangos pralenkti vakariečius (su Rytų Vokietija ir Čekoslovakija imtinai, kur pramonė turi galias šaknis ir yra pajėgiausia visoje Sovietų Sąjungoje). Susilpninus vakariečių ekonominę būklę, susilpnės ir karinis pajėgumas.

Rusai įžiūrėjo ypatingai didelį pavojų iš atsisitačiusios pokarinės Vakarų Vokietijos, kuri kapitalistų globojama, išaugo į rimtą pajėgą ir nuolat stiprėdama, anksčiau ar vėliau, siekė Vokietijos apjungimo ir keršto rusams. Kad to išvengus, Vakarų Vokietiją reikia paimti, bet tik karinėmis priemonėmis. Be to, komunistų partijos šulai matė, tiek viduje, tiek satelitiniuose kraštuose ryškias atšalimo žymes partijos ideologijai, tuo pačiu ir didėjančias galimybes okupuotiems kraštams išslysti iš rusų kontrolės. Todėl ir reikėjo neatidėliojant imtis radikalių priemonių atstatyti šlyjančią ideologiją ir tuo pačiu išlaikyti savo rankose kontrolę, sovietinės Rusijos sustiprinimui. Tas buvo labai reikalingas atsvarai prieš stiprėjančią Tolimųjų Rytų Kinijos-Japonijos sąjungą, kuri pasėkmingai prasidėjusi ekonominiais pagrindais, vystosi į veiksmingą karinę pajėgą.

Jugoslavijos provincija Slovėnija rodė didelį palinkimą į Vakarus, o Serbija į Tolimuosius Rytus. Komunistų partijai pirminiu uždaviniu buvo atstatyti tvirtą komunistų kontrolę Jugoslavijoje, kad turėtų užtikrintą prietiltį šuoliui į Italiją

Pasikrovimas desantui



ir Artimuosius Rytus su Viduržemio jūra.

1984 m. gruodžio mėn. (atsiminkime, jog kalbame apie ateitį), Indijos vandenyne vykusių Rusų povandeninių laivų manevrų metu, rusų povandeninis laivas neutraliuose vandenyse paskandino arabų tanklaivį ir amerikiečių prekybos laivą, kurie tuo metu plaukė pro manevrų zoną. Po vakariečių diplomatinį protestų ir rusų apgailėstavimo dėl "nelaimingo" atsitikimo, įvykis buvo užmirštas. Tuo pačiu metu, atentate buvo nužudytas Meksikos prezidentas ir jo vietą užėmė kraštutinis liberalas. 1985 m. ankstyvą pavasarį, Varšuvos pakto ginkluotos jėgos pradėjo vykdyti plataus masto manevrus vakariniame pasienyje, bare nuo Laplandijos iki Jugoslavijos sienos; taip pat vyko nepaprastai didelis įvairios paskirties laivų judėjimas visuose vandenyse, siekiant Amerikos ir rytinės Azijos pakrantes. Tų pačių metų liepos 27 d. rusų parašiutininkų divizija, be pasipriešinimo, desantu, užėmė pagrindinius kelius, vedančius iš Belgrado į Slovėniją, pietiniame provincijos pakraštyje. Tuo pačiu metu dvi motorizuotos pėstininkų divizijos, keliu Budapeštas-Zagrebas, peržengė Jugoslavijos sieną. Jugoslavų pasienio apsaugos daliniai be pasipriešinimo pasitraukė Zagrebo link. Sekančią dieną, Rytų Vokietijos manevruojančius dalinius papildė lenkų ir rezervinės divizijos, atgabentos iš rytinės Europos. NATO jėgos į įvykius nereagavo (išskyrus kabinetinius posėdžius) kaip kad 1956 metais Vengrijos ir 1968 metais Čekoslovakijos okupacijų metu. Tik po keletos diplomatinį bandymų Belgrade, Zagrebe ir Liublįjanoje, iš Italijoje esančių amerikiečių karinių įgulų, parašiutininkų ir marinų daliniai, be pasipriešinimo, išsikėlė Rijekoje, Liublįjanoje ir Dalmatijos salose. 24 valandų laikotarpyje, amerikiečiai suėjo į sąlytį su rusų daliniais, tačiau buvo susitarta, kad amerikiečiai neperžengs Slovėnijos provincijos sienos, nes ten jau buvo susidariusi vyriausybė ir vyko prorusiškas judėjimas nepriklausomai nuo Belgrado.

Kaip įprasta, su amerikiečių daliniais buvo ir televizijos korespondentų, kurių vienas, su elektronine kišenine kamera, užfiksavo pirmą amerikiečių susidūrimą su rusais. Slovėnijos pietiniame pakraštyje į vakarus nuo Zagrebo, prie Kostanjavicos, trys rusų tankai, lydimi pėstininkų kuopos, pervaziavę Slovėnijos pietinę sieną, slinko vakarų link, kur netoliese, prieš Slovėnijos pietinę sieną, buvo išsidėstę amerikiečių desantai. Prisileidę rusų tankus iki tikros ugnies atstumo, iš pirmo šūvio, "Milano" prieštankinėm raketomis kliudė visus tris tankus. Degančių tankų dūmų

priedangoje, rusų pėstininkai pasitraukė priedangoje. Kiek laiko praslinkus, rusų taktiniai kovos lėktuvai raketomis puolė amerikiečių pozicijas, padarydami žymių nuostolių (tuo metu su savim amerikiečiai neturėjo pėstininkų priešlėktuvinių raketų).

Visą tą dramą nufilmavo televizijos korespondentas: artėjančius rusų tankus su pėstininkais, "Milano" raketų kludymus, rusų pėstininkų pasitraukimą ir rusų lėktuvų puolimą. Dienos bėgyje, televizijos korespondentas su filmu jau buvo Italijoje ir per Žemės satelitus, Kostanjavicos apylinkės drama televizijoje buvo perduota viso pasaulio stotims (taip pat ir už geležinės uždangos). Amerikiečiai ypatingai pasipiktino televizijos aparatuose matydami raketų sudraskytus, kruvinus amerikiečių desantininkų lavonus ir pasijuto esantys karo būklėje su sovietais. Už geležinės uždangos buvo komentauta kitaip, esą, amerikiečiai užpuolė rusų dalinį ir padarė jam daug nuostolių. Rusų ginkluotos jėgos buvę pačių jugoslavų prašomos padėti jiems atstatyti amerikiečių imperialistų sudarytą nepakenčiamą padėtį ir kad amerikiečiai grąšino Jugoslavijos nepriklausomybei ir kišosi į Sovietų Sąjungos vidaus reikalus.

Kostanjavicos įvykis, Vakarams veiksmingai nereagavus, rusams davė realų impulsą gerai paruoštai invazijai į Vakarų Europą pirmu smūgiu pasiekti Reino upę ir toliau, galutinai išstumti iš Europos žemyno imperialistus amerikiečius. Kas buvo ir bandyta padaryti tų pačių metų rugpiūčio mėnesyje.

1985 m. liepos 27, karštos vasaros dieną, Heidelberge, amerikiečių jėgų Europoje vyriausio štabo būstinėje, Amerikos senato atstovai su dideliu susidomėjimu klausė vyriausio amerikiečių jėgų viršininko Europoje pranešimo, nedalyvaujant spaudos ir televizijos atstovams. Aktyvaus didėjančios pasaulinės įtampos, senatoriams buvo svarbu sužinoti amerikiečių ir jų sąjungininkų karinio pasirengimo laipsnius Europoje.

Ant sienos kabojo didelis žemėlapis, kurį dažnai baksnodamas, generolas rodė senatoriams, aiškindamas bendrą NATO jėgų situaciją ir apgailėstavo, kad ginklavimui buvo skirta mažai pinigų, tačiau šiuo metu sąjungininkai yra geresnėje formoje negu buvo prieš dešimtį metų. Ir jei NATO valstybių kariniai biudžetai bus padidinti, tai sekančių dviejų metų bėgyje bus pasiektas Varšuvos pakto valstybių ginklavimo lygis. Amerikiečių XM-1 tankai yra tris kartus veiksmingesni už rusų M-60. Mechanizuotų pėstininkų šarvuotųjų įvedimas ginklaviman, numatant, kad

tai padidins dvigubai pėstininkų pajėgumą, nepasitvirtino, nes, du šarvais padengti prieštankiniai "Helfire" pabūklai, trijų kilometrų tolinašos ir 90% galimybės pirmu šūviu pataikyti į taikinį, naudojant naujai pritaikytą pabūklo stabilizatorių, šiuo metu pasidarė nereikšmingi — per mažas pabūklo kalibras. Tačiau, tam tikra prasme pėstininkų ugnies galingumą pagerino kovai prieš priešpėstininkų šarvuočius, tačiau įdėti pinigai neapsimokėjo.

Dideli pagerinimai padaryti artilerijos pabūklams pritaikius automatinius taikymo įrengimus, suderintus su naujais kompiūteriais, taip pat padidinus tolinašą 155 ir 200 mm pabūklams iki 40 km. Tuo būdu galima pasiekti priešpėstininkų pozicijas, taip pat, nekeičiant pozicijų, galima perkelti ugnį kaimyniniam sektoriui paramai. Prie to prisideda įvedimas radaro, priešpėstininkų ugniaviečių sekimui, bei pritaikymas įvairių paskirčių raketų laidyti artilerijos pabūklais. Svarbios yra ir naujos daugiavamzdžių raketų baterijos, kurias galima panaudoti ir masiniam laukų minavimui. Išskirtinos svarbos yra pėstininkų ap-

ginklavimas prieštankinėmis "Carl Gustav", "Milano" ir priešlėktuvinėmis "Stinger" raketomis, taip pat tiesioginės paramos helikopteriais YAH-64. Tos priemonės padidina pėstininkų ugnies galingumą kovoje prieš tankus ir taktinius lėktuvus. Nepakankamai turim pėstininkų šarvuotų vežimų su prieštankiniais pabūklais, naudojamų šarvuotų dalinių junginiuose ir tiesioginėje pėstininkų apsaugoje. Divizijos sąstate turimus 1000 pagrindinių ir 300 tankų daliniuose, su virš 700 vidutinio kalibro pabūklų, prieštankinių pabūklų reikia padidinti bent 10 procentų.

Priešlėktuvinės apsaugos raketos "Patriot", "Roland" ir kitos, su elektroniniais sekimo ir laidymo įrengimais, šiuo metu yra patenkinamos. Nauji elektroniniai ryšio ir sekimo įrengimai yra gyvybinės svarbos, ypač, įvedus tamprų oro ir žemės pajėgų bendradarbiavimą. Esminės svarbos turi decentralizuotas šaudmenų ir aprūpinimo punktų išdėstymas, nes, tokiu būdu, kautynių dalinių tiekimas yra visą laiką netarpinis ir nenutolęs.

Generolas toliau aiškino: mūsų armija Euro-

Oro desantas — kautynių skyrius užima poziciją helikopterio apsaugai



poje, šiuo metu yra geresnėje formoje, negu kitų NATO valstybių kariuomenės. Vietnamo patyrimai iš mūsų praktikos liko išmesti, mes turime savo modernišką gynybos doktrinas ir taktines formas, pritaikytas turimoms aplinkybėms, laikui, ir ypačiai — vietai. Centriniam NATO gynybos sektoriuje, kuriame jau septyni metai yra vykdomi apmokymo pratimai, jie nuolat taisomi pagal naujas žinias apie priešą, besikeičiančią technologiją ir ginklavimą. Kiekvienas karininkas gerai pažįsta vietovę ir žino veikimo galimybes, taip pat, yra įsitikinęs, kad kautynes laimėti gali net ir prieš viršijančias priešo jėgas. Tankų įgulos paruoštos ir turi priemones kliudyti taikinį iš pirmo šūvio. Labai gerai žinomos priešo doktrinos, ginklai, kovotojai ir jų taktika. Yra bendras įsitikinimas, iki eilinio kovotojo imtinai, kad mūsų gynybos sistema yra gera ir esant reikalui, nors ir prieš stipresnį priešą, bus galima atsilaikyti.

Reikia pastebėti, kad vokiečių daliniai kovingumu yra lygūs amerikiečiams. Jų nauji "Leopard" II tankai yra geros kokybės ir beveik prilygsta naujiems amerikiečių XM-1. Visi kautynių pratimai vykdomi kartu su amerikiečiais, tuo būdu, įprantama bendradarbiauti ir matomos jų pastangos pasiruošti savo krašto gynybai. Viena neigiama aplinkybė yra ta, kad vakarų vokiečiams gali tekti susidurti su rytų vokiečiais. Taip pat silpna NATO vieta, tai Prancūzijos nedalyvavimas NATO organizacijoje. Žinant jų ginklavimą ir jėgas, prancūzų prisidėjimas prie NATO, Europos rytinio fronto gynyboje turėtų esminės reikšmės. Pirmoji armija esanti Strasburgo rajone būtų veiksminga ir būtų artimiausias rezervas. Ji susideda iš I korpo (keturios divizijos), II okupacinio korpo (trys divizijos), III korpo (trys divizijos), parašutininkų, kalnų, marinų ir dviejų šarvuotų pėstininkų divizijų (viso 15 divizijų). Armijos sudėtyje yra apie 1000 AMX-30 ir 500 AMX-10 tankų su 130 AMX-30 įvairių paskirčių tankų; 520 motorizuotos artilerijos pabūklų; apie 250 tiesioginės pėstininkų paramos SA-330 helikopterų. Prancūzai gamina gerus lėktuvus, — jų naujas "Mirage" 2000 naikintuvas yra geresnis už amerikiečių F-16. Jų didelis skaičius yra pirmos armijos žinioje. "Mirage" 2000 yra šarvuotas ir pritaikytas žemam skridimui, kad galėtų būti panaudotas kaip taktinis, pėstininkų tiesioginės paramos, naikintuvas. Turi moderniškiausius radaro ir elektronikos įrengimus. Ginkluotas S-530 raketomis, kurių tolinaša siekia 50 km, turi taip pat raketas pritaikytas oro kautynėms. Jei prie to pridėti strateginę aviaciją ir laivyną Vi-

duržemio jūros ir Atlanto vandenyno srityse su trimis lėktuvnešiais, 23 povandeniniais, 35 kovos ir 50 pakrančių apsaugos laivų, tai NATO turėtų tikrai reikšmingą jėgų papildymą.

Vyriausias amerikiečių jėgų vadas Europoje, norėjo dar daug svarbių dalykų senatoriams pasakyti, bet pranešimą sutrukdė įėjęs adjutantas, įteikdamas lapelį popierio. Po trumpos tylos, generolas kreipėsi į senatorius: — "Džentelmenai, šiandien rusų daliniai peržengė Jugoslavijos sieną ir vėliau įvyko ginkluotas susidūrimas su amerikiečių desantiniu daliniu. Yra nuostolių". Senatoriai pakilo ir grupei vadovaujantis pasakė: — "Generole, tu šiuo metu turi daug ką veikti, o mums tikrai metas galimai greičiau grįžti namo. Ačiū už pranešimą ir — sėkmės".

... metais į vakariečių rankas pakliuvo Kremliaus labai slaptas, liečiantis rusų saugumo užtikrinimą Europoje, dokumentas, sekančio turinio.

... socialistinėms jungtinėms valstybėms yra nuolatinė grėsmė iš kapitalistinio imperializmo globojamų ir valdomų Europos NATO valstybių, ypačiai iš Vakarų Vokietijos, kur atsinaujina, amerikiečių ir anglų remiamas nacizmas. Todėl, kad nepasikartotų 1941-45 metų tragedija, Sovietų Sąjunga privalo išsaugoti pasaulyje taiką ir turimomis jėgomis sustabdyti grėsiantį pavojų. Tam lemtingam uždaviniui atlikti reikia sutelkti žemės jėgas nuo šiaurinės Norvegijos iki Kaukazo, suskirstant šį frontą į tris pagrindinius sektorius: šiaurinį, centrinį ir pietinį. Oro jėgas — į taktines, kurios veiks atitinkamuose sektoriuose, sektorių vyriausios vadovybės žinioje ir į taktines — rezervines, kurios bus fronto vado žinioje. Laivyno aviacija priklausys laivyno grupių vadams, išskyrus rezervinius junginius. Strateginė aviacija ir oro transporto lėktuvai bus vyriausios vadovybės žinioje. Tolimųjų Rytų divizijos, pagal galimybes, kilnojimui oro transporto priemonėmis, laikomos paruoštos rezervams. Laivynas iš Juodųjų jūrų privalo perimti iniciatyvą Viduržemio jūros srityje ir Baltijos su Šiaurės jūrų laivynais blokuoti tiekimą Atlanto vandenyne, Šiaurės ir Norvegijos jūrose, taip pat vykdyti desantinius veiksmus Norvegijoje. Tolimųjų Rytų laivynui koncentruotis Ochotsko ir Kinijos jūrose, Indijos vandenyne ir pietinės Afrikos rytinėje pusėje. Visi laivynai, su laivyno aviacija veiks laivyno vyriausio vado žinioje. Visų jėgų aprūpinimui ir transportui bei priemonių mobilizavimui, prie vyriausio štabo steigiamas aprūpinimo skyrius su viršininku, tiesioginiai priklausančių vyriausiam jėgų vadui.

(Bus daugiau)

## KAUTYNĖS, KURIOSE BUVO IŠGELBĖTA NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

(Ištraukos iš knygos „Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės“)

„Žvalgybos daviniai ir iš perėjusių mūsų pusėn vietos gyventojų sužinojome, kad lapkričio 20 d. lenkai rengiasi pulti Ukmergės kryptimi, užimti ją ir eiti Kauno link. Lapkričio 18 d. batalionų ir kuopų vadai susirinko į Viesų kaimą, pulko štaban, pasitarti kas daryti. Buvo aišku, kad lenkams puolant mes nieku būdu negalėsime atsilaikyti, nes dalys silpnos ir nėra jokių rezervų. Pradėjome ieškoti išeities suardyti lenkų planus. Visi nusiminę, susirūpinę, bet veiduose matosi pasiryžimas. Nutarėme, kad gintis negalima, nes visvien lenkų nesulaikysime ir patys žūsime, todėl reikia pulti. Bet visus ėmė nerimas dėl mūsų jėgų silpnumo. Staiga sustiprėti negalima. Jeigu ryt mes nepulsime, tai poryt lenkai mus puls.

(Pastabos: Lietuvos padėtis tuo metu buvo katastrofiška. Lenkų raitininkų brigada, įsiveržusi į fronto užpakalį siautė rytinėje Lietuvos dalyje, pasiekusi Kėdainius. Prysakinėse fronto linijose menkai ginkluoti, ilgų kovų išvarginti ir labai sumažėję mūsų daliniai turėjo atlaikyti stiprias Želigovskio pulkų atakas. Atrodė, kad jau artėja nepriklausomai Lietuvai tragiška valanda...)

Susitarta taip: lapkričio 19 d. naktį 7 pės-tininkų pulko III batalionas (apie 137 šauliai) susirenka Barčių kaime ir 5 val. ryto išeina, kad užeitų priešui iš užpakalio nuo Giedraičių. II b-nas, išlaukęs tam tikrą laiką, artinasi prie Širvintų, Ukmergės-Širvintų keliu ir drauge puola priešą iš užpakalio ir prysakio pagal sutartą ženklą.

(Širvintuose turimomis žiniomis buvo apie 1800 lenkų, pasiruošusių didžiajam puolimui.)

Apie šį nutarimą buvo pranešta karo vadovybei, kuri sutiko ir įsakė pulti. III batalionas išėjo lapkričio 19 d. švintant. Ėjo mišku, kuris tęsėsi dešiniuoju Širvintos upės krantu nuo Viesų iki Motiejūnų-Giedraičių kelio apie 14 km. B-nas ėjo be jokios žvalgybos, apsaugos ir vadovų; reikėjo tyliai laikytis, niekam nepasirodyti, sutiktus miške žmones sulaukydavome ir vedėmės kartu, kad jie negalėtų apie mus pranešti priešui. Telefono vielos, pratęstos iš Širvintų į Zybalus, buvo keliose vietose nukirstos. Pagaliau po 7 valandų žygio per mišką ir pelkas, apie

12 val. išėjome ant kelio, kuris eina iš Širvintų į Giedraičius, tarp Motiejūnų ir Gavenių kaimų. Žygis buvo labai nejaukus. Čia reikėjo vėl įlipti į telefono stulpą ir nukirsti laidus. Keliu pasukom Motiejūnų link ir priėję miško pakraštį pamatėm kaime daugybę lenkų kareivių. Jie stovėjo eilėse ir ėmė pietus. Atstumas iki kaimo buvo apie 300 metrų. Nieko nelaukdami mes persirikiavom į kautynių rikiuotę, t.y. į dvi grandines — viena paskui kitos, ir pradėjome bėgti kaimo link. Lenkai nekreipė dėmesio, matyt, jie niekuomet ir nemanė, kad iš čia galėtų juos pulti. Pabėgę kokį 100 metrų stati, pradėjom šaudyti tankia ugnimi į išsirikiavusius prie virtuvių lenkus, norėdami sukelti juose paniką. Kaime būta bataliono kareivių, brigados štabo ir kitų komandų. Sunku įsivaizduoti, kokia maišėtis prasidėjo lenkų stovykloje po pirmų šūvių. Pietūs, žinoma, buvo sutrukdyti. Kaime prasidėjo triukšmas ir sužeistųjų vaitojimai. Sužeistųjų niekas nežiūrėjo, nes nebuvo kada. Kaime mūsų kariai nesustojo, bet perbėgę per tiltą metėsi į Paširvinčio dvarą ant baterijos, kuri stovėjo palei dvarą. Įdomu, kad lenkai į mus nepaleido nei vieno šautuvo šūvio, tiktai baterija, stovėjusi prie Paširvinčio dvaro, keletą kartų bumtelėjo, nors žalos nepadare, nes sviediniai visą laiką krito mūsų užpakalyje, kur tik vienas vienintelis sanitarijos puskarininkis buvo sužeistas. Baterija greit nustojo šaudyti; karininkas vadovavęs baterijai buvo nušautas, kareiviai išsibėgijo; mūsų gi kareiviai pribėgę išėmė iš pabūklų uždarus ir paslėpė. Batalionas nieko nelaukdamas puolė Širvintų miestelį iš pietų. Kas buvo sutikta miestely — viskas varoma kartu. Batalionas, išėjęs į miestelio žiemų pusės galą, išsivarė apie 200 belaisvių, apie 100 arklių, kurių apie 40 porų pakinkytų vežimuose; vežimai gi pilni šautuvų, kulksvaidžių ir kito karo grobio. Įsivaizduokit sau: arklius veda kareiviai, ir tik ant paskutiniųjų vežimų keletas mūsų linksmais veidais kareivių komanduoja lenkams. Šis nepaprastas transportas labai tvarkingai juda Ukmergės kryptimi. Taip pat eina būriai belaisvių, vos dviejų — trijų mūsų kareivių lydimi.

Kada III batalionas puolė iš užpakalio, tai II batalionas dėl įvairių priežasčių ir susidėjusių aplinkybių nespėjo priėti prie Širvintų, nors reikėjo iš viso eiti tik apie 4 kilometrus. III batalionas, perėjęs ir išlaisvinęs Širvintus, sutiko II bat. 1.5 km į žiemius nuo Širvintų. Širvintų miestelis tęsėsi apie 2 km ilgio. Kada III bat. pradėjo pulti iš pietų, tai daug lenkų suskubo išsprukti keliu Zybalų link. Jeigu II

bat. nebūtų pavėlinęs, tai III bat. būtų galėjęs drąsiau veikti ir, be abejo, Širvinati būtų buvę geriau išvalyti ir grobis būtų buvęs keleriopai didesnis. Kaip vėliau gyventojai pasakojo, miestelyje buvo likę daug pasislėpusių lenkų karininkų ir kareivių, taip pat ir daug paslėpto turto. III batalionas į Širvintus nebegrižo, nes visas išsisklaidė begabendamas karo grobį ir bevarydamas belaisvius. II b-nas dar turėjo pereiti Širvintų miestelį iš žiemų į pietus ir išvežti paimtas iš lenkų patrankas, stovėjusias prie Paširvinčio dvaro, kurių III b-nas negalėjo su savim paimti.

Patį pagrindinį vaidmenį šiose kautynėse suvaidino su III batalionu jo vadas vyr. ltn. Teodoras Balnas. Jis, ne kas kitas, sugalvojo patį manevrą, jis su savo batalionu buvo ir pats pagrindinis vykdytojas. Pasiūlymui vykdyti manevrą pritarė I divizijos vadas plk. Adomkavičius. Gavęs įsakymą vyr. ltn. T. Balnas tuojau nuvyko į Barčius ruoštis žygiui. Mažiau pajėgių kovotojų jis neėmė. Vežimus, lauko virtuves ir visa, kas sunkintų žygį per mišką, jis paliko Barčių kaime.

Vis dėlto ir II bataliono įnašo šioms Širvintų kautynėms negalima visai paneigti ar tylo mis apeiti, tad čia ir duodamas to bataliono 6 kuopos vado vyr. ltn. Z. Šalkausko dėl tų kautynių pasisakymas: "... Dėl vėlavimo pasaky siu tiek, kad puolantieji iš vakarų būriai, gal tiksliau būreliai — saujelės, viso 120-130 durtuvų buvo lenkų saugos apšaudyti iš Akmenių, o vėliau savo ruožtu vienas 6 kuopos būrys apšaudė lenkus iš dešiniojo Širvintos upelio kranto ir 4 kuopos būrys nuo Akmenių kaimo. Ar-

tilerijos paruošimas buvo suderintas su būrių veiksmis. Aš mačiau būdamas Akmeniuose bėgančius lenkus, palikusius visą savo turką Širvintuose. Vakariniame Širvintų pakrašty sutikau raitą vyr. ltn. Balną, 7/III b-no vadą. Apie kokį čia vėlavimą galėtų būti kalba? Abu batalionai 7/III ir 7/II beveik vienu laiku priartėjo Širvintus: vienas iš rytų, kitas iš vakarų".

Širvintų kautynėse į nelaisvę paimta 200 lenkų kareivių, ir daug įvairaus karo grobio. Ten žuvo lenkų Gardino pulko vadas. Tačiau dar svarbesnė tos dienos Širvintų kautynių reikšmė ta, kad buvo sutrukdyta lenkų pradėtoji pėstininkų ofenzyva. Tik pasyviai gindamiesi mūsų labai sumažėjusio 7 pėst. pulko du batalionai jokių būdu nebūtų pajėgę atlaikyti daug kartų didesnės lenkų pėstininkų masės puolimo. Šis laimėjimas žymiai pakėlė mūsų karių dvasią ir leido mūsiškiams perimti į savo rankas karo veiksmų iniciatyvą.

Knygos "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės" autorius dr. A. Rukša, pats kaip Lietuvos karininkas dalyvavęs kovose su lenkais, labai kruopščiai surinkęs žinias iš lietuviškų ir lenkiškų šaltinių, paruošė didžiulį veikalą, kurį LKVS "Ramovės" Centro Valdyba, talkoje su "Kario" redakcija bei administracija, išleis dviem stambiais tomis. Visi "Kario" skaitytojai, ypač ramovėnai, yra kviečiami į talką, gelbstint C. Valdybai atlikti šį svarbų darbą. Kviečiame tapti knygų leidėjais-mecenatais ar garbės prenumeratoriais.

Laiškus su čekiais prašome siųsti CV pirminko A. Jonaičio adresu: 1223 E. 175 Str., Cleveland, Ohio 44119.



Savanorių pietūs fronto užnugaryje, iš lauko virtuvės.



## GUDŲ IR LIETUVIŲ SANTYKIAI IR PROBLEMAS

### *Pasikalbėjimas su vyskupu Sipovičiu*

Pasikalbėjimas įvyko 1978 m. liepos 5 d. Prano Skarinos vardo gudų knygyne šiaurinėje Londono dalyje. Pasikalbėjime dalyvavo Liet. Krikščionių Demokratų Sąjungos įgaliotas kun. Vytautas Bagdanavičius.

Pradėdamas pasikalbėjimą, kun. Bagdanavičius kelė mintį, kad lietuvių ir gudų tautos turi labai daug bendro, bet kartu ir nemaža ginčytinų ir aiškintis reikalingų klausimų. Bendra yra šių abiejų tautų istorinė praeitis, Didžioji Lietuvos Kunigaikštija. Ginčytinus klausimus sudaro įvairūs pozityviai į šią Didžiąją Kunigaikštiją ir sienų bei kalbų skirtumai. Būtų tragiška, jei šios dvi tautos, ramiai neišsiaiškinusios skirtingumą, atsistotų viena prieš kitą kaip priešai. Ateitis mums nežinoma, bet kiekviena diena gali atnešti esminių politinių pasikeitimų Sovietų Rusijoje ir sukelti įvairias politines situacijas. Būtų naudinga abiem tautoms tam pasiruošti, bandant išsiaiškinti skirtingumus.

Vyskupas Sipovič padėkojo už šią iniciatyvą ir už čia padarytą klausimo pristatymą. Kun. Bagdanavičiui klausiant, kas dabar politiškai atstovauja gudus, vyskupas pasakė, kad jie turi du centrus, kurie tarp savęs nesutaria. Pirmąjį centrą sudaro dr. Žuk-Hryškovič, kuris yra įpėdinis to prezidento, kuris buvo paskelbęs tautinę gudų respubliką 1918 metais kovo 25 dieną. Antrasis centras yra kilęs iš 1944 m. vokiečių sušaukto gudų kongreso Minske, kuris išrinko prezidentą Astrovskį (supuolimas, kad ir Lenkų prezidentas šiuo metu yra panašia pavarde Ostrovski).

Vysk. Sipovič laiko, kad pirmoji grupė yra labiau atstovaujanti gudus, ir ji turi savo židinius visuose kraštuose. Ji kalba per Radio Liberty.

Kalbant apie gudų ir lietuvių santykius, vyskupas Sipovič mano, kad reikia grįžti prie 1919 metų sutarties, pasirašytos tarp Lietuvos ir Gudijos. Šis dokumentas yra Kongreso bibliotekoje. Prie jos sudarymo dalyvavo ministras Balutis ir V. Las-

touski. Jis iki 1926 m. gyveno Kaune.

Dr. Žuk-Hryškovič gyvena Ontario, Kanadoje, Bari mieste, 50 mylių nuo Toronto. Vyskupas mano, kad dabar yra pats laikas, kad protingi žmonės iš vienos ir kitos pusės, t.y. gudai ir lietuviai susitikytų. Bet prieš tai reikia pasikalbėjimą paruošti.

Gudai Londone yra aktyvūs ir veikia kartu su kitomis tautomis "Liaison" grupėje. Joje veikia ir lietuviai. Ši grupė darė įtaką Belgrade. Šios grupės atstovų klausosi užsienio reikalų ministerija Londone.

Gudai Londone yra išvystę mokslinę veiklą, ruošdami akademines paskaitas. Iš lietuvių šiose paskaitose yra dalyvavęs architektas Baublys. Vysk. Sipovič mano, kad lietuviai Londone nėra pakankamai aktyvūs politinėje ir kultūrinėje srityje savo ryšiuose su angliais. Atstovybės veikla, kuri yra per daug formali, nėra pakankama.

Kalbant apie gudų nusiskundimus, vyskupas pareiškė nuomonę, kad lietuviai, be atodairio lietuvindami gudų vietovardžius, pažeidžia jų jausmus. Pvz. Grodno nėra pagrindo vadinti Gardinu. Tačiau dėl Vilniaus "sulietuvinimo" jis mano, kad su tuo faktu reikia skaitytis. Jis lietuviams nori pasakyti, kad, nežiūrint, ar jie nori ar nenori, gudai, būdami 10 milijonų tauta šalia Lietuvos, yra politinė realybė. Dėl vietovardžių vyskupas mano, kad reikėtų sudaryti lietuvių ir gudų specialią komisiją, kuri nustatytų, kaip kurie vietovardžiai rašytini.

Vysk. Sipovič yra sutelkęs milžinišką kiekį medžiagos, liečiančios Gudijos istoriją, ir yra gerai ją su tvarkęs. Jis turi keletą Lietuvos statuto egzempliorių. Tarp kitko, jis rodė Lietuvos statuto 8-to skyriaus 2 perskyrimą, kuriame sakoma, kad D. Kunigaikštijoje būtų rašoma gimtosiomis kalbomis. Apskritai vysk. Sipovič yra labai geros nuomonės apie D. Lietuvos valdovų aukšto lygio valstybingumą, kuris gerbė vietinę kultūrą ir ją globojo. Jei ne Maskvos invazija, Didžiojo Naugardo miestiška respublika būtų išsivysčiusi į didelę demokratiją, Vilniaus globojamą.

Vysk. Sipovič nepritaria kai kurių

gudų krašutinėms pažiūroms Lietuvos atžvilgiu. Jis neabejoja, kad Gedimino dinastija yra lietuvių dinastija. Tačiau jis taip pat yra įsisąmoninęs, kad vėliau valstybininkų šiai kunigaikštijai yra davę gudai. Taip, pvz. Sapiehos yra kilę iš Smolensko. Kai 1623 metais šv. Juozapas Kuncevičius, unitų vyskupas, buvo unijos priešų nužudytas, Sapieha žudikus griežtai nubaudė. Taip pat vytiš yra visų Gudijos miestų herbas. Dėl to lietuviams nėra ko liudėti. Gudijos ir Lietuvos istorikams reikėtų bendromis pastangomis studijuoti Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos istoriją. Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos valstybinį genijų vysk. Sipovič nesivaržo prilyginti D. Britanijos politiniam genijui, kuris sugebėjo įvairias pasaulio tautas ir kultūras sujungti į savo imperiją, nepažeisdamas iš esmės jų kultūrinio ir visuomeninio identiteto. Apie lenkus vyskupas Sipovič taip nesako. Jis net nepalankiai išsireiškė apie Jogailos bažnytinę politiką, kuri Gudijoje naikino provoslavišką liturgiją, įvesdama ten lotynišką. Vilnius sugebėjo būti aukšto lygio politiniu centru. Tai liudija tas faktas, kad Gudijos metropolitas rezidavo Vilniuje. Taip pat ir Ukrainos arba Kijevo metropolitas rezidavo Vilniuje.

Kalbėdamas apie nepriklausomos Lietuvos nuotaikas Gudijos atžvilgiu, vyskupas paminėjo, kad dauguma gudų visuomenininkų lietuvius laiko išdidžiais tautininkais. Ir kol lietuviai tokie esą, su jais kalbėti neįmanoma. Bet jei lietuviai pakeistų savo nuomonę gudų atžvilgiu, kalbos tarp abiejų pusių reikėtų.

Kun. Bagdanavičius atkreipė vyskupo dėmesį į tai, kad Lietuvos rusinimas ėjo kartu su rytų apeigomis, dėl ko populiarioje lietuviškoje galvosenoje gudiškumas nesiskiria nuo rusiškumo. Ta galvosena yra įėjusi į žmonių mąstymą per praėjusį šimtmetį. Dabar, po II Vatikano, net ir liturgija neturėtų būti lietuvių nepalankiai vertinama. Bet ta kryptimi reikia lietuvių tautą perauklėti.

Vyskupas rado reikalo pastebėti, kad gudų šviesuomenė turi didelę pagarbą moderniai lietuviškai kultū-

# MAP OF LITHUANIA

illustrating the Lithuanian-Polish Boundary after the Lublin Union of 1569, the Lithuanian Boundary by the Moscow Treaty of July 12th, 1920, and the Boundary between Lithuania and Poland indicated in M. Hyman's Project.



rai. Išeivijoje gudų kultūrininkai skaito lietuvišką spaudą. Vilniuje gūdai noriai mokosi lietuvių kalbos, nes Lietuvos nepriklausomybės susidarytas prestižas ten veikia. Tačiau gūdai skaudžiai išgyvena, kai jie iš lietuvių nesulaukia jokio atsižvelgimo ir, priešingai, yra pristatomi nepalankioje dvasioje. Vyskupas Sipovič prašė kun. Bagdanavičių, kad jis parašytų "Draugui" straipsnį, svarstantį gudų ir lietuvių tautų santykių problemą.

Kaip vyskupas vaizduojasi Gudijos ir Lietuvos ateitį buvo galima suprasti iš jo pasisakymo: sovietų valdžia šių santykių reikalui yra pasitarnavusi tuo būdu, kad Gudiją yra ekonomiškai sujungusi į vieną vienetą su Pabaltijū. Toks sprendimas būtų galima ir ateityje, išsilaisvinus iš komunizmo.

Apie vysk. Sipovičių, atsilankius jo suorganizuotame archyve, knygyne ir muziejuje, reikia pasakyti, kad

jis yra aukšto lygio savo tautos reprezentantas. Jis sugeba telkti įvairią kultūrinę medžiagą ir ją tvarkyti. Taip pat jis sugeba gerai atstovauti savo tautą kitų tautų tarpe. Jo įstaiiga yra pavadinta Prano Skaryna vardu, kuris buvo šv. rašto vertėjas į gudų kalbą, maždaug Mažvydo amžininkas.

Apie tolimesnių pasikalbėjimų galimumą vyskupas išsireiškė, kad jis mielai dalyvautų panašaus pobūdžio pasikalbėjimuose Čikagoje, kur jis kartais lankosi. Kai jis paklausė, kas dabar yra L. Krikšč. Demokratų pirmininkas, jam buvo atsakyta, kad juo yra Vladas Šoliūnas. Pasikalbėjimai galėtų būti tęsiami tiek kultūrinuose lygiuose, tiek ir politiniame lygyje. Sipovičiaus adresas yra: 39 Holden Road, London, N. 12, telefonas 445-5358.

(Perspausdinta iš "Tėvynės Sargo")

*Dėl vyskupo Sipovičiaus padarytų*

*pastabų reikėtų, štai kas pasakyti:*

*Dėkingi esame, kad garbingas vyskupas sutinka vartoti "s Lietuvintų" Vilniaus pavadinimą. Tačiau, vieton Gardino piršti lietuviams "Grodną" yra nesusigaudymas istorijoje. Nuo seniausių laikų (archeologija tą patvirtina) Gardinas stovi lietuvių žemėje. Tiesa, XI-XII a. laikinai jis buvo besiveržiančių slavų valdomas. Tačiau, buvo atsiimtas ir visada priklausė Lietuvos Didž. Kunigaikštijai. Taigi, GARDINAS, bet ne "Grodnas".*

*Gasdinti mus 10 mil. gudų, nėra nei draugiška, nei krikščioniška.*

*Jokios specialios komisijos, kaip vyskupas siūlo, sudarinėti nėra reikalo. Visi vietovardžiai Lithuania Propria, t.y. tikrojoje Lietuvoje (kuri yra pati seniausia mūsų ir etnografinė ir valstybinė administracijos teritorija) yra lietuviški, tik dalis jų yra suslavinti. Jie bus atlietuvininti.*

## DVI PROBLEMOS

(Amerikiečių žurnale "National Defense", 1979 m. lapkr.- gruodžio Nr. tilpo vedamasis, kuris čia atpasakojamas.)

Pentagono (J.A.V. Krašto Aps. ministerija ir Kariuomenės štabas) akivaizdoje yra dvi problemos, kurios turi būti greitai išspręstos, antraip valstybės saugumas bus stipriai pažeistas. Viena tų problemų liečia kariuomenėje tarnaujančių skaičių, kita — sovietų ginklavimo pranašumą. Abi problemos yra tarpusavyje ankštai surištos, nes kariuomenė be tinkamų ginklų, lygiai kaip geriausi ginklai be reikiamo skaičiaus paruoštų karių, reiškia pralaimėjimą.

Prieš keleta metų Niksono vyriausybė, po Vietnamo slogučio, panaikino šaukimą į kariuomenės tarnybą ir priėmė savanorių būdą, sudaryti ir papildyti kariuomenės eiles. Kurį laiką naujasis būdas buvo veiksmingas, nes Kongresas pripažino ir sutiko, kad karinė tarnyba privalo būti nemažiau patraukli, ir duodanti žmogui tokios pat naudos, kaip ir to paties lygio darbas civiliniame gyvenime.

Tačiau, vėliau, susirūpinęs dėl kariuomenės asmeninės sudėties didelių išlaidų, kurios sudarė net pusę viso krašto apsaugos biudžeto išlaidų, Kongresas ėmė kardyti kai kurias privilegijas, lavinimosi progas, gydymo išlaidų apmokėjimą šeimos nariams, karių krautuves ir pan.

Prezidentas Carteris paskyrė, taip vadinamą Zwicko — Karinio Atlyginimo Komisiją (pavadinimą pagal jos pirmininko pavardę), su uždaviniu sumažinti išlaidas, daromas kariuomenės asmeninei sudėčiai.

Ta komisija patiekė pasiūlymą naujos sistemos, pagal kurią išlaidos sumažėtų, būtent, pasiūlė sumažinti atsargon išėjusių atlyginimą, daug skatinančių patarnavimų, kaip tolesnį mokslinimą, gydymą šeimos narių ir kt. Krašto Apsaugos ministerija tą planą patiekė kariuomenės štabams. Visi jie Zwicko planą atmetė. Nežiūrint to, Krašto Apsaugos sekretorius (ministras) daugumą Zwick komisijos siūlymų patvirtino ir prez. Carteris leido planą patiekti Kongresui.

Tuo tarpu, stojančių savanorių skaičius ėmė kristi ir pasiekė pavojingą lygį, jų jau pradėjo nebeužtekti

papildyti kariuomenės eiles. Iš to aiškėja, kad nestojantys vyrai jau nebelaiko karinę tarnybą lygiavertė civilinėms tarnyboms ir darbams.

Prez. Carterio spaudimas ir sekančių metų bėgyje algų pakėlimas visiems Federalinės valdžios (ir kariuomenės) tarnautojams apriboti tik 5 1/2 procentais, kai infliacija kylo 13 1/2 procentų per metus, be abejo, pateisina nestojančių į kariuomenę apsisprendimą.

Lygiai toks pat bauginantis yra ginklavimo kritimas. Jungtinio štabo nuomone ir apskaičiavimu, jau 1981 m. J.A.V. ginkluotos jėgos bus menkesnės už sovietų. Mūsų kariuomenė dabar yra bent tris kartus mažesnė už rusų. Mūsų turimos strateginės jėgos netrukus nepajėgs suteikti patikimą apsaugą nuo atominių ginklų nei mums, nei mūsų sąjungininkams.

Šitoki skirtumai tarp mūsų ir rusų liečia ir SALT derybas. Niekas netiki, kad SALT sutartys atstatytų ginklų lygsvarą tarp J.A.V. ir SSSR.

Atrodo, kad Kongresas ir žmonės pradeda suprasti kokios baisios pasekmės kiltų, jei J.A.V. virstų tik antraile pasaulio galybe.

A.

Redaguoja —  
S. Kaunellenė  
531 W. Grand Blvd.  
Detroit, Mich. 48216

# TREMTIES TRIMITAS

1918 m. Vasario 16-oji



1980 m. Vasario 16-oji

ALFONSAS MIKULSKIS

## O, Dieve!

O, Dieve, geriausias,  
Pasaulio valdove,  
Išgirstk, neapleisk  
Mūs karščiausios maldos.  
Pažvelk į tą kraštą,  
Kur kenčia mūs' broliai,  
Palengvink kančias  
Mūs' tėvynės brangios.

O, Dieve galingas,  
Tu teiki malones,  
Maldaujame laisvės,  
Ramybės, taikos.  
Tegrižta laimingi  
Sesutės ir broliai  
Į laisvą šalelę,  
Šventon Lietuvon.

MARIUS SAJAUSKAS

## Ką Baltija mena

O Baltijos jūra, marių dievaite,  
Pilna legendų ir paslapčių.  
Atskleisk burtų knygą — įdomią, belaike,  
Visiems pakeleiviams tolimųjų kraštų.

Prie Kuršmarių kranto,  
Prie Danės žiočių,  
Prie Baltijos jūros,  
Lietuvių širdžių —  
Ten stovi prabočių  
Paminklas žymus.

Senutė pilis . . .  
Išdidus švyturys  
Ir miesto vaizdas kuklus . . .  
Tai Klaipėdos uostas,  
Kurs laikė nuo amžių  
Pasaulio vartų raktus.

Nuo Mindaugo bočiai  
Naikino kryžiuočius,  
Slapuką švedą,  
Maskolį barzdotą.  
Be baimės jie kovės,  
Gynė savo uostą  
Ir mielą gimtinę,  
Iki gobšų priešą  
Po kojom pamynė.

Baltijos marioms  
Irgi nešė auką,  
Kai prašė malonių  
Pas laumę Undinę . . .

Slinko amžius po amžiaus,  
Ir miestas klestėjo.  
Staiga keitės laikas:  
Pūti pikti vėjai.  
Maldos nepadėjo,  
Net vardan Praamžiaus . . .  
Tolimoj beribėj  
Pasigirdo vaitas . . .

Laukia senas miestas  
Undinės kas naktį —  
Vartus, kad atvertų  
Ir laisvę įleistų.  
Kad vėl būtų laimė  
Ir uostas belaisvis,  
Iš džiaugsmo suklyktų —  
AŠ LAISVAS, AŠ LAISVAS!!!

## KĄ DAR GALIME PADARYTI?

Nebedaug liko gyvųjų tarpe šaulių, kurie savo idealizmu ir aukomis atstatė po karo sugriautos tėvynės nepriklausomą ir laisvą gyvenimą. Taipgi nedaug berasime liudininkų, kurie pažinojo ir asmeniškai bendravo su Šaulių Sąjungos įkūrėju, šviesios atminties Vladu Pūtviu-Putvinskiu. Visiems yra žinoma, kokius gilius pėdsakus paliko a.a. Vladas ir Emilija Pūtviai jų numylėtoje tėvynėje. Žinomas jų šviesus idealizmas, stiprus noras savo kraštui pakilti iš pelenų ir nuodėgulių. Tų laikų jauni šauliai, matydami savo vado besąlyginį pasiaukojimą, negalėjo negauti jo įtakos. Kiekvienas stengėsi nešti degančiam tėvynės aukurai ką tik išgalėdamas. Jaunuoliai skubiai jojo į frontą tėvynės ginti, kaip ir pirmieji kūrėjai-savanoriai. Mergaitės, pasikeisdamos dežuruodavo prie telefono, gaudydamos pirmąsias žinias iš veikiančio fronto. Megzdavo vilnones pirštines, sudarydavo siuntinius šalantiems savanoriams mūšių laukuose.

O kaip yra šiandieną? Tiesa, jau pasibaigė karai, prasidėjo naujas gyvenimas kartu ir priešų okupacijos. Likome išguiti iš savo tėvynės, atsižadame išėivijoje. Šiek tiek apsipratę, per 30 metų apsirūpinę materialiai senatvės pensijomis, dažnas įsigijęs nuosavybes, kai kurie sukrovę turtus bankuose, gyvename pertekliuje, patogaus gyvenimo ir malonumų užliūliuoti . . .

Tačiau, privalome stabtelti ir susikaupti atsi-

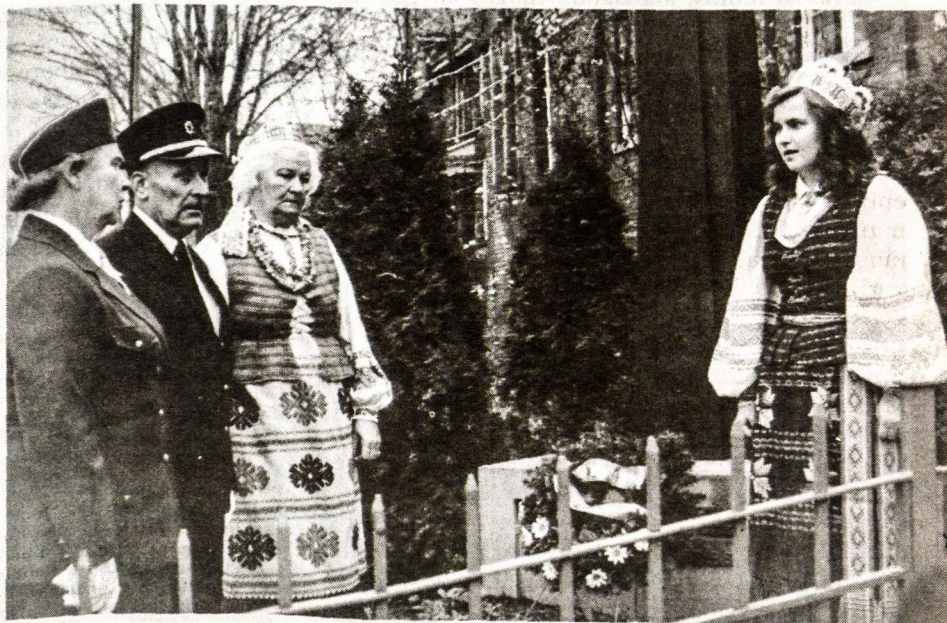
minti šaulišką pareigą ir Pūtvio šviesią ideologiją. Vladas Pūtvis savo jaunystėje gyveno prabangoje, protėvių jam paliktuose dvaruose. Vienok, visko atsisakęs, jis nuėjo besąlyginio pasiaukojimo keliu, nes karštai mylėjo savo tėvynę. Nubuskime ir mes, esantieji išėivijoje!

Tiesa, mes negalime nei šaudyti, nei eiti į frontą prieš naikinti. Tačiau, šauliška pareiga lydi mus, kaip ištikima palydovė. Mes privalome padėti mūsų pavergtiems broliams ir sesėms Lietuvoje. Ar daug kas šiandieną siunčia finansinę paramą lietuviams, kenčiantiems kalėjimuose, ar žiauriose sąlygose ištremtiems broliams kankiniams Sibire? Taip pat, dvejopą vergiją nešantiems ir kovojantiems mūsų broliams ir sesėms Suvalkų Trikampyje? Visiems privalu padėti, nes gyvename laisvi, laisvame krašte nesuvaržyti. Ar yra kas iš šaulių, kuris galvoja, ką mes atnešime savo tėvynei, kokią didelę išpirkimo duoklę, kad ne tuščiomis rankomis grįžtume į savo kraštą, jeigu taip atsitiktų? (pav. politiniams įvykiams taip susiklosčius). Ar mes skiepijame savo vaikams ir vaikaičiams mintį: ką tu, vaikeli, nusi-veši, ką atiduosi Lietuvai?

Mes privalome jau dabar galvoti, kuo mes papildysime tėvynės kultūrinius aruodus — bibliotekas, meno galerijas ir kitas meno institucijas? Neužmirštant nei smulkaus apsirūpinimo gerais rūbais, apavu ir kita, sau asmeniškai ir brolio daliai, visam geriau iš anksto pasiruošti ir apgalvoti.

J. Narcizas

1979 m. lapkričio 25 d. padėjus vainiką prie Kankinių Kryžiaus. Iš kairės: moterų vadovė Stasė Petkevičienė, kuopos pirm. Povilas Kanopa ir šaulės: Sofija Rakštienė ir Klara Deksnienė. Nuotr. Kazio Deksnio



# Milžinų Paunksmėje

(Viliaus Braženo kalba Miami, Pietinio Atlanto Pakraščio "Aušros" šaulių kuopos suruoštame partizanų paminėjime, 1979 m. gruodžio 13 d.)

Pačioje pirmojoje iškilmingoje tautinėje šventėje, kurioje man, dar berniukui, teko dalyvauti 1926 metais Kelmėje, išgirdau kalbant Šaulių Sąjungos tėvą Vladą Pūtvi. Tik vėliau supratau, jog tame Vilniaus Dienos minėjime, pirmosioms snieguolėms krintant lietuviško rudens fone, susidūriau su kilniu lietuviu, su vyru, kuris turėjo viziją ir ryžtą tą viziją įgyvendinti. Tokie mūsų tautos pastato šulai net ir šiandien, išėivijoje, uždeda mums pareigos našta ir rodo tiesų kelią į laisvę, jeigu mes to siekiame. Spėju, kad tam tiesiam keliui už Lietuvos laisvę siekti buvo atgaivinta ir Šaulių Sąjunga išėivijoje.

Susirenkant paminėti Lietuvos partizanus, mums turėtų būti ypač aišku, kad stovime prieš dešimtis tūkstančių kelrodžių patriotinei veiklai išėivijoje. Kiekvienas jų dažytas lietuvių ir lietuvių krauju. Vargas mums, jeigu išdrįstume užsimerkti prieš tuos iš partizanų kapų išdygusius kelrodžius, ir vietoj to, pasirinktume savi-meilę, siaurą partiškumą, pilietinį bailumą, patogumų meilę ir net mūsų priešų siūlomus kelrodžius.

Prašosi mintis, jog Balio Sruogos knyga "Milžino Paunksmė" buvo taikoma mums, išėivijos lietuviams. Nors ir toli nuo Lietuvos žemės, mes kasdieną vaikščiojame savo tautos Milžinų paunksmėje: Margeriai, Gražinos, Kęstučiai, Vytautai, savanoriai kūrėjai, 1941 metų jaunieji sukilėliai, okupacinių pogrindžių drąsuoliai, partizaninio karo epiniai herojai, šiandieninės okupacijos didvyriai ir tūkstančiai bevardžių Sibiro ir raudonųjų kalėjimų milžinų. Vargu yra pasaulyje kita tauta, kuri gali pasididžiuoti tokiu didžio kilnumo didvyriškumo tęstinumu — nuo žilos senovės iki šios valandos.

Kadangi už viską mokame kainą, kaina už Milžinų Paunksmę yra mūsų atsakomybė prieš pavergtą tautą, pareiga jai. Jei ne kasdien, ne kas rytą, tai bent kiekvienos tautinės šventės proga, kaip kunigaikštis Švitrigaila prie Vytauto karsto, turėtume atsistoti nulenkę galvas prieš didžiulį mūsų tautos milžinkapį, kuriame šalia Vytauto Didžiojo guli Nežinomas Kareivis, Sibiro taigose užpustyto tremtinio ir turgaviečių šiukš-

lynuose išniekinto partizano kaulai. Kiekvieną kartą, minėdami Lietuvos partizanus, mes turėtume pakartoti Švitrigailos priesaiką:

*Dangaus vardu palaimink tu mane, kad aš galėčiau eit*

*keliu tavuoju —*

*Pakelt galėčiau tavo našta!*

*Tu dėl tėvynės mūsų nemarios kaip milžinas*

*vargai, kaip viešpats*

*koveis.*

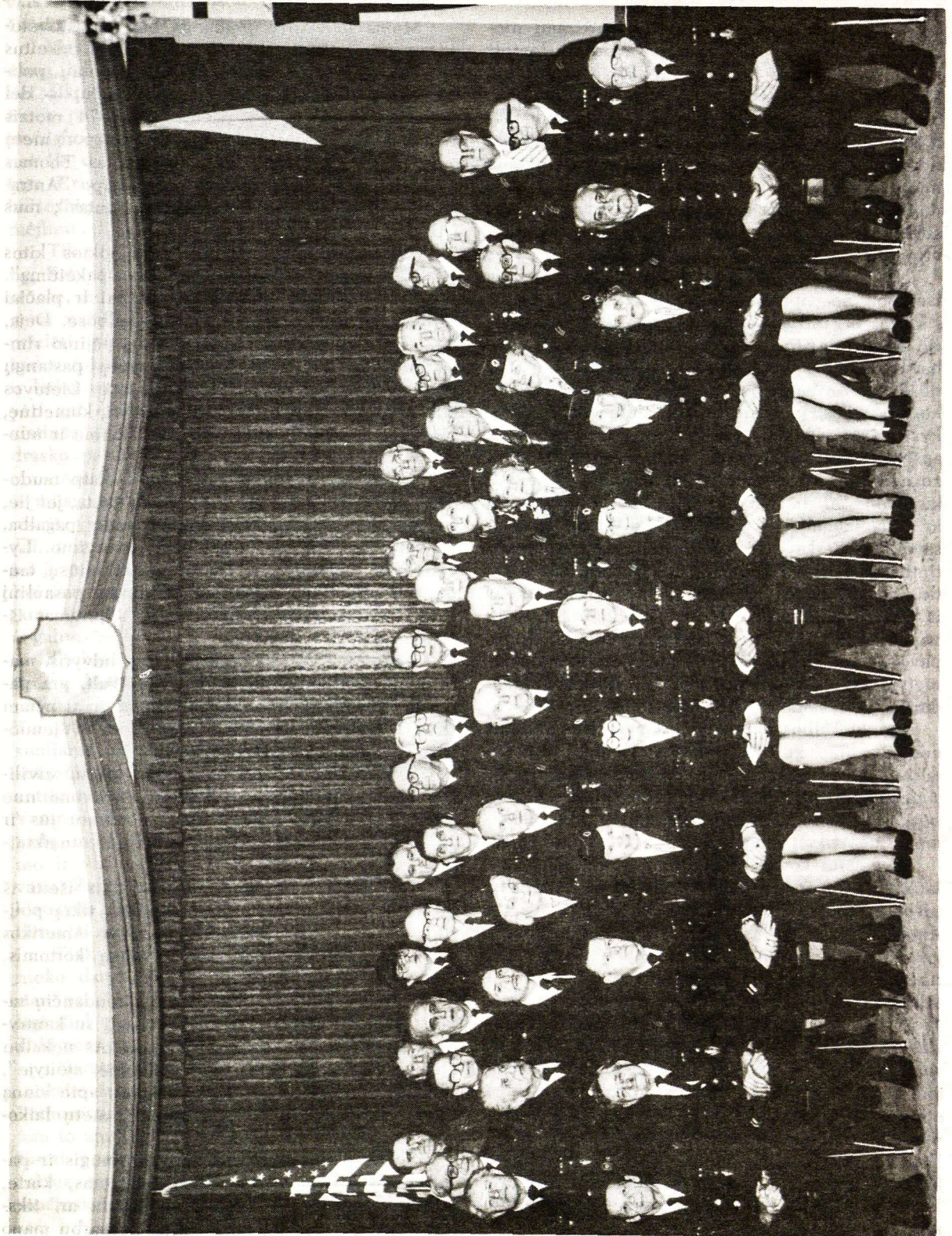
*Prisiekiu tau — laisva tėvynė tavo galinga ir didi per amžius bus!*

Taip prisiekė Švitrigaila stovėdamas prie Vytauto karsto. Nejaugi mes galime kitaip prisiekti stovėdami prie 40,000 kapų be karstų? Kiekvienam jų galime pasakyti — "kaip milžinas vargai, kaip viešpats koveis!" Ir ne dėl karališkos karūnos, bet dėl kankinio vainiko, dėl tautos garbės ir ateities, už laisvę, prieš įsibrovėlių gimtojon žemėn . . .

Vieno Birželio minėjimo pamaldose pamoklininko buvo teisingai pasakyta: "Sibiro tremtiniai ir mūsų žuvusieji, yra kankiniai. Kankinių negalima pagerbti, o tik melstis į juos, arba melstis už juos".

Kadangi partizanai sava mirtimi išlaikė gyvą tautos laisvės dvasią, net kapuose jie yra grėsmė okupantui. Nenuostabu, kad jis dar vis nori suniekinti jų atminimą, suteršti jų vardą. Jau prieš eilę metų maskolberniai, su kvislingų mūsų tarpe pagalba, rodė išėivijoje partizanus niekinantį filmą. Dabar jie suka kitą filmą, vardu "Gyvačių lizdas", taip nusakydami lietuvių partizanų bunkerį. Tačiau okupantas tikrumoje negali išniekinti partizanų atminimo. Tik mes galime tai padaryti, padlaižiaudami Lietuvos grobikams, ar pakęsdami net vadovavimo ir garbės vietose tuos,

→  
"Vytauto Didžiojo" Šaulių Rinktinės valdyba. I eilėje iš k. į d.: Juozas Mackonis, Juozas Petrauskas, Petras Padvaiskas, Vilma Petronienė, Stasė Cecevičienė, Vladas Išganaitis, Elena Gabrienė, Jadvyga Kloviškienė, Jadvyga Sasnauskienė, Julius Pocius, Pranas Tamkus. II eilėje: Mečislovas Brazas, Jonas Yla, Valdemaras Šadauskas, Kazė Milašauskaitė, Juozas Gurevičius, Balys Petronis, Pranas Eigelis, Marytė Dapkinė, Stasė Palekienė, Petras Stulga, Valdis Džiūvė. III eilėje: Pranas Januša, Antanas Balčytis, Liudas Vitkus, Antanas Pleškys, Stepas Paulauskas, Jonas Gabrielis, Kazys Jakštas, Juozas Kuzmickas, Jūratė Jasaitytė, Aleksas Brinas, Juozas Skeivys, Klemensas Juškevičius, Ignas Pocius. IV eilėje: Gediminas Janula, Jonas Jasaitis, Raimundas Juodis, Jonas Šiugždinis, Adolfas Ramonis, Antanas Bendoraitis, Petras Vacbergas ir Pranas Aglinskas. Nuotr. V. Noreikos



kurie jiems padlaižiauja. Šlykščiu partizanų niekinimu raudonieji Muravjovai siekia nuslopinti į mus nukreiptą šaukimą organizuotai kovai, šaukimą ateinantį ne tik iš Lietuvos milžinkapių, bet ir iš Sibiro vergų stovyklų, iš sovietinių kalmėjų, iš mokyklų, bažnyčių, iš pogrindžio spaustuvų, darboviečių ir lietuviškų pastogių, kame mūsų pavergtos sesės ir broliai rezistentai rodo neįtikėtiną ryžtą ir drąsą pasipriešindami krašto sukommunistinimui, tautos rusinimui ir subedievinimui.

Jų pavyzdys mums sako, kad mes išėjimą iševijon neatsipirksim vien tik veikla — nueiti į kurios organizacijos susirinkimą, pasėdėti Vasario 16-os minėjime, gal net dolerį paaukoti, pasibarti su kitos organizacijos veikėjais. Tai dar ne kova! Kova yra įsipareigojimas, nežiūrint laiko, energijos, piniginės aukos, nebojant ką pasakyti prieš agentai, liberalinė spauda ar koks apšepęs minkštagalvis marksistas bei parsidavęs žurnalistas. Kova yra įsipareigojimas išnaudoti kiekvieną ar net sudaryti progas — pavieniai ar organizuotai — pasidalyti su kitais sava ir savo tautos skaudžia komunizmo tikrovės patirtimi, kad laisvieji suprastų, pavyzdžiui, kas lauktina iš sovietinės detantės ir ko galima tikėtis iš SALT sutarčių. Prezidentas Abraomas Linkolnas nurodė: “Tylėjimas, kai yra reikalas byloti, paverčia žmones bailiais”. Gi, jau ketvirtame šimtametyje šv. Justinas įspėjo: “Tas, kas tyli žinodamas tiesą, šaukiasi Dievo bausmės”.

Anglų kalbos nemokėjimas nėra pateisinimas nedalyvavimo kovoje. Kai atsidūrę čia ieškome darbų, o vėliau namų ir “rezidencijų” pirktsis, sugebėjome susirasti kas mums padėtų susikalbėti. Dauguma Floridos lietuvių, ypač pensjon išėję, tikrai negali pasiteisinti laiko stoka.

Pagaliau, kova yra ne tik tiesos ginklo nuolatinis naudojimas, bet ir pilnas panaudojimas savos, šiandien lemtinai svarbios pozicijos — Amerikos piliečio, laisvo krašto piliečio, pozicijos. Tai teikia mums didžiulę galią ir veik neribotų galimybių, kai naudojama ryžtingai ir inteligentiškai. Matome, kaip mažytės laisvės priešų grupės naudoja pilietines teises ir galias Amerikos pamatams paknisti, prieškomunistiniam balsui nutildyti. Jie gali tai sėkmingai padaryti, tik todėl, kad gausios ir didelės prieškomunistinės etninės grupės pasirenka tylėjimą ir sėdėjimą nuošaly, gi vėliau stebisi: “Kur tas kraštas eina?!” Politika, kaip ir gamta, nepakenčia tuštumos: jei mes, antikommunistai, neužpildome mums priklausančios erdvės šioje respublikoje, ją užpildo raudonos politinės šiukšlės.

Mums neleistina prabanga būti tik stebėtojais ir nepanaudoti politinės teisės, kad pakeitus ligi šiolei vestą pražūtingą JAV užsienių politiką. Tai neleistina dėl dviejų priežasčių — dėl Lietuvos ir dėl mūsų pačių. Jau 1974 metais žymus konservatyvus kolumnistas (prieš porą metų miręs), JAV Armijos atsargos generolas Thomas A. Lane, straipsnyje apie detantę, kaipo “Antrąją Jaltą, Išduodančią Pavergtąsias Tautas”, mus įspėjo:

“Pavergtosioms Tautoms nėra jokios kitos vilties, išskyrus JAV užsienių politikos pakeitimą”.

Tas jo iššūkis mums buvo dažnai ir plačiai kartotas mūsų spaudoje ir viešose kalbose. Deja, ligi šios dienos mūsų vadovai šio įspėjimo rimtai nepabojo, ir, vietoje organizuotų pastangų JAV užsienio politikai pakeisti, tęsė Lietuvos laisvei nieko nežadančią, galima sakyti, kumetinę, valdžioje esantiems žmonėms pataikavimo ir nuolankiavimo politiką.

Mums juk nesunku įsivaizduoti, kaip raudonieji maskoliai pasielgtų su lietuvių tauta, jei jie, su laisvojo pasaulio vadinamųjų vadų pagalba, atsiektų savo tikslo — pasaulio pavergimo. Lygiai gerai žinome, kas galėtų nutikti mūsų tautai, jei Amerikos silpnumas iššauktų pasaulinį karą, kaip Anglijos ir Prancūzijos silpnumas iššaukė karą prieš 30 metų.

Kitas Amerikos karys, trijų karų didvyris, marinų atsargos generolas Lewis W. Walt, yra pasiryžęs pažadinti amerikiečius jiems gresiančiam pavojui. Knygoje “The Eleventh Hour” (Vienuoliktoji Valanda), jis štai ką rašo:

“Faktai yra tokie: JAV, savo pačių civilinių vadų, yra atvestos į karinio atsilikimo nuo Sovietų Sąjungos padėtį. Šiuo momentu jūs ir jūsų mylimieji esate išstatyti fizinio sunaikinimo pavojun . . .”

Tai rimtas pagrindas susimąstyti ir išeiti iš politinio vaikų darželio, kad pradėjus tikrą politinį lošimą, nepaliekant Lietuvos ir Amerikos priešams galimybės lošti jų ir mūsų kortomis. Generolas Walt toliau rašo:

“Mūsų padangėse dar nėra atskrendančių raketų, kadangi sovietų vadai mano galį su kantrybe priversti mus netrukus pasiduoti. Aš nekalbu apie kurią dieną kada nors tolimoje ateityje”, rašo generolas Walt, — “bet aš kalbu apie vieną dieną ateinančių keturių ar penkių metų laikotarpyje . . .”

Šitoks pareiškimas turėtų būti smūgis ir pažadinimas tikrovėn tiems vyresniesiems, kurie, jei ne žodžiais, tei bent savo veikla ar, tiksliau sakant, neveikla, sako: “Man nesvarbu mano



vaikai, man nerūpi mano vaikaičiai, nes manęs čia jau nebebus . . . aš to nebesulauksiu . . .”

Mes, kaip ir generolas Walt, matę karo žiaurumą, labiau jo bijomės, nei koks nors suskis — nei alkio, nei šalčio, nei mirties baimės nepažinęs pasidavimo advokatas. Tačiau, matę virš trečdalis savos tautos žuvimą priešų okupacijoje, net be dalyvavimo kare, turime sutikti su rašytoju Ernest Hemingway, kad: “. . . yra dalykų baisesnių už karą, ir jie visi ateina su pralaimėjimu . . .”

Tik prisiminus Sibiro tremtį, Rainius, Červenę, Katyną; raudonųjų barbarų siautėjimą Rytprūsiose, Berlyne, Vienoje, Budapešte, Prahoje; tik gerai pažvelgus į Kambodijos skerdynes, galima pradėti įsivaizduoti, kas įvyktų čia Amerikoje, kad ir tokiam Miami, jei neatsirastų pakankamai ir laiku amerikiečių, kurie nutartų, kad gana stovėti ant ežios ir iš šalies žiūrėti, kaip kolektyvistinės, internacionalinio socializmo akėčios drasko pasaulio laisvės daigus, net naudodamos tam Amerikos laisves, jos valstybines įstaigas ir mūsų sunkiai uždirbtus mokesčių pinigus. Kuris iš vyrų drįstų pažiūrėti į akis, jei dar gyvai, savo žmonai, motinai, dukteriai ar seseriai, jei ji paklaustų: “Kodėl nieko nedarei šiam siaubui išvengti, kai buvo lengva tai padaryti naudojant šio krašto Konstitucijos tau duotas teises ir galimybes? . . .”

□ Laikau, jog tik tingumui pateisinti ar pilietiniam bailumui pridengti tvirtinama, kad mes nieko negalime, mes permenki, nieko neverti . . . Tai įžaidimas mūsų istorinei tautai ir tiems drąsuoliams okupuotoje Lietuvoje, kurie savo drąsa sukrečia raudonąją imperiją. Prisimenu jauną lenkų antikomunistų atstovą Connecticute, maldaujantį Vasario 16-osios minėjime: “Jūs, lietuviai, esate vadų tauta. Imkitės kitų tautybių suorganizavimo ir vadovavimo, kaip Vytautas Didysis vadovavo Žalgirio mūšiui . . .” Argi nekaktu po to klausytis lietuvio šveplavimo, kad, girdi, mes lietuviai nieko neverti.

Tiek įvairiausių pasiteisinimų, kad nereiktų nieko daryti, esu girdėjęs, kad jau seniai nutariau parašyti Pasiteisinimų Enciklopediją, tačiau ligi šiol nieko neparašiau, kadangi vis atrandu kokį nors pasiteisinimą nepradėti rašyti . . .

Neretai tenka kalbėti Amerikos jaunimui. Net moksleiviams dažnai pristatau, be pagražinimų, komunistinę tikrovę ir pavojų Amerikai, nes laikau to amžiaus jaunimą esant pakankamai brandų tiesai į akis pažiūrėti. Juo labiau nemalonius faktus tenka nuogai pristatyti ir šilto ir šalto mačiusiai auditorijai, kaip ši. Ir šiaip jau mūsų

## Emilija Platerytė

*Mačiau aš jų muziejų freskuos  
Ir knygoje — gležnutė it malda.  
Bet vizijoje regiu kovos karžyge:  
Jos lūpose griežta valia, širdy — skalda.*

*Sukilčius narsa užkūrus,  
Šypsniu ji valdo jų gausius būrius.  
Ugnin pirmoji kardų užsimojus —  
Kur smūgį kirs, ten priešas grius!*

*Atkėlęs jos laikus į mūsų  
Nusistebi kovos panašumu.  
Gyvent norėjo ji, bet žuvo.  
Jos kovą tęsiame su nuožmumu.*

## Vilties tiltais

*Mačiau, kalnais nuėjo žalios dienos —  
Jas nulydėjo saulė šypsnį nusinešdama.  
Čia slėny liko tik nuogybė ir bulvienos.  
Dalins po luitą pakaitom naktis ir vienuma.*

*Nedrąsiai siena atkampia pakopės voras,  
Sukruto veikt, nerodęs ženklų nevilties.  
Netrukus tiltą nusitęsęs lig amforos  
Kursavo jis guvus tarp Ten ir Dabarties.*

*Ir gėda nužengė šaipi į mano gryčią —  
Net vengiau žvilgterėti vorui į akis.  
O jis čia atsiradęs lyg ir tyčia  
Kuždėjo: “Ei, sugrįš pavasaris, tikek . . .”*

*Yra Viltis!*

*Senai nėra jau voro kelyje tarp sienos ir amforos —  
Jo tiltas vedė tik lig kranto Dabarties.  
Bet aš dabar statau tiltus, kur kliudo tvoros,  
Kuriais guvus plūsu tarp Ten ir Ateities.*

spaudoje per daug malama bendrybėmis. Tas pats ir kalbose. Vienok, nebūtų prasmės laiką gaišti grėsmingai padėčiai nusakyti, jei nesimatytų išeities iš sunkios padėties, jei mūsų butis būtų beviltiška.

Taip, yra aiškus ir paprastas būdas sustabdyti šią savižudišką politiką, kurią veda JAV liberalai, ir atsukti atgal į sveiką proto kelią, šalin nuo internacionalistų užsibrėžto “vieno pa-

saulio kūrimo" ir nuo sąmokslininkų išdavikų aukštose vietose sabotazo. Jei kartais puoli neviltingai, tai tik dėl žinios, kad tiek nedaug tereikia pakeisti padėtį: jeigu bent maža dalis tų, kuriems nepatinka JAV politikos kryptis ir kuriuos net gąsdina spėjimai, kur visa tai nuvestų, jeigu jie nutartų tam pasipriešinti, reikalai bematant pasikeistų.

Mums, pavyzdžiui, nereikia daug aiškinti apie Sovietų Sąjungos silpnąsias vietas. Mes žinome jos ekonominį bankrotą, skandalingą žemės ūkio stovį, tautybių pasipriešinimą kolonializmui rasiškes problemas rytinėse respublikose, nesėkmę išauklėti "bolševikinį žmogų", religinio atgimimo grėsmę, "blato" korupcijos suestą biurokratiją, melu ir teroru parentą sistemą. Dėl viso tas karas, kuris nepasibaigtų skubiu laisvojo pasaulio pasidavimu, būtų signalas pavergtiesiems sukilti šūkiu: "Dabar, arba niekad!" Tai prilaiko Kremlių nuo atviros agresijos.

Mes taipogi žinome, ar turėtume žinoti, kad Rusijos bolševizmas buvo atneštas svetimųjų ir įtvirtintas Wallstreeto ir Vokietijos bankų pinigais. Caro laikų anarchistas Mihail Bakuninas jau tada žinojo ir sakė: "Komunizmas stovi viena koja banke, kita — revoliucijoje". Sovietų Sąjungą išlaikė, nuo sugriuvimo gelbėjo, raudonąją armiją maitino ir apginklavo Vakarai. Nenuostabu, kad didysis dokumentų tyrinėtojas, profesorius Anthony Sutton, savo knygą tuo klausimu pavadino "Tautinė Savižudybė — Karinė pagalba Sovietų Sąjungai". Ir buvęs New York Times žurnalistas Herman H. Dinsmore knygoje "Amerikos Nukraujavimas" nurodo, kad dešimtmečiais JAV administracijos yra vykdžiusios Amerikos išteklių pervedimą Sovietų Sąjungon. Nėra abejonės, kad sustabdžius Kremliaus ramstymą iš šalies, Sovietinė kolonialinė imperija bematant subrėžtų, be jokio karo.

Kaip to atsiekti? Vienintelis realus būdas, tai padaryti yra išmetant visus pasidavimo ir pataikavimo šalininkus iš Kongreso ir pakeičiant juos Amerikos patriotais, laisvės šalininkais, antikomunistais-konservatoriais. Pirmas žingsnis į tai yra atsikratyti didžiosios žinybos hipnozės, per kurią liberalinis elitas klaidina tautą. Tam būtina, kaip priešnuodį kairiųjų nusmegenimui, gauti pastovių žinių iš konservatyvių šaltinių, kad pagaliau atskyrus šiltą nuo šalto, juodą nuo balto. Perdaug mūsų širdžių mano esą informuoti skaitydami "Time", "Newsweek" ar "Miami Herald". Tai yra blogiau, negu nieko neskaitant!.. Senai antikomunistams laikas pradėti remti prieškomunistinę spaudą, tokią kaip "American Opinion"

ir "The Review of the News" žurnalai. Juos skaitydami, net ir kvailavizijos žinias, bei "Miami Herald" kairiąją propagandą blaiviau matytų.

Vien žinojimo nepakanka. Būtina žinias pritaikyti veiklai. Antraip, ateitų diena, kad masiniai kapai ir darbo vergų stovyklos būtų pilnos politiniai apsišvietusių. Jau dviejuose praėjusiuose rinkimuose, žiniomis ir ryžtu apsiginklavę bei veikiai susiorganizavę Amerikos dešinieji, išmetė 5 pačius liberaliausius senatorius ir apie porą tuzinų panašių kongresmanų. 1980 metai galėtų būti tikros "liberalų" skerdynės rinkimuose, jeigu pakankamai atsibudusių antikomunistų jau dabar nutars susirasti patikimos informacijos šaltinių ir iš anksto imsis rimtos veiklos. Tačiau, turime užmiršti prezidentinius rinkimus, kame kortos yra sužymėtos prieš mus.

Jeigu tikrai siekiame Lietuvos laisvės, mes privalome dalyvauti šioje gyvybiniai svarbioje akcijoje — per JAV Kongresą pakeisti Amerikos užsienių politiką. Mūsų išvijos pagrindinis politinis uždavinys yra — panaudoti savas laisvų kraštų piliečių teises taip, kad sudarius palankias tarptautines sąlygas nepriklausomybei atstatyti ir lietuvių tautos laisvei atgauti. Tik tokią veiklą galime teisėtai pavadinti kova už laisvę. Mūsų tautos Milžinai, kurių paunksmėje mes gyvename ir kuriuos šiandien minime, iš mūsų tiek ir nemažiau tikisi.

M. BUTKIENĖ

## FLORIDOJ APSILANKIUS

Oi, tūta, tūta!  
Floridoj sėjau rūtą.  
Išdygo kaip namie  
Ir džiugina mane.

Oi, tūta, tūta!..  
Vargelio lyg nebūta.  
Radastos už kasų.  
Ar ne namie esu?

Oi, tūta, tūta!  
Čia ir daina prakuto,  
Bet posmų skambesys  
Prie Nemuno besi.

Floridoj vešlios palmės,  
Linksmi žmonių veidai  
Šviesoj paskendę,  
Bei šilumą ir sotume,  
O Sibiro kančioj bei šalty  
Diena tamsi ir alkana.  
Čia skaidrūs vandenys  
Pakrantę plauna,  
Tenai tik ašaros vargus skalauja.  
Tik duonos trupinių rožančiuje  
Viltis.  
Pačių ranka rašytinė  
Maldaknygė —  
Dangaus šviesi lemtis.





“Vytauto Didžiojo” Šaulių Rinktinės 25-mečio programos išpildytojai su juos sveikinusiomis šaulėmis. Iš kairės: Marytė Dapkienė, Stasė Cecevičienė, solistas Valentinas Liorentas, rašytojas Aloyzas Baronas ir muzikas Aloyzas Jurgutis. Nuotr. C. Genučio

## 25-RI VEIKLOS METAI “VYTAUTO DIDŽIOJO” ŠAULIŲ RINKTINEI

JONAS JASAITIS

Šauliškos idėjos išryškėjimas ir organizacijos sukūrimas savos tautos žemėje, Lietuvos valstybės teritorijoje, buvo aiškus, suprantamas ir reikalingas veiksmas. Įgyvendinta Vlado Pūtvio mintis, Lietuvos Šaulių Sąjunga, lietuvių tautai ir Lietuvos valstybei davė gražius vaisius.

Puoselėjimas ir ugdymas tautinio susipratimo, laisvės ir tėvynės meilės dvasia, šaulių organizacijos narių tarpe tapo stipria atrama pasiryžimui laisvai gyventi, kurti dvasines ir medžiagines vertybes ir išlaikyti nepriklausomą valstybę. Todėl nenuostabu, kad praradus nepriklausomybę pirmieji okupanto smūgiai buvo nukreipti prieš šaulių organizaciją ir jos narius.

Okupacijos pasėkoje dalis lietuvių tautos išsisklaidė Vakarų pasaulio valstybėse. Gyvenimas ne savo tautos žemėje, tautos nariams uždeda kitokias pareigas ir įpareigoja vykdyti kitokius uždavinius, negu savoje žemėje gyvenantiems.

Kito krašto gyvenimo sąlygos ir aplinka keičia tautinio išlikimo klausimą. Su jo sprendimu ir nenoru ar nesugebėjimu spręsti susiduria kiekvienas tautiniai gyvas lietuvis. Šiam klausimui sprendimo ieškojimas palietė ir Lietuvos nepriklausomybės laikais buvusios Šaulių Sąjungos narius. Todėl Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje atkūrimas sulaukė entuziastingo buvusių sąjungos narių pritarimo. Prie jų jungėsi ir šauliais nebuvusieji.

1954 metų rugpiūčio 15 d. įsteigta “Vytauto Didžiojo” šaulių kuopa Čikagoje. Jos steigėjai yra Vaidievtis A. Mantautas, plk. Mykolas Kalmantas ir Alfonsas Valatkaitis. Apie kuopos steigimą knygoje “Nepriklausoma Lietuva” A. Valatkaitis (miręs — Garbės šaulys) taip rašo:

“Prieš tai š. Valatkaitis išsiuntinėjo 38-iesiems Nepriklausomoje Lietuvoje šauliams ir šaulėms pakvietimus į steigiamąjį susirinkimą, į kurį tačiau teatėjo tik 11 asmenų. Dėl mažo susirinkusiųjų skaičiaus, buvo išrinkta tik laikinoji valdyba iš penkių narių, kurie pasiskirstė pareigomis: plk. M. Kalmantas, valdybos pirmininku, A. Kybartienė, vicepirmininke, T. Serapinienė, sekretore, J. Dambrauskas, izdininku ir A. Valatkaitis, kultūros reikalams. Vėliau į

valdybą kooptuoti: V. Abramikas, P. Markuzas, A. Markuzienė, K. Dudėnas ir Ig. Serapinas”.

Pirmasis atkurtas Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje vienetas Vakarų pasaulyje atsikūrė Kanadoje, Toronte. O Jungtinėse Amerikos Valstybėse pirmuoju šaulių organizuotu vienetu yra “Vytauto Didžiojo” šaulių kuopa, vėliau tapusi rinktine, Čikagoje. Šiais metais “Vytauto Didžiojo” rinktinė švenčia 25-rių metų veiklos sukaktį.

Nepriklausomoje Lietuvoje įdiegti ir išugdyti šaulių idėjos principai neliko užmiršti Sąjungą atkūrus. Tai buvo ir yra tvirti pamatai Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje organizacijai. O stiprios, gerai organizuotos ir nariais gausios organizacijos veikla yra reikšminga ir sviri tautinei gyvybei išlaikyti, darbui visai lietuvių tautai išlaisvinti ir nepriklausomą Lietuvos valstybę atstatyti.

Čikagoje, pradžioje nariais negausi šaulių kuopa, jau pirmaisiais metais atkreipė lietuvių visuomenės dėmesį.

Paminėta 35-rių metų Lietuvos Šaulių Sąjungos įsteigimo sukaktis, surengtas šaulių susipažinimo vakaras su visuomene ir kiti pasireiškimai skatino buvusius šaulius jungtis į kuopos narių eiles. Todėl dar nesuėjus vieneriems metams, kuopa išaugo iki 200 narių.

Minint 25-rių metų veiklos sukaktį, kuopa išaugusi į 900 narių siekiančią rinktinę, gali didžiuotis atliktais darbais. Nes organizacijos vertė priklauso ne nuo metų skaičiaus, ne nuo bankuose laikomos pinigų sumos, bet nuo atliktų darbų. O “Vytauto Didžiojo” šaulių kuopa, 1974 m. sausio 1 d. persiorganizavusi į rinktinę, vertai didžiuojasi ne vien 25-rių metų veiklos sukaktimi, bet atliktais darbais, kuriais puošiasi 25-rių metų veiklos istorijos puslapiai.

### — I —

#### VEIKLOS APIMTIS

Įkurta “Vytauto Didžiojo” šaulių kuopa, dabar rinktinė, vykdo Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje užsibrėžtus uždavinius. Mintimis grįžtant į nepriklausomos Lietuvos laikus rasime, kad Šaulių Sąjungos veikla buvo labai plati ir šakota.

Nors esmėje Sąjunga turėjo aiškiai karinės organizacijos atspalvį, bet ir kitos veiklos sritys Sąjungai nebuvo svetimos. Todėl Sąjungai atsikūrus tremtyje ir karinę dalį išskyrus, pasiliko dar platus tautinės veiklos laukas. Tai narių telkimas į organizuotą vienetą, kas tautiniai stiprina visą mūsų svetimuose kraštuose gyvenančią tautos dalį, kultūrinė ir socialinė veikla.

Kuopoje, o dabar rinktinėje, ypač gyvai reikiasi kultūrinė veikla.

#### MENO KUOPELĖ

Suorganizuota meno kuopelė yra pastoviausias meninis vienetas. Kiekvienais metais meno kuopelės vaidintojai pastato vieną ar du scenos veikalus, o taip pat pasirūpina ir kitų renginių programomis.

Meno kuopelė su scenos veikalais buvo išvykusi į Rockfordą, Kenošą, Detroitą, Klevelandą ir taip pat dalyvavo visuose teatro festivaliuose. Kuopelė yra pastačiusi apie 25 scenos veikalus — dramas ir komedijas.

Prisimintina, kad Čikagoje yra gausus būrys teatralų, tačiau grupės, kuri kas metai pastatytų bent po vieną scenos veikalą, neturime. Šaulių meno kuopelė yra pastovus teatrinis vienetas.

Scenos veikalų pastatymo režisieriais buvo Stasys Pilka, Alfus Brinka, Ona Pankienė, Elena Olšauskienė ir Juozas Petrauskas.

Meno kuopelės vadovais buvo Vladas Išganaitis, Vincas Abramikas ir jau eilė metų yra Juozas Petrauskas. Jis ne tik kad pats vaidina, režisuoja, daro dekoracijas, bet reikalui esant ir veikaliukus parašo.

#### TAUTINIŲ ŠOKIŲ RATELIS

Jau pirmojoje JAV ir Kanados lietuvių tautinių šokių šventėje dalyvavo šaulių tautinių šokių ratelis. Ratelyje buvo susitelkęs gražus jaunimo būrys. Šokių programos išpildė ne vien Čikagoje, bet ir kaimyninėse kolonijose.

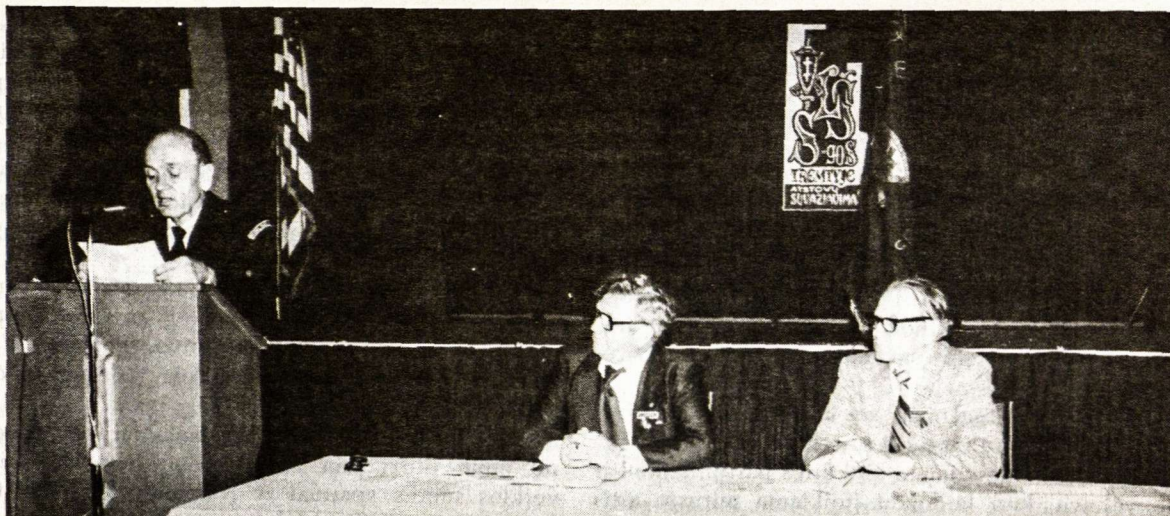
Aplamai, tautinių šokių rateliuose tie patys šokėjai sidabrinių sukakčių nesulaukia — dėl įvairių priežasčių dažnai keičiasi. Šaulių šokių ratelio veikla kuriam laikui buvo sustojusi. Iki sustojimo rateliui vadovavo: Kazys ir Juozas Ulevičiai, Nijolė Šapalaitė, Arlauskas, Kęstutis Petrauskas ir Anelė Kirvaitytė.

Prieš dvejus metus rinktinės tautinių šokių ratelio veikla, rinktinės jaunimo vadovės Jūratės Jasaitytės pastangomis, tapo atgaivinta. Ratelyje susitelkė jaunimo būrys ir programose dalyvauja ne vien Čikagoje, bet ir kitose lietuvių kolonijose. Šokių mokytoja yra Violeta Smieliauskaitė-Atkinson.

#### DAINOS MYLĖTOJAI

Nors rinktinėje balsingų moterų ir vyrų neturėtų stokoti, bet suorganizuoti chorą nebuvo lengva. Prieš suorganizuojant mišrų chorą, nepastoviai veikė vyrų ir moterų oktetai. Moterų okteto vadove buvo Gabaliauskienė ir vėliau Kulys. Vyrų oktetai vadovavo Kulys.

Suorganizuoti mišrų rinktinės šaulių chorą



Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje dalinių atstovų suvažiavimas įvyko Čikagoje "Vytauto Didžiojo" Šaulių Rinktinės namuose. Kalba garbės teismo pirm. Marijonas Šnapštys. Prie stalo suvažiavimo pirmininkai Jonas Jasaitis ir Petras Petrušaitis.  
Nuotr. C. Genučio

neatlaidžiai buvo siekiama. Chorą organizuojant daugiausia pastangų įdėjo Albertas Kvečas. Prieš ketverius metus muzikui Petriui Vacbergui suteikus vadovauti šaulių chorui, prasidėjo mišraus choro veikla. Nespėjus veiklai išsivystyti, muz. P. Vacbergas susirgo ir kurį laiką chorui vadovavo muz. Povilas Mieliulis. Pasveikęs muz. P. Vacbergas vėl vadovauja rinktinės mišriam chorui. Muz. P. Vacbergas yra patyręs chorvedys ir nepriklausomoje Lietuvoje su choralais yra laimėjęs pirmąsias vietas ir atžymėjimus.

Choras dalyvavo keliose programose ir dabar ruošiasi savystoviam koncertui. Tačiau vis dar laukiama didesnio skaičiaus balsingų rinktinės narių į chorisų eiles.

#### BIBLIOTEKA

Suprantama, kad neturint savų patalpų bibliotekos suorganizavimo klausimą nebuvo galima išspręsti, nors bibliotekai paaukotų knygų jau buvo. Rinktinėi įsigijus namus, atsirado vietos ir bibliotekai.

Knygos bibliotekai daugumoje yra pačių šaulių paaukotos. Jų kiekis auga. Knygos skolinamos pasiskaitymui.

Pirmuoju bibliotekos tvarkytoju buvo Jonas Yla. Dabar biblioteką tvarko Stasys Ramos ir jam padeda Adolfas Ramonis.

#### MINĖJIMAI IR KITI RENGINIAI

Anksčiau minėta, kad rinktinės meno kuopelė surengia bent vieną scenos veikalo pastaty-

mą metuose. Rinktinė kas metai surengia Vlado Pūtvio ir Vytauto Didžiojo karūnavimo dienos, Rugsėjo 8-tosios, minėjimus. Pūtvio minėjimo metu naujai įstojusieji šauliai duoda priesaiką.

Rinktinė kas metai surengia užsigavėjimui, taip vadinamą, blynų vakarą.

Minėjimai, Kūčių ar blynų vakarienės, rinktinės kasos nepapildo, todėl surengiami dar rudens ir pavasario baliai, naujų metų sutikimas ir jėginės. Minėjimuose ir renginiuose įjungiami meninės programos dalis, kurią išpildo rinktinės ar kviestiniai menininkai. Menines programas stengiamasi suorganizuoti kiek galima geresnes ir patrauklesnes.

Ypač baliams surengti reikia daug darbo ir pastangų. Čia daugiausia aukojasi rinktinės moterų vadovė Stasė Cecevičienė ir jos talkininkės. Džiugu, kad tiek minėjimai, tiek kiti renginiai rinktinėi pasiseka — salėje nelieka tuščių vietų.

Rinktinė taip pat turi pramoginės muzikos orkestrą, kuris nors ne visada, sudaromas iš rinktinės narių, bet jam vadovauja aktyvus rinktinės ir Sąjungos centro valdybos narys Adolfas Ramonis.

— II —

#### TRADICIJOS

Tradicijos yra svarbus veiksnys šeimoje, tauotoje, valstybėje, taip pat ir organizacijoje. Pastebime, kad tauta ir valstybė, taip pat ir organizacija, kuri gerbia ir stengiasi išlaikyti tradicijas, yra daug stipresnė. Ir atvirkščiai, pradi-

mas ir neturėjimas tradicijų silpnina ir menkina organizacinę vienetą.

“Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinė taip pat turi tradicijas, kurias išlaiko ir kurios yra svarbios organizacijai.

#### ATSISVEIKINIMAS SU MIRUSIAIS

Mirus rinktinės narei ar nariui, rinktinės nariai stengiasi dalyvauti šermenyse ir laidotuvėse. Jeigu mirusis neturi artimųjų ir draugų, bet jeigu priklauso rinktinei, šermeninė niekada nebūna tuščia, o taip pat būna ir į kapus palydėtas.

Taip pat rengiamas su mirusiu atsisveikinimas, šaulės ir šauliai budi prie karsto.

Karstas apdengiamas rinktinės parūpinta tautine vėliava, kuri laidojant įteikiama mirusio artimiesiems šeimos nariams. Reikalui esant, rinktinės vadovybė pasirūpina ir laidotuvėms.

#### KAPŲ IR LIGONIŲ LANKYMAS

Kapų puošimo ir Vėlinių dienomis šaulės ir šauliai aplanko mirusiųjų rinktinės narių kapus. Taip pat rūpinasi, kad artimųjų neturinčių šaulių kapai būtų prižiūrimi — neapleisti.

Kas metai Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse rengiamos iškilmės prie kapinių įsteigėjo paminklo, Vėlinių ir kapų puošimo dienomis. Taip pat, kas metai šiose iškilmėse dalyvauja uniformuoti “Vytauto Didžiojo” rinktinės šauliai ir šaulės.

Esant gausiam rinktinės narių skaičiui, suprantama, kad susirgusių dažnai pasitaiko. Ligoninėn patekęs ar namuose sergąs rinktinės šaulys ar šaulė, niekada nesijaučia vienišas — jį ar ją prisimena kiti rinktinės nariai.

Sudaryta speciali ligonių lankymo komisija. Jos pirmininko Juozo Gurevičiaus teigimu: “pasi-skirstę ligonius lankome, bet kartais tenka vieną tą patį vakarą ir po du aplankyti”. Komisiją sudaro: Juozas Gurevičius (pirm.), Jadvyga Kloviškienė, Marytė Dapkienė, Stepas Paulauskas ir Liudas Vitkus.

#### KŪČIOS

Kūčių vakarienė prie bendro stalo sutelkia šeimos narius, juos jungia. “Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinėje Kūčių vakarienė kas metai rengiama.

Kūčių vakarienės proga išstatoma, ypač gražiais ornamentais papuošta kalėdinė eglutė. Taip pat išpildoma Kalėdų nuotakai pritaikyta prog-rama. Tai graži tradicija, kuri kiekvienais metais sutraukia pilną salę dalyvių.

#### NE VIEN TIK SAU

Ar tai būtų Vasario 16-tosios, Birželio įvykių, Kariuomenės atkūrimo šventės minėjimai, ar kurios kitos iškilmės, visur matome dalyvaujančius uniformuotus šaulius ir šaules.

Paskelbus pirmąją pavergtųjų tautų savaitę Čikagoje, eisenoje lietuvius atstovavo veik vieni šauliai ir tik jų dėka neskaityta lietuvių grupė gražiai pasirodė.

Vasario 16-tosios proga, kas metai rinktinės nariai vyksta į Rockfordą ir ten prisideda prie minėjimo surengimo. O kai buvo rengiama Viskonsino lietuvių diena Kenošoje, šauliai ir čia skaitlingai dalyvavo.

Statant paminklą Romui Kalantai per rinktinę atėjo didžiausia aukų suma, o per 25-rius veiklos metus spaudai ir įvairiems kitų institucijų ar organizacijų vykdomiems uždaviniams remti, rinktinė yra paskyrusi daugiau kaip 35,000.00 dol.

#### ŠAULIŲ NAMAI ČIKAGOJE

1976 m. gegužės 1 d., iškilingai buvo atidaryti šaulių namai Čikagoje. Tai “Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinės pastangų ir darbo vaisius. Šaulių namai perdirbti iš buvusios Hollywood svetainės, kurioje per dešimtmečius vyko gyva lietuvių veikla. Jeigu namo išorė nedaug tepasikeitė, perdirbtas įėjimas ir naujai nudažyta, tai namo viduje buvusios Hollywoodo svetainės nei žymės nebeliko. Įrengta didelė ir puošni salė. Grindys išklotos kilimais, 10-čiai asmenų skirti apvalūs stalai, gražios ir patogios kėdės, o šviesą teikia kabantys aštuoni sietynai. Ant sienų iškabinta lietuvių tautos didžiųjų asmenų padidintos nuotraukos.

Moderni, didelė ir gerai įrengta virtuvė daug prisideda šeiminių darbui palengvinti. Gėrimams įrengtas baras.

Namų įrengimai ir pertvarkymai padaryti tal-kos būdu. Rinktinės nariai talkininkai įdėjo 4,372 darbo valandas.

Namams pirkti ir pertvarkyti pinigų suaukojo, ar be nuošimčių paskolino patys šauliai. Vien šaulės suaukojo pakankamai pinigų virtuvės įrengimams įsigyti, indams ir dviem pakaitoms stal-tiesių stalams uždengti. Namų įsigijimui ir su-tvarkymui šaulių moterų įnašas labai žymus. Dėl to didžiausias nuopelnas priklauso vadovei Sta-sei Cecevičienei. Ji savo nuoširdumu, darbštumu ir pasišventimu bendradarbes uždega ir patraukia.

Sutelkti lėšas ir surasti daug talkininkų, reikia kad organizacijos vadovybe nariai pasitikėtų. “Vy-tauto Didžiojo” šaulių rinktinės nariai savo va-

dovybe pasitikėjo ir įvykdė didžiulį uždavinį. Pasitikėjimą išugdė pats rinktinės pirmininkas Vladas Išganaitis. Jis yra tas asmuo, kuris deda pastangas, kad šaulių organizacija augtų ir stiprėtų, kad įsigyti namai būtų išlaikyti ir naudingi visai Čikagos lietuvių visuomenei. Tai pirmieji šaulių namai už Lietuvos žemės ribų. Namams įsigyti buvo paskirtas specialus komitetas. Jį sudarė: P. Beinoras (pirm.), P. Tomkus, A. Brinas, C. Janula, J. Pocius, J. Mackonis ir V. Pocius. Įsigijus namus rinktinės kultūrinė veikla žymiai pagyvėjo.

Namai yra "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės nuosavybė. Jų administravimo našta, su dideliu pasišventimu, neša rinktinės valdybos narys Juozas Mackonis.

### MINĖJIMAS

Rugsėjo 15 d. vakare savuose namuose įvyko "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės 25-rių veiklos metų minėjimas. Salę pripildė rinktinės nariai ir svečiai.

Rinktinės pirmininkas Vladas Išganaitis pasveikino gausiai susirinkusius ir paprašė įnešti vėliavas. Jų buvo aštuonios. Po himno, rinktinę

sveikino generalinė garbės konsulė Juzė Daužvardienė. Šaulių Sąjungos pirmininkas Karolis Milkovaitis, savanorių kūrėjų vardu Juozas Tamulis, Ramovėnų — Andrius Juškevičius, Šaulių Sąjungos kapelionas kun. Jonas Borevičius, S.J., Altos vardu kun. Adolfas Stašys, "Kęstučio" kuopos pirmininkas Petras Petrušaitis, "Stasio Butkaus" kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas ir "Gen. Daukanto" kuopos pirmininkas Edmundas Vengianskas.

Sveikinimus raštu perskaitė Juozas Mackonis. Jų buvo daugiau kaip trisdešimt. Sveikinusiu tarpe yra: vysk. V. Brizgys, diplomatijos šefas St. Lozoraitis, Lietuvos atstovas Vašingtone dr. S. Bačkis, gen. konsulas A. Simutis, gen. konsulas dr. J. Žmuidzinas, garbės konsulas V. Čekanauskas, Balfo pirm. Marija Rudienė, Dainavos ansamblis ir kt.

Rinktinės 25-rių metų veiklą trumpai nušvietė Vl. Išganaitis.

Šia proga buvo atžymėti veikloje nusipelnę šauliai ir šaulės. Diplomai ir medaliai įteikti: V. Brinienei, D. Didžbalienei, M. Jonušienei, K. Koncienei, J. Radzevičiūtei, E. Motiejūnienei, B. Zabukui, S. Budai, E. Strogiai, V. Yesui,

"Vytauto Didžiojo" Šaulių Rinktinės 25-mečio minėjimo iškilmingų mišių metu Brighton Parko lietuvių parapijos bažnyčioje, aukas neša: Sąjungos CV pirm. Karolis Milkovaitis, gen. garbės konsulė Juzė Daužvardienė ir moterų vadovė Stasė Cecevičienė. Nuotr. C. Genučio



K. Veraičiui ir J. Liutkienei.

Meninę programos dalį išpildė solistas Valentinas Liorentas ir rašytojas Aloyzas Baronas. Solistui akompanavo muz. Aloyzas Jurgutis.

Gražiai išpildytos arijos ir dainos publikos buvo šiltai priimtos. Solistas ne vien turi gražų balsą ir moka pasirinkti dainavimui dalykus, bet taip pat gražiai laikosi scenoje.

Aloyzas Baronas, dažnas ir visų mėgiamas dalyvis šaulių renginiuose, ypatingai gerai nutiekė susirinkusius.

Programai pasibaigus, prasidėjo vaišės ir šokiai, grojant Adolfo Ramonio orkestrui.

Dvidešimtpenkmečiui atžymėti buvo išleistas sukurtinis leidinys. Leidinys turi 92 puslapius, jame daug nuotraukų, sveikinimų ir veiklos apžvalga. Leidinį paruošė Jonas Jasaitis ir Jonas Yla. Leidinį galima įsigyti šaulių namuose, Marginuose ir Gifts International — Vaznelių prekyboje.

#### PABAIGAI

Išvardinti visus atliktus "Vytauto Didžiojo" šaulių kuopos, vėliau rinktinės, darbus neįmanoma. Dideli darbai susideda iš daugelio mažų, o juos atlieka daugelis sutelktų darbo rankų. Tas rankas reikia sutelkti, reikia jas pritraukti ir į darbą įjungti. Tai vadovų nuopelnas.

Nuo pat įsteigimo, moterų vadovėmis buvo: O. Kybartienė, N. Šapalaitė, S. Petrauskienė ir garbės šaulė St. Cecevičienė. Nebus klaida teigiant, kad jau eilę metų būdama moterų vadove Stasė Cecevičienė (ji yra ir CV moterų vadovė) savo darbu ir pasišventimu padarė žymų įnašą rinktinės darbų lobynan.

Pirmininkais buvo: plk. Mykolas Kalmantas, garbės šaulys Alfa Valatkaitis, Vincas Abramikas, kun. A. Šeštokas ir dabartinis, ilgiausia išbuvęs, garbės šaulys Vladas Išganaitis. Kad rinktinė auga narių skaičiumi, kad įsigijo namus ir aplamai, kad rinktinės veikla yra tekanti srovė, o ne stovintis vanduo, tai Vl. Išganaičio nuopelnas. Taktas, mokėjimas su visais sugyventi, sugebėjimas daryti tikslius sprendimus ir pasišventimas tautai ir šauliškai idėjai padeda surasti talkininkų, kurie padeda darbus įgyvendinti.

Rinktinės garbės šauliai yra: O. Višniauskienė, A. Valatkaitis, S. Radzickas (visi 3 mirę), St. Cecevičienė, J. Petrauskas, P. Tomkus ir Vl. Išganaitis (kartu ir Sąjungos garbės narys).

Neįmanoma surašyti 25-rių metų eigoje atliktus darbus, bet kiekvienas rinktinės narys, didesniu ar mažesniu indėliu prisidėjęs, gali pasidžiaugti ir pasididžiuoti, kad 25-ri veiklos lapai yra užpildyti mūsų tautai vertingais, naudingais ir gražiais darbais. □

#### Šaulių Kūčios "Vytauto Didžiojo" rinktinėje

Kaip kiekviena kultūringa tauta, taip ir mes, savo tėvynėje turėjome daug gražių tradicijų. Daug iš Lietuvos jų atsivežėme ir į laisvąjį pasaulį. Tarp jų ryškioje vietoje stovi ir Kūčios. Čia, kaip ir Lietuvoje, dauguma Kūčias švenčia šeimose, bet kai kurios organizacijos savo nariams su svečiais suruošia ir bendras Kūčias.

Šių metų gruodžio 15 dieną savo namuose Čikagoje bendras Kūčias surengė ir "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinė. Atsilankė apie pustrėčio šimto šaulių narių ir svečių. Scenoje jau stovėjo meniškais lietuviškais papuošalais papuošta eg lutka. Rinktinės sekretorius Mackonis pakvietė rinktinės p-ką Vl. Išganaitį atidaryti Kūčių pobūvį. Išganaitis pasidžiaugė gausia šaulių šeima ir priminė, kad mūsų eilėse gyvųjų tarpe jau daugelio nėra. Centro valdybos pirmininkas Milkovaitis trumpu žodžiu apibūdino Kūčių reikšmę Lietuvoje. Visiems atsistojus, kun Stašys sujungė Kūčių reikšmę su Kristaus gimimu ir buvo pradėta vakariene. Pasidalinta plotkelėmis, kurios

buvo papuoštos tautinėmis spalvomis. Stalai buvo gausiai apdėti įvairiais Kūčių valgais. Buvo net ir kisieliaus su šližikais ir aguonų pienu, įvairios silkės ir žuvys, mišrainės ir kiti patiekalai. Tai nuopelnas nenuilstamos moterų vadovės sesės Cecevičienės. Tai jos rūpestis ir, su keliomis talkininkėmis, darbas.

Vakarienei baigiantis dar buvo švenčiai pritaikyta programa. Vadovavo J. Petrauskas. Kalėdinių eilėraščių padeklamavo jaunos lietuvaitės — Violeta Meliulytė ir Vilija Tomkutė ir pianinu pora dalykėlių paskambino V. Tomkutė. Latonienė pagiedojo kalėdinių giesmių ir padeklamavo savo patriotinės kūrybos.

Visą vakarą tikrai jautėsi Kūčių nuotaika. Ne vienas mintimis nukilo į mielojoj tėviškę švenčiamas Kalėdas. Ne vienas prisiminė ir savo artimuosius, nukankintus ar ir dabar kenčiančius barbarų vergijoje.

Pijus Venclova

#### Minėjimas

Lapkričio 25 d. Šv. Kazimiero parapijos svetainėje buvo paminėta Lietuvos

Ginkluotų Pajėgų atkūrimo sukaktis, kurią ruošė "DLK Kęstučio" šaulių kuopa. Minėjime kalbėjo svečias iš Čikagos Algis A. Regis, Vidurio Vakarų LB apygardos komiteto rūpintis Šv. Kazimiero kapinėms pirmininkas. Kalbėtojas visiems labai patiko savo trumpa, aiškia ir prasminga kalba. Jis ragino naudoti dvasinį ginklą kovoje dėl Lietuvos laisvės, dėl žmonių teisių, nes toks ginklas visiems prieinamas. Visais laikais lietuvių tauta turėjo sunkiai kovoti dėl savarankiškumo bei laisvės. Lietuviai buvo krikštyti ugnimi ir kalaviju, lenkinti ir rusinti, o tačiau išlaikė savitą būdą, papročius ir kalbą.

Meninėje dalyje Bronius Jaras padeklamavo "Gedimino sapną". Racine lietuvių moterų kvartetas padainavo dainų. Kvartetą sudaro — Ona Kažemėkaitienė, Bronė Nekrošienė, Stasė Petrušaitienė ir Juzė Pivorūnienė. Kvartetui vadovauja Juozas Grimskis. Akomponuoja Ramona Maillet.

Minėjimas užbaigtas Lietuvos himnu. Jį pravedė Z. Lukauskas. Po minėjimo buvo bendri užkandžiai, kurių metu pasistiprinta ir pabendrauta. Jurgis Milas





Šauliai ir ramovėnai mini Lietuvos kariuomenės atkūrimo sukaktį Šv. Kazimiero parapijos salėj, Los Angeles, 1979 m. lapkr. 25 d. Jų tarpe — gen. kons. V. Čekanasukas.

#### “Naujosios Anglijos” šaulių rinktinė

1979 m. lapkričio 24 d. Maironio parke, Shrewsbury, Mass. įvyko rinktinės suvažiavimas ir 60 metų Šaulių Sąjungos įkūrimo minėjimas. 10 val. ryto pakeltos vėliavos ir pravesta šaulių ir svečių registracija. Dalyvavo 45 šauliai ir 3 svečiai. Malonu, kad “Simo Kudirkos” kuopos iš New Yorko atvyko net šeši nariai, atsiveždami kuopos vėliavą.

11 val. buvo iškilmingas suvažiavimo atidarymas. Išsiričiau, į salę inėtos kuopų, Amerikos ir Lietuvos vėliavos ir sugiedoti Lietuvos ir Amerikos himnai. Iškilmes pradėjęs “Dr. Vinco Kudirkos” šaulių kuopos pirm. Vl. Gedmintas, toliau vadovavimą perdavė rinktinės pirm. A. Zenkui. Tėv. R. Šakalys, rinktinės kapelionas, perskaitė invokaciją. Perskaitytas gautas sveikinimas suvažiavimo proga iš Sąjungos pirmininko K. Milkovaičio. Taip pat aplinkraštis, kuriame šauliai, už nuopelnus Lietuvai ir Šaulių Sąjungai — J. Šaulienė, A. Maskeliūnienė, F. Spirauskienė ir Vl. Pajėda buvo apdovanojami Šaulių Žvaigždės medaliu. Medaliai buvo čia pat prisegti. Rinktinės pirm. išreiškė padėką šauliams — S. Stašaitienei, B. Šakenienei, E. Gorodeckienei, J. Stašaičiui, P. Tylai, Vl. Gedmintui ir P. Šauliui, kurie savo darbu prisidėjo ruošiant kultūrinis savaitgalius ir jiems įteikė padėkos lapus. Tada, buvo kviečiamas žodį tarti, į atidarymą atsilankęs Worcesterio miesto meras T. Early. Jis pasveikino

visus dalyvius ir palinkėjo sėkmės dirbant pavergtos Lietuvos išlaisvinimo darbą. Jam buvo įteikta K. Jurgėlos knyga “Lithuania: Outpost of Freedom”.

Po iškilmingosios dalies visi dalyviai buvo pakviesti prie sesių paruoštų užkandžių.

Rinktinės pirm. A. Zenkus pradėjo antrą suvažiavimo dalį. Kviėtė žodį tarti Amerikos lietuvių veteranų “St. Dariaus posto pirm. St. Tripenskį. Jis palinkėjo dirbti lietuvis labai ir kvietė bendrauti su kitomis organizacijomis. Tada buvo perskaityti suvažiavimo proga sveikiniai, gauti raštu. Sveikino: “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopa, “St. Butkaus”, Detroite, “J. Daumanto”, Los Angeles, “Vytauto Didžiojo” rinktinė, Čikagoj, Hartfordo “Ramovės” skyrius, ir prof. V. Mantautas, Centro Garbės Pirmininkas.

Perskaičius sveikinimus, buvo sudarytas darbo prezidiumas. Pirmininkauti buvo kviečiamas J. Stašaitis ir sekretoriaus V. Tumienė ir Vl. Bajerčius. Pirm. J. Stašaitis pasveikino visus, ypatingai pasidžiaugė, kad New Yorko šauliai nebijojo tolimos kelionės ir atvyko į suvažiavimą. Buvo pakviestas paskaitininkas “Simo Kudirkos” šaulių kuopos pirm. K. Miklas. Savo paskaitoje jis pabrėžė, kad šiais metais ne tik švenčiam 60 metų nuo Sąjungos įkūrimo, bet 50 nuo įkūrėjo Vl. Pūtvio mirties, 25 metus nuo Sąjungos atsikūrimo tremtyje. Šauliai tremtyje veikia skirtingu būdu, bet

tu pačiu šūkiu “Tėvynei Lietuvai”. Kelė mintį, kad dirbkim ne tik savo tarpe, bet parodykim amerikiečiams kas yra Lietuva. Po paskaitos buvo pasiūlyta, kad ji būtų atspausdinta spaudoj, nes iškelta naujų, originalių minčių. Toliau sekė rinktinės ir kuopų pirmininkų pranešimai. Rinktinės pirm. paaiškino rinktinės funkcijas — tai yra trijų kuopų junginys, derinąs kuopų veiklą. Bendradarbiaujama tarp kuopų sklandžiai ir, svarbiausia, nesam turėję nei vienos garbės teismo bylos. “Jono Vanagaičio” kuopos pirm. P. Tyla pranešė, kad Sofija ir Juozas Stašaičiai pakelti į kuopos garbės šaulius. Kuopos šaulėi J. Bajerčienei priklauso padėka, nes jos rūpesčiu ir raginimu 5 sesės įsigijo uniformas.

Svarstyta naujų narių verbavimas, svarbiausia, kaip pritraukti jaunimą; rasti kas jį sudomintų, gal būt sportas ar kitos priemonės. Toliau svarstyta Lietuvių Romos Katalikų Bažnyčios Kronikos anglų kalba bent vieno numerio išleidimas. Vieni siūlė skirti tik auką, kiti viską apmokėti. Nutarta dar kartą persvarstyti kuopų susirinkimuose.

Užbaigus diskusijas, perskaityta suvažiavimo proga rezoliucija, kuri buvo priimta ir bus pasiūsta Centro Valdybai ir visoms broliškoms organizacijoms.

Vakare, toje pačioje Maironio parko salėj, įvyko koncertas-vakarienė. Programos vedėjas E. Meilus j, sveikino atsilankiusius svečius, trumpai apibūdino sol. I. Stankūnaitės-Silva nueitą dainos

kelią ir kvietą ją atlikti programą. Pirmoje dalyje ji padainavo: Ne margi sakalėliai — J. Tallat-Kelpšos, Žvaigždutė — Dvariono, Tulpės — Banaičio, Oi nėra niekur — Banaičio, Cara Nome — Verdi ir Michaelos arija — Bizet. Solistei akomponavo Dalia Sakaitė.

Antroje dalyje pienistė-akompaniatorė D. Sakaitė paskambino: Capriccio, Op 129, (Piktumas dėl pamesto grašio) — Beethoven, Siuntė mane motinė — Kačanausko, Du preliudai — Čiurlionio ir Scherzo Op 39 — Chopin. Tada vėl buvo kviečiama sol. I. Stankūnaitė-Silva. Ji atliko: Pajūry — Gaidelio, Ire nos valsas — Stankūno, Debesėliai — Stankūno ir Adelės juoko daina — J. Strausas. Publikai prašant bisui, ji padainavo Lakštingalos giesmę. Solistė ir pianistė-akompaniatorė buvo apdovano tos rožėmis.

Po programos, Šv. Kazimiero parapijos klebonas kun. A. Miciūnas sukalbėjo maldą ir svečiai buvo kviečiami prie vaišių-vakarienės. Po vakarienės šokiai vyko iki vidurnakčio. e. g.

#### Hamilton, Ont.

“DLK Algirdo” šaulių kuopa Hamiltone lapkričio 24-25 d.d. surengė Kariuomenės Atkūrimo minėjimą.

Šeštadienį vyko parengimas Jaunimo Centro salėje. Buvo įneštos vėliavos: šaulių kuopos ir karių veteranų skyriaus. Minėjimas buvo pradėtas Kanados himnu. Pagerbus žuvusius karius, šaulius ir partizanus, prel. J. Tadaraukas sukalbėjo maldą. Po to, sveikino Hamiltono Bendruomenės vicepirm. Kazys Deksnys ir “Vlado Pūtvio” šaulių kuopos Toronto pirm. Stasys Jokubaitis.

Kuopos pirmininkas Povilas Kanopa apibūdino Kariuomenės šventės prasmę. Jo tarti žodžiai dedami žemiau. Vėliavas išnešus, meninę programos dalį atliko Hamiltono mergaičių choras “Aidas”, vadovaujamas muz. J. Govėdo. Choras išpildė šias dainas: Laiškas kariui, Mėnulis patekės, Tave matau, Papartėlis žydi, Gegužio aitvarai, Lopšinė, Pasėjau dobilą ir Į dangų žvaigždės renkas (iš operos “Gražina”). Programa buvo baigta Tautos himnu. Po programos vyko pasilinksminimas. Gretimos kolonijos rengė minėjimus tą pačią dieną, todėl šiame minėjime dalyvių nebuvo gausu, bet minėjimą galima laikyti gerai pavykusiu visais atžvilgiais.

Sekmadienį buvo atlaikytos pamaldos Aušros Vartų šventovėje ir padėtas vainikas prie Kankinių kryžiaus.

Ad.

“DLK Algirdo” šaulių kuopos Hamiltono pirmininko Povilo Kanopos

kalba, pasakyta Kariuomenės Atkūrimo minėjime 1979 m. lapkričio 24 d.

Tradiciniai, kiekvienais metais, minėdami Nepriklausomos Lietuvos Kariuomenės Atkūrimą, esame pratę prisiminti mūsų tautos prisikėlimo herojiškas dienas, savanorių karių, šaulių ir partizanų žygius, jų kovas ir nuopelnus atstatant nepriklausomą Lietuvos valstybę po ilgo vergijos laikotarpio.

Šiandieną girdime pasisakymų, ar beverta minėti Kariuomenės atkūrimo šventę, nes tai įvyko gana senai, prieš 61 metus. Aš noriu pasidalinti su jumis savo mintimis.

1918-1920 metais, kovojant su Lietuvos priešais bolševikais iš rytų, lenkais iš pietų ir bermontininkais iš vakarų, mūsų savanoriai kariai, šauliai ir partizanai, įkvėpti savo gimtosios žemės meilės, parodė savo narsumą ir apgynė mūsų kraštą nuo priešų, nors ir gausenių skaičiumi ir geriau apsiginavusių. Žinoma, neapsiėjo be aukų. Buvo žuvusių ir sužeistų; daugelis liko invalidais visam gyvenimui. Dėka naršios mūsų kariuomenės, gyvenome 22 metus laisvi ir nepriklausomi.

Taikos metu mūsų karinės jėgos buvo, kiek sąlygos ir lėšos leido, apmokomos ir apginkluojamos. Mūsų kariuomenė saugojo kraštą nuo išorės ir vidaus priešų, kurių niekada netrūko. Mes, buvę kariai ir vyresnio amžiaus žmonės, prisimename, kad mūsų kariuomenė, ypatingai paskutinį dešimtmetį, buvo viena iš geriausių jaunų vyrų mokykla švietime ir fiziniam auklėjime.

Po 22-ųjų nepriklausomo gyvenimo metų, mūsų kraštą okupavo raudonoji armija. Dažnai girdime priekaištų: kodėl nesipriešinta ir leista be šūvio okupuoti kraštą, kai kariuomenės išlaikymui buvo daug lėšų skiriama. Mums kariams atsakymas yra vienas: nebuvo įsakyta. Juk visi žinome, kad ginkluotos jėgos yra krašto valdžios žinioje.

1941 metais, prasidėjus vokiečių-rusų karui, mūsų buvę kariai ir šauliai griebėsi ginklo kuo greičiau išvyti raudonąją armiją. Žinoma, ir tada neapsiėjo be aukų. Raudonoji armija per kelias dienas buvo išvyta iš Lietuvos teritorijos ir mes tikė-

jomės vėl atgausią nepriklausomybę. Po trumpo laikotarpio pasirodė, kad, atsikratę vieno žiauraus okupanto, sulaukėme kito.

Vokiečių kariuomenei užėmus kraštą ir žygiuojant toliau į rytus, buvę mūsų kariai, šauliai ir partizanai būrėsi į lietuviškus batalionus, tikėdamiesi vėl atkurti Lietuvos kariuomenę ir atlyginti raudonajam žmonijos priešui už padarytas mūsų tautai milžiniškas skriaudas. Deja, buvome rudojo okupanto žiauriai apgauti.

1944 metais, raudonajam siaubui antrą kartą okupuojant mūsų kraštą, tūkstančiai gerųjų mūsų tautos sūnų pasitraukė į miškus, pasiruošę partizaninėms kovoms. Partizanų kovos tęsėsi net keliolika metų ir pasižymėjo didvyriškais žygiais priešinantį okupantui. Okupantas, sutraukęs dideles kariuomenės jėgas su tankais ir lėktuvais, likvidavo paskutinius partizanų dalinius. Čia žuvo tūkstančiai mūsų tautos geriausių sūnų ir dukrų.

Pasibaigus partizanų kovoms, lietuviškoji rezistencija nenuleidžia rankų tėvynėje. Lietuvių kova dėl žmogaus teisių, dėl savos tikybos, dėl žodžio ir spaudos laisvės, dėl savojos krašto laisvės, dėl Nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymo turės baigtis pergale. Mes, gyvendami laisvajame pasaulyje, turime geresnes sąlygas kovoti už mūsų tautos idealus, negu mūsų broliai pavergtoje tėvynėje. Mūsų pareiga padėti jiems toje kovoje savo darbais ir auka, kuri šiandien yra labai reikalinga.

BroLIAI ir sesės lietuviai, mes savo buvusias valstybines šventes privalome minėti kuo iškilmingiau, parodydami savo broliams Lietuvoje, kad mes dar gyvi ir nenutautėję. Istorija rodo, kad nei viena diktatūra pasaulyje nebuvo amžina. Sugriuvo Romos imperija, sugriuvo Rusijos carų viešpatavimas, baigė savo dienas Hitlerio nacių reichas, sugrius ir pasaulio pabaisa — Rusijos komunizmas. Tikėkim, kad gal ir neužilgo visos pavergtos tautos atgaus savo laisvę, o jų tarpe ir mūsų brangi tėvynė Lietuva. Tada ir vėl bus atkurta mūsų graži Lietuvos kariuomenė. □



Kariuomenės Šventės minėjimo metu pagerbti "Dr. Vinco Kudirkos" kuopos šauliai, savanoriai kūrėjai. Iš k. į d.: K. Prapuolenis, F. Keršys ir K. Kriaučiūnas. Nuotr. E. Meilaus

#### "Dr. Vinco Kudirkos" šaulių kuopa

Lietuvos Kariuomenės Atkūrimo sukaktis Worcesterį būdavo ruošiama skautų. Ta proga jie sušaukdavo iškilmingą suėigą ir tuo pačiu — Kariuomenės Atkūrimo minėjimą. Dabar, jau treči metai šis minėjimas ruošiamas šaulių kuopos ir kviečiami skautai-ės prisidėti.

Toks minėjimas įvyko 1979 m. lapkričio 25 d. 10 val rytos buvo atnašautos iškilmingos šv. mišios šv. Kazimiero parapijos bažnyčioj. Šauliai ir skautai dalyvavo uniformuoti su vėliavomis. Pritaikytą dieną pamokslą pasakė kun. A. Miciūnas, šios parapijos klebonas. Po mišių buvo eisena prie praėjusiais metais šaulių pastangomis pastatyto "Žuvusiems už Lietuvos Laisvę" paminklo. Vainiką nešė dvi jauniausios skautukės, prie paminklo padėjo savanoris-kūrėjas K. Kriaučiūnas. Kuopos pirm. Vl. Gedmintas pakvietė žodį tarti miesto burmistrą T. Early, kuris dalyvavo pamaldose. Jis yra didelis lietuvių draugas ir rėmėjas. Po jo kalbėjo š. K. Čėsna, statybos komiteto narys ir skautų vardu — tuntininkas s. R. Jakubauskas.

Maironio parko salėje, 3 val. p.p., įvyko pats minėjimas, kurį pradėjo kuopos pirm. V. Gedmintas. Išsirikiavus šauliams-ėms, skautams-ėms, įneštos vėliavos, ir sugiedotas Lietuvos himnas. Invokaciją sukalbėjo klebonas kun. A. Miciūnas. Pirmininkas vadovavimą perdavė "Nevežio" tunto tuntininkui s. R. Jaku-

bauskui. Skautai-ės atliko savo raportus, įsakymus ir įžodžius ir taip baigėsi iškilmingoji minėjimo dalis.

Minėjimui vadovauti vėl ėmėsi kuopos pirmininkas. Kvietė kuopos narius savanorius-kūrėjus K. Prapuolenį, K. Kriaučiūną ir F. Keršį. Jie buvo pagerbti prisegant jiems po gėlę. Pristatytas dienos kalbėtojas, P. Tyla, "Jono Vanagaičio" kuopos pirmininkas. Malonu, kad į minėjimą be pirmininko, atvyko ir būrys šaulių su kuopos vėliava ir taip padidino mūsų eiles. Jie dalyvavo ne tik minėjime, bet ir pamaldose. Kalbėtojas apibūdino kariuomenės reikšmę nepriklausomoj Lietuvoj: kariuomenė buvo kartu mokykla jauniems vyrams; buvo mokoma amato, puoselėjamas sportas ir muzika. Kalba buvo tikrai pritaikyta jaunimui — skautams-ėms. Lengvi, suprantami žodžiai, sklandi mintis.

Po paskaitos buvo pereita prie meninės dalies. Skautai padeklamavo pora eilėraščių ir padainavo dvi dainas. Tada buvau kviečiamas šv. Kazimiero parapijos vyrų choras, kuriam vadovauja muz. Z. Snarskis. Akomponuojant Olgai Keršytei, jie padainavo šias dainas: Lietuva Brangi — Naujalio, Kur lygūs laukai — liaudies daina, Balnok, tėveli — J. Švedo, Partizano mirtis — F. Strolios, Lietuvos kareivėliai — St. Šimkaus ir bisui — Sutems tamsi naktuzėlė — Griauzdės.

Pirmininkas padėkojo visiems atsilan-

kusiems į minėjimą, ypatingai programos atlikėjams ir pakvietė visus pasivaišinti sesių šaulių ir skautų-čių tėvų komiteto paruošta kavute.

e. g.

#### Paminėtas Lietuvos kariuomenės atkūrimas

Lietuvos Kariuomenės šventės dieną, lapkričio 23-čią, "Lietuviškų Melodijų" radijo valandėlėje kalbėjo jūrų šaulių "Švyturio" kuopos pirmininkas Alfa Šukys ir papasakojo apie Lietuvos kariuomenę ir jos kovas. Aktorius Karolis Balyš padeklamavo apie kovos lauke žuvusį karį. Lapkričio 25 d. kariuomenę paminėjo ir valandėlė "Lietuvių Balsas". Apie lietuvių kariuomenę kalbėjo Kazys Gogelis.

Pagrindinis Lietuvos kariuomenės šventės minėjimas buvo atliktas šv. Antano parapijos patalpose. Į bažnyčią, vadovaujant jūrų šaulių "Švyturio" kuopos pirmininkui Alfai Šukiui, buvo įneštos Lietuvos, Amerikos ir organizacijų vėliavos. Mišias už žuvusius už Lietuvos laisvę karius atnašavo ir šventei pritaikytą pamokslą pasakė parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas. Auką prie altoriaus atnešė birutietė Kristina Daugvydienė ir Alfa Šukys. Mišiose dalyvavo birutietės, ramovėnai, šauliai, parapijiečiai ir svečiai iš kitų parapijų ir Kanados. Po mišių buvo sugiedotas Lietuvos himnas.

Minėjimas-akademija buvo pravesta paprapijos kavinėj. Atidarė "St. Butkaus" šaulių kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas. Programai pravesti buvo pakviestas savanoris ats. mjr. Kazimieras Daugvydas. Įneštos bažnyčioje dalyvavusios vėliavos. Šiai šventei paruošta invokacija sukalbėjo kun. Alfonsas Babonas.

Kazimieras Daugvydas paminėjimui rengti komiteto vardu pasveikino atvykusius. Metų bėgyje detroitiešiai neteko šių karių: sav. ats. mjr. Jono Riaubos, sav. Vinco Misiulio, ramovėno viršilos Juozo Karpaus ir garbės nario Juozo Tamošiūno. Pakvietė atsisojimui juos pagerbti. Pristatyti Detroitie gyvenantieji savanoriai ir kai kurie ramovėnai: J. Augaitis, P. Bliūdžius, T. Čiunka, D.K., P. Koncė, K. Mykolaitis, garbės narys F. Motuzas, St. Šimoliūnas, J. Šepetyš, K. Špakauskas, B. Tatarūnas, V. Tamošiūnas, Vyt. Alantas, J. Bujauskas, teis. Marijonas Šnapštys ir Vytautas Kutkus. Birutė Kristina Daugvydienė ir "St. Butkaus" šaulių kuopos moterų sekcijos vadovė Adelė Poderienė jiems prisegė lietuviškų spalvų rožytes.

Gerai paruoštą ir įdomią paskaitą "Lietuvės moters vaidmuo nepriklausomybės kovose" skaitė "St. Butkaus" šaulių kuopos vicepirmininkė Stefanija Kaunelienė. K. Daugvydienė prelegentė įteikė birutiečių 20 metų sukaktuvinį leidinį.

Vincas Tamošiūnas pakvietė apžiūrėti lietuvių meno parodą, suruoštą mokyklos klasėje. Paroda buvo gausi savo ekspozitais, kurie gražiai buvo sukabinti ant sienos, ar išdėstyti ant stalų. Čia buvo daug medžio drožinių, šiaudinukų ir gintaro išdirbinių. Parodą apžiūrėjo didelis skaičius žmonių, kai kurie eksponatų ir nusipirko. Ekspozitai buvo parūpinti: Stefanijos Kaunelienės, Antaninos Jonynienės, Stasės Šimoliūnienės ir Vinco Tamošiūno. Paroda rūpinosi Kristina Daugvydienė ir Algirdas Vaitiekaitis.

Detroito Lietuvių Organizacijų Centras padėjo atvykusiems į parodą rašyti užsienio reikalų komiteto nariams laiškus, kuriuose prašė remti Lietuvos reikalą H.C. Resolution 200. Tokių laiškų buvo parašyta labai daug.

A. Grinius

#### Kariuomenės šventė Hartforde

Laiko įtaka daro nesulaikomą žalą į visą mūsų kultūrinį gyvenimą, ypatingai į tautinius parengimus. Kasmet, dėl pasunkėjusių ekonominių sąlygų, vis sunkiau darosi organizacijų valdyboms parengti aukštesnio lygio programą, kad tuo patrauktų ir parengimą didesnį skaičių žmonių. Šių sunkumų neišvengia ir LKVS "Ramovės" skyriai, rengdami tra-

dicinį Kariuomenės atkūrimo minėjimą. Hartfordo ramovėnai jį surengė tuoj po iškilmingų pamaldų Šventos Trejybės parapijos salėje. Šv. mišias už žuvusius Lietuvos Laisvės kovose atnašavo paprapijos klebonas kun. Matutis, pasakydamas pritaikytą pamokslą. Lietuviškos organizacijos ir Hartfordo amerikiečių-lietuvių karo veteranų posto nariai pamaldose ir minėjime dalyvavo organizuotai su savo vėliavomis.

Salėje iškilmingą minėjimo aktą ir žuvusių bei savanorių-kūrėjų pagerbimą pravedė ramovėnų skyriaus pirmininkas Petras Simanuskas. Šventės minėjimo nuotakai pritaikytą žodį pasakė žurn. J. Vizbaras — Sūduvas, išskeldamas istorijos svarbą, tautų laisvės kovose, siekiant tautinės nepriklausomybės.

Meninę minėjimo programos dalį atliko būrys mažųjų Hartfordo lituanistinės mokyklos mokinių, parengtų mokytojos Simonaitytės. Savo programoje jaunieji dainavo patriotines dainas, deklamavo pavieniai ir grupėmis, parengtus vaizdelius, tuo suteikdami šventei nuotais ir pradžiuogindami savo tėvelius, esančius auditorijoje. Tautinius šokius pašoko vietinis tautinių šokių būrelis "Berželis". Meninę programą užbaigė muz. J. Petkaičio trio "Paslaptis", padainuodamas keleta populiarios, estradinės muzikos kompozicijų.

Po programos pasilikusiems svečiams ramovėnų valdyba ten pat salėje buvo parengus karštą vakarienę. Jos metu buvo praleista valandėlė su iš tolimesnių vietovių atvykusiais pažįstamais, besidalinant mūsų gyvenimo aktualiais reikalais.

Lietuvos kariuomenės atkūrimo 61-asis sukaktuvinis minėjimas hartfordieščių buvo surengtas lapkričio 25 dieną, sekmadienį, prisitaikant nusistovėjusios skyriaus veiklos tradicijas, leidžiant minėjime aktyviai pasireikšti vietinių organizacijų jaunajai kartai, o jos šiais metais buvo ypatingai gausu.

J.V. Sūduvas

#### Klevelandas

##### Šaulių balius

Klevelando šaulių trofėjų ir atžymėjimų įteikimo balių, įvykusį lapkričio 24 d. Lietuvių Namų auditorijoje, atidarė "Žalgirio" šaulių kp. p-kas B. Nainys. Sveikindamas skaitlingai į šventę susirinkusius svečius, paminėjo iš tolimesios Kalifornijos atvykusį Genė ir Alb. Karsokų sūnų, ir svečių iš Lietuvos p. Šukį. Jis pabrėžė, kad bus įteiktos ne vien trofėjos ir taurės už gerą šaudymą, bet bus apdovanoti Šaulių Žvaigždės ordinu ar medaliais pasižymėję šauliai ir visuomenininkai, už pasidarbavimą garsinant Lietuvos vardą. P-kas pristatė kny-

gos "Day of Shame" autorių, klevelandietį Algį Rukšėną, kuris buvo apdovanotas Šaulių Žvaigždės ordinu, kurį prisegė kp. moterų vadovė š. Ona Mikulskienė.

Dėkodamas, žurn. Algis Rukšėnas, kuris nesitikėjo tokio pagerbimo, išreiškė padėką kp. vadovybei, kad jį pristatė LŠST CV, priminė, kad šauliai Lietuvos ginklu gynė nepriklausomybę, o čia galime už ją kovoti žodžiu ar raštu.

Sekė šaulių apdovanojimas Šaulių Žvaigždės medaliais, naujų narių priėmimo ir trofėjų ir taurių įteikimas.

Už pasidarbavimą kuopai ir Sąjungai "Žalgirio" kp. šauliai: U. Grincienė, Alb. Karsokas ir J. Šarkauskas buvo apdovanoti Šaulių Žvaigždės medaliais. Medalius prisegė ir pažymėjimus įteikė kp. p-kas B. Nainys ir kp. Moterų vadovė O. Mikulskienė.

Įnešus "Žalgirio" ir "Kar. Juozapavičiaus" kp. vėliavas, iškilmingą šaulio-ės priesaiką davė: Alis Benas, J. Kavaliauskas, Vyt. Puškorius, Vyt. Biliūnas ir Lora Dučmonienė (žalgiriečiai); Pamela Merkys, Juozas Margevičius ir Jonas Venckius ("Kar. Juozapavičiaus" kp.). Priesaikos apeigas atliko kun. A. Goldikovskis.

"Žalgirio" šaulių kp. sporto vadovas Ig. Muliolis ir "Kar. Juozapavičiaus" kp. sporto vadovas J. Velykis įteikė šauliams laimėtas taures ir trofėjas. "Žalgirio" kp. I vietą laimėjo ir gavo trofėją Alis Benas, II — Algis Karsokas ir III — A. Glodenis. Antroje grupėje I vietos trofėją laimėjo K. Žiedonis. "Žalgirio" kp. pereinamoji taurė antri metai iš eilės teko Aliui Benui.

"Kar. Juozapavičiaus" kp. I vietos trofėją laimėjo Julius Merkys, II — Juozas Merkys ir III — Algis Biliūnas. Moterų grupėje daugiausia taškų surinko ir I vietos trofėją laimėjo Pamela Merkys. Tarpkuopinę pereinamąją taurę laimėjo šiemet "Kar. Juozapavičiaus" kuopa.

Meninę balius dalį atliko "Žalgirio" šaulių kp. pianistas Vyt. Puškorius ir duetas Nora Braziulienė ir Ona Mikulskienė. Dainininkėms akomponavo R. Brazaitienė. Programą pravedė Lilė Ceplickienė.

Po meninės dalies svečiams pasivaišinus, grojant Poliūnui, svečiai gražiai pašoko.

Klevelando šaulių nuoširdi padėka žurn. Algii Rukšėnui už tartą gražų žodį, kun. A. Goldikovskiu, kuris jau antrą kartą atlieka priesaikos apeigas, pianistui Vyt. Puškoriui ir dain. Norai Braziulienei ir Onai Mikulskienei, akomp. R. Brazaitienei, programos pravedėjai Lilei Ceplickienei, akordeonistui Poliūnui. Ypatinga padėka "Žalgirio" kp.



“Žalgirio” kp. šauliai atžymėti Šaulių Žvaigžde. Moterų sekcijos vadovė O. Mikulskienė (kair.), įteikia atžymėjimus, stebi kp. pirm. B. Nainys (II-as iš k.); atžymėtieji (iš k.): Alb. Karsokas, U. Grincienė ir J. Šarkauskas. Nuotr. St. Garlos

šauliui Vincui Čečiui už 50 dol. piniginę auką “Žalgirio” ir “Kar. Juozapavičiaus šaulių kuopoms. Padėka visiems loterijai dovanų aukotojams: Ig. Mulio-liui, Alb. Karsokui, J. Balbotui ir Patri-jai; laimingų bilietų platintojams: St. Sankalaitei ir St. Miglinienei.

Džiugu, kad “Kar. Juozapavičiaus” ir “Žalgirio” šaulių kp. jau treji metai išvystė darnią tarp kuopų veiklą Klevelande, į abi kuopas stoja daug jaunų narių ir į suruoštus parengimus — balius atsilanko daug svečių. Tikėkim, kad ir ateity abi kuopos taip gražiai bendradarbiaus tėvynės Lietuvos labui ir žmonių gerovei.

E. Pranckus

#### Detroito “Švyturio” jūrų šaulių kuopos surengtos Kūčios

Jūrų šaulių “Švyturio” kuopos moterų sekcija, vadovaujama Angelės Šukienės, gruodžio 23 d. 5 val., Šv. Antano parapijos kavinėje, suruošė tradicines bendras Kūčias, į kurias atsilankė gražus šaulių ir svečių būrys. Kavinėje stovėjo baltai padengti stalai ir graži lietuviškais

šiaudinukais papuošta Kalėdų eglutė.

Kuopos pirmininkas Alfa Šukys pasveikino dalyvius, savo trumpu žodžiu paminėdamas Lietuvoje švenčiamas Kalėdų šventes, kada kiekvienas stengdavosi parvykti į namus ir šventes praleisti šeimoje. Šauliai, kaip tradicija, jau kelinti metai iš eilės ruošia bendras Kūčias ir mes į jas atvykę sudarome vieną gražią, lietuvišką šeimą. Parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas savo žodyje paminėjo, kad šis mūsų Kūčių stalas simbolizuoja altorių; beveik prieš 2000 metų gimė Išganytojas, šiandien mes ir susirinkome tą jo gimtadienį atšvęsti. Lauždami plotkeles, tą jo gimtadienį ir paminėsime. Prisiminimui esančių už geležinės uždangos giminių Lietuvoje, kun. A. Babonas, kuopos vicepirm. Bronius Valiukėnas ir “Aušros” lituanistinės mokyklos mokinė Onutė Jasevičiūtė, uždegė ant stalo stovinčią žvakutę. Sekė meninė dalis, kurią atliko “Aušros” lituanistinės mokyklos mokiniai, vadovaujami skautininko Algirdo Vaitiekaičio: Vilija Telyčėnaitė, Natalija SanJohn, Vyte ir Rūta Šnapštytės ir Onutė ir Juozukas Jasevičiai.

Kūčių vakarienei pritaikytus eilėraščius, gražia lietuvių kalbos tarsena padeklamavo: Vyte Šnapštytė, Onutė Jasevičiūtė, Juozukas Jasevičius, Vilija Telyčėnaitė, Natalija SanJohn. Vyte ir Rūta Šnapštytės kanklėmis atliko: Lėlių šokis — A. Mikulskio ir Linelius roviau ne viena. Joms svečiai ilgai plojo. Mokiniai ir svečiai, vadovaujami Algirdo Vaitiekaičio, pagiedojo ir padainavo: Tyliąją naktį, Gul šiandieną, Stoviu aš parimus ir Lietuva brangi. Fleita pritarė Vilija Telyčėnaitė.

Kuopos pirmininkas Alfa Šukys padėkojo vadovui ir mokiniams už atliktą programą. Kun. A. Babonui sukalbėjus maldą ir palaiminus vakarienės valgį, plotkelių laužymu pradėtos Kūčios. Kun. A. Babonas ir kun. K. Simaitis su kiekvienu į Kūčias atvykusiu svečiu laužė plotkelę ir linkėjo linksmy Kalėdų švenčių. Kūčių rengėjos — šeiminkės apkrovė stalus įvairiais Kūčių vakarienei paruoštais valgiais ir visi jie buvo be mėsos. Turėjome ir lietuviškų kleckelių (šližikų).

Stepas Lungys pripildė po taurelę ir stipresnių gėrimų. Kūčių vakarienę pa-



Detroito "Aušros" lietuaininės mokyklos mokinės: (iš k. į d.) Rūta Šnapštytė, Natalija San John, Vilija Telyčėnaitė ir Vytė Šnapštytė, išpildžiusios meninę programos dalį "Švyturio" jūrų šaulių kp. suruoštos Kūčių vakarienės metu Šv. Antano parapijos kavinėj. Nuotr. Jono Markaus

valgius, radijo valandėlės "Lietuvių Melodijos" redaktorius Albertas Misiūnas, valandėlės vadovybės ir savo vardu pasveikino svečius ir šaulius švyturiečius su Kalėdų šventėmis ir padėjo šauliams už jų duosnų rėmimą radijo valandėlės. Parapijos komiteto vardu sveikino Juozas Kinčius, raštu, gražiai meniška atvirute — Mykolas Abarius.

Kūčių vakarienė baigta kuopos pirmininkui Alfai Šukiui ir moterų sekcijos vadovei Angelei Šukienei išreiškus padėką programos atlikėjams, svečiams ir jos rengėjams. Prie Kūčių paruošimo ir svečių aptarnavimo dirbo: parengimų vadovas Petras Bukšyns, Vincas Rinkevičius, Stefanija Paulikienė, Angelė Bukšnienė, Ona Kašeliene, Uršulė Vitienė, Danutė Petrauskienė, Sofija Sirutienė ir Marija Žilinskienė. Šiaudinukus paruošė ir Kalėdų eglutę papuošė Emilija Lungienė ir Angelė Šukienė.

A. Grinius

#### Čikagos šaulių parama "Kariui"

Žurnalas "Karys", vienintelis lietuvių karinės minties žurnalas laisvame vakarų pasaulyje, mus lankė nepriklausomoje Lietuvoje ir 1950-aisiais metais atkurtas Amerikoje, kas mėnesį, ištikimai mus aplanko, įsikūrusius J.A.V-se, Europoje, Australijoje ir kituose, toli nuo tėvynės kraštuose. Jame randame istorinių ir moderniojo karo žinių, įdomių nepriklausomybės kovų aprašymų, žygiuojant nepriklausomybės laikais Lietuvos kariuomenės ar šaulių gretose ir išgyvenimus karo bei okupaciniais metais tėvynėje, tremtyje ir išėivijoje.

"Karyje", beveik trečdalių puslapių užimdama, telpa Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje "Tremties Trimito" skyrius, atstojantis Šaulių Sąjungos langą į platiąjį pasaulį, talpinąs sąjungos ideologiniais reikalais straipsnius, centrinių vadovaujamų organų potvarkius ir šaulių dalinių sėkmingos bei gyvos veiklos aprašymus.

Netenka aiškinti, kad šio taip visiems mielo žurnalo leidimas ir išlaikymas sudaro nemažas metines išlaidas, kurias, remiantis vien tik prenumeratų mokesčiais, sunku būtų pakelti. Tad tenka buvusiems Lietuvos kariuomenės kariams ir šauliams ateiti "Kariui" į talką — pasirūpinti jam reikiamų lėšų sutelkimu. Tam Čikagoje, per eilę metų, kasmet, sėkmingai yra organizuojama "Kariui" paremti finansinė talka, kur reikiama vietos ramovėnai, kurių svečiais bei talkininkais neretai būdavo ir šauliai. 1977 ir 1978 metais žurnalui "Karys" paremti renginiai buvo surengti bendromis kūrėjų-savanorių, ramovėnų, šaulių ir birutininkių pastangomis. Šiais 1979-aisiais metais, ilgametei tradicijai išlaikyti, tokį renginį surengė ir pravedė Čikagos rajono šaulių daliniai — "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinė, "Gen. T. Daukanto" ir "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopos.

Parengimas įvyko lapkričio 17 d., Šaulių namuose. Dalyvavo apie 200 žurnalo skaitytojų bei rėmėjų šaulių ir maloniais svečiais buvo birutininkės bei ramovėnai, savo dalyvavimu bei auka, jautę pareigą žurnalą "Karys" finansiniai paremti.

Gausų dalyvių skaičiumi "Kariui" pa-

rengimą atidarydamas, žodį tarė LŠST pirmininkas K. Milkovaitis, kalbėjo žurnalo atstovas Čikagoje K. Juškaitis. Meninę programą atliko V. Smieliauskaitės-Atkinson vadovaujama "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės tautinių šokių šokėjų grupė, su jaunatviška energija gyvai pašokusi tris tautinius šokius. Programą atlikusiems šokėjams padėkos žodį tarė "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės pirmininkas V. Išganaitis. Buvo prarvestas K. Juškaičio suorganizuotas vertingų dovanų paskirstymas ir gyvos varžytinės raguoliui laimėti. Šokiams grojo š. Ramonio orkestras. Susirinkusieji buvo vaišiniai "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos moterų skaniai pagamintais sumuštiniais, "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopos sesių iškeptais lašiniuočiais ir "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės moterų patiekta kava su pyragais. Vaišes tvarkė ir joms vadovavo rinktinės moterų vadovė S. Cecevičienė.

Parengime smagiai pasišokta, pasilinksminata ir keleta valandų, užmiršus visus dienos rūpesčius, pasižmonėta. Tą vakarą žurnalui "Karys" paremti, jo leidimo bei išlaikymo finansinei naštai palengvinti, Čikagoje sutelkta 697 dol.

Baigiant, tenka palinkėti "Kario" leidėjams, redakcijai bei administracijai sėkmės ir didelės išvermės, kad šio žurnalo prenumeratorių, rėmėjų bei talkininkų gretos vis augtų, nemažėtų ir kad "Karys" kaip iki šiol, taip ir toliau, savo kovinga dvasia būtų mums, buvusiems kariams ir šauliams, kelrodžiu pakeliui į džiaugsmingą ir laisvą tėvynės Lietuvos prisikėlimą.

Vg.

1980 metais 173 bombonešiai B-52 bus apginkluoti raketomis-bombomis, vadinamomis ALCM (Air-Launched-Cruise-Missiles), kurių tolianaša bus žymiai didesnė ir didesnio tikslumo kluodymai.

Šiuo metu strateginius B-52 bombonešius papildo 65 viršgarsinio greičio FB-111 bombonešiai, kurie neša mažiau krūvio, bet daugiau kaip du kart greitesni už B-52, kurie šiuo metu yra jau 20 metų amžiaus, nuolatinėje tarnyboje susidėvėję, technologiškai pasenę. Prez. Carteriui sustabdyti naujo B-1 bombonešių gamybą, šiuo metu amerikiečiai strateginiams bombonešiams neturi pakaitalo. Nemaža problema su elektroninių ir mechaninių dalių pakeitimais, kurių daugiau jau nebegamina. Atsilikę ir navigacinės priemonės. Nežitūrint to, vienas iš B-52 pilotų yra pareiškęs: --- "jei reikėtų skristi tik su septyniais varikliais ir neveikiančiais instrumentais, tai duotą taktinį vistic pasiektume, bet tai būtų pragariškas darbas".

— 1967 metų NATO vadovybės skaičiavimu, Varšuvos pakto jėgų užpuolimo atveju, vakariečiai apie tai žinos iš anksto tiek, kad dar turės laiko permesi reikiamas jėgas strateginėms vietoms ir dar liktų reikalingų rezervų priešpuoliams. Tačiau 1978 metų pabaigoje vaizdas pasikeitė: ne vien Europos galimame karo veiksmų teatre, bet ir globalinėje apimtyje Varšuvos pakto valstybių ir rusų ginkluotos jėgos, kokybiniai ir kiekybiniai padarė didelę pažangą, kai tuo tarpu NATO valstybės, su amerikiečiais priekyje, yra vis dar planavimo stadijoje. Rusų — Varšuvos pakto ginkluotos jėgos buvo visą laiką didinamos, gerinamos priemonės ir ginklai, bazuojantis puolamąja doktrina, panaudojant didelio intensyvumo judesį sutelktomis masinėmis priemonėmis, pagrinde naudojant tankus, remiant juos aviacijai.

Vakariečių gynyba numatoma sugniuždyti keletos dienų (ne mėnesių ar savaičių, kaip anksčiau buvo numatoma) bėgyje, atkertant amerikiečių tiekimo bazes, kurios yra V. Vokietijos pietinėje dalyje ir Atlanto pakraščių uostų srityse. Taip pat ruošiamasi strateginėms jėgom sutrukdyti NATO jėgų bet kokių ryšių su Amerikos kontinentu ir Anglija. (Pastaruoju laiku rusų karinėje literatūroje išskirtinai negrinėjama amerikiečių tiekimas Europoje, ryškinant reikmenų tiekimo vietas ir galimos paramos veiksmus. Puolimo tikslais numatyta: ginklų ir kovos vežimų sutelkimo vietas; taktinės tiekimo ir kovos važmenys bei ginklai; aviacijos reikmenų centrai; ryšio, elektroninės ir susisiekimo priemonės;



raketų sandėliavimo, jų pozicijų ir valdymo sistemų centrai, žemės jėgų aprūpinimo ir rezervų tiekimo vietas; pagrindinės vadovybės.

Minėtų tikslų puolimui bus naudojama priekinio skaidinio taktinė aviacija ir desantai (daugumoje helikopteriais). Lėktuvai naudos branduolinės energijos, cheminius ginklus ir paprastas bombas; artimo našumo raketos bus laidomos iš pozicijų (pastovių ir kilnojimų), išdėstytų vakariniame pasienyje. Pažymėtina, kad rusų karinėje literatūroje ypatingai pabrėžiama vadovėčių susisiekimo ir ryšio centrai pirminiais iš svarbiųjų tikslų, kaip kritiški kovos priemonių elementai. Tam tikslui bus naudojamos radijo trukdymo stotys (organizaciniai įeina į divizijų sąstatą), priedui elektromagnetinių bangų panaudojimas, kurios turės įtakos į elektroninius įrengimus — kompiuterius, įvairius elektroninius taikymo ir valdymo aparatus, įrengimus pritaikytus nakties veiksmams.

NATO gynyba bazuojasi rezervais (judrios gynybos doktrina), kurie reikiami laiku ir reikiamam vieton turi būti permesi. Priekiniai skaidiniai nepakankamai aprūpinti prieštankiniais ginklais reikalingi pagalbiniai priemonių iš gilumos, kad sustabdytų telktinius šarvuotųjų smūgius. Sutrikus ryšiu (dėl trukdymų), viskas būtų pavėlinta.

NATO žemės ginkluotųjų jėgų permetimas rytų link iš Danijos, Belgijos, Olandijos ir Anglijos, būtų labai apsunkintas vietos gyventojų — pabėgėlių, kurie karo pradžioje būtų pasklidę keliuose vakarų link. NATO jėgų padėtis pablogėtų, jei rusai blokuotų amerikiečių tiekimą vandenynse, ypatingai pradinio laiku, iki NATO jėgos Europos karo veiksmų teatre suspėtų susiorganizuoti; NATO aerodromai, degalų ištekčiai ir paskirstymas (labai svarbus faktorius nūdieninėm motorizuotom priemonėm pagrįstuose veiksmuose) bus lengvai pažeidžiami rusų taktinių lėktuvų ir raketų. Amerikiečių kuro ištekčiai bus plačiai naudojami savom jėgom aprūpinti, todėl NATO iš-

teklių ir tiekimo sandėliavimas bus ypatingai svarbu, kad pradiniam kovų laikotarpiui nepasiliktų be aprūpinimo. Padėtį dar sunkintų stoka gilumos Europoje, reikalingos veiksmų judrumui prieš masinius puolančiųjų telkinius.

Rusų dalinių telkinys rytinėje Vokietijoje (žiūr. schemą) rodo, pagrindinio smūgio galimybę prieš Vakarų Vokietiją, kuri vargu ar įstengs jį atlaikyti, dėl laiko stokos nesuspėjus laiku panaudoti rezervų, todėl ir pirmas NATO pasipriešinimas gali atsidurti ant Reino krantų. Tokia padėtis stipriai veiktų psichologiniai ir sąjungininkai gali ryžtis panaudoti branduolinės energijos ginklus, tuo išprovokuodami rusus naudoti taktinius branduolinius ginklus ant apgyventų vietų. To išdavoje, anglai ir prancūzai naudotų savus strateginius branduolinius ginklus, tačiau jie yra artimo našumo ir mažo (palyginamai) galingumo, kad veiksmingai naikintų rusų karinius išdėstymus. Be to, rusai turi SS raketas ir supersoninius bombonešius, skirtus naikinti NATO raketų laidymo pozicijas.

— Anglai pagamino bepilotinį helikopterį, skirtą kautynių ruožo sekimui. Helikopteris valdomas trumpom bangom iš siuntimo-priėmimo stoties, kuri turėtų būti taip pat kautynių ruožo priekinėje dalyje. Helikopterio valdymo stotis priima ir siunčia vaizdus televizijos pagalba. Signalų ir vaizdų priimtuvus įrengtas sunkvežimio kabinoje, kur yra radaras, kompiuteriai ir radijas. Energiją — elektrą gamina sunkvežimio motoras-generatorius. Tarnyba — du kovotojai, kurie taip pat valdo ir aptarnauja sunkvežimį judėsyje. Minėtas helikopteris yra labai paslankus ore, lengvai valdomas ir bandymuose atsiekta gerų išdavų.

— Vakarų Vokietija pagamino šarvuotą tankų naikintoją "Jaguar 1", ginkluotą "HOT" prieštankinėm raketom, kurių tikroji ugnis yra 4 km. Tankų naikintojas aprūpintas moderniaisiais elektroniniais taikymo ir valdymo įrengimais. □

## A.A. SKAUTININKAS DR. POVILAS ŠEPETYS

### — NUĖJO NAMO —

Detroito lietuvių visuomenė skaudžiai išgyveno lapkričio 7 d. sužinojusi apie dr. Povilo Šepetio mirtį. Dr. Povilas Šepetys, tur būt, visiems buvo gerai žinomas ir pažįstamas. Jis buvo nuosaukis, taktiškas, blaivus, geros širdies, švelnus ir rūpestingas savo šeimoje, su draugais, organizacijose ir su savo gausiais pacientais. Turėjo daug draugų. Dėlto su juo atsiveikinti į C. Steponausko koplyčią šermenų dienomis rinkosi gausiai žmonių, kurių veiduose glūdėjo lindesys, skruostus vilgė ašaros, o lūpose — maldos žodis.

Sekmadienį, lapkričio 11 d. vakare, skautai suruošė platesnio masto atsiveikinimą su velioniu. Kunigui Povilui Diliui iš Čikagos atskaitčius laidotuviams pritaikytas maldas, pats pirmasis atsiveikino ir šeimai užuojautą pareiškė Providence ligoninės daktarų ir savo vardu dr. J. Weidner. Po jo, lietuvių gydytojų vardu — dr. O. Vaitas, Gabijos ir Baltijos skautų tunto vardu — s. J. Jurgutis, ALR Klubo "Lietuvių Balso" ir LŽS-gos Detroito sk. vardu — Stasys Garliauskas, ramovėnų ir karių veteranų vardu — Stasys Šimoliūnas, DLOC-o vardu — Antanas Sukauskas, Lietuvių Fondo Tarybos, LB Krašto pirmininko ir LB Detroito apylinkės vardu — Vytautas Kutkus, Lietuvių Namų D-jos vardu — dipl. teis. Marijonas Šnapštys. Balso vardu — s. Jurgis Baublys. Buvo paskaitytos ir raštu prisiųstos užuojautos. Lietuvių Skautų S-gos Tarybos p-ko v.s. S. Miknaičio, Lietuvių Skautybės Fondo ir fondo darbuotojų, Karalinių ir Sudžių, ir iš Lietuvos telegrama brolio Petro ir dukros Dalios. Atsiveikinimą pravedė s. Jonas Asminas.

Atvykdama garbės sargyba atnešė: skautininko kaklaraištį, skautų ordiną ir iš rūtų nupintą sutartinį skautų ženklą "Nuėjau namo". Garbės sargyboje stovėjo: Baltijos tunto skautininkai ir skautai vyčiai, Gabijos tunto skautininkės ir lietuviai gydytojai. Sargybos vedėjas v.s. L. Heiningas, vėliavininkas j.s. J. Baublys. Akademija baigta visiems sugiedant Vakarinę giesmę; giesmę kuri skautų stovykloje palydėdavo į poilsį.

Dr. Povilas Šepetys buvo gimęs 1917 m. spalio 15 d. Švilpiškių vienk., Biržų valsč. ir apskrityje. Pradžios mokslus ėjo Daugiškių pradžios mokyloje ir 1936 m. baigė Biržų gimnaziją. Baigęs gimnaziją įstojo į PLP karo mokyklos XX laidą ir ją 1939 metais baigęs, buvo pakeltas į jaun. ltn. laipsnį ir paskirtas į 1-mą D.L.K. Gedimino pulką Ukmergėje. Su pulku jis įžygiavo į Lietuvos

sostinę Vilnių.

Karo audrą išblokštas gyveno Vokietijoje ir ten Wuertzburgo ir Muencheno universitetuose studijavo mediciną. 1954 metais baigė Muencheno universitetą ir ten apgynęs dizertaciją įgijo med. daktaro laipsnį. Baigęs medicinos mokslus atvyko į Detroitą. Čia atlikęs internship senoje Providence ligoninėje, dirbo Kiefer ligoninėje ir 1957 m. pradėjo privačią medicinos praktiką lietuvių ir amerikiečių tarpe. Jo elgesį su jo gausiais pacientais diktavo artimo meilė, daugelį gydė neimdamas net mažiausio atlyginimo ir net pats kartais padengdavo su gydymu surištas išlaidas.

Labai mylėjo jaunimą. Skautų, vyksančiųjų į stovyklą, patikrindavo sveikatą ir už tai nieko neimdavo ir pats apmokėdavo slaugėms už viršvalandžius. Gydytojavo stovyklose Rake, stovyklų ligonines aprūpindavo vaistais ar padengdavo už vaistus bei kitas išlaidas. Buvo skautas, gyvenęs po Dievo, Tėvynės ir Artimo meilės vėliava. Rėmė skautus aukomis, darbu, dalyvaudamas skautų tėvų komitete dirbo skautų globos darbu, buvo Baltijos skautų tunto narys — skautininkas ir skautas vytis, apdovanotas Skautų Sąjungos ordinais. Taip pat ir jo visa šeima yra skautai ir skautės.

Ilgą laiką aukodavo abiem turtam (Gabijos ir Baltijos) po šimtinę, kaip Kalėdinę dovaną. Savo aukomis rėmė ir Skautybės Fondą, o Lietuvių Fondui įnešė net tūkstantinę. Buvo Balso narys ir duosniai rėmė jį. Rėmi jis ir visas Lietuvos laisvinimo reikalais besirūpinančias organizacijas. Rėmė ir savo bažnyčią ir buvo jos kuratorių taryboje. Skaitė daug savo specialybės bendrųjų žurnalų, knygų bei laikraščių. Buvo nuširdus Radijo klubo darbuotojų talkininkas, programų užrašyme į juostas. Labai mėgo gamtą, žiemą visa šeima slidinėdavo.

Lapkričio 12 d. į St. Paul's Amerikos Liuteronų bažnyčią prisirinko daug žmonių. Bažnyčioje laidotuvių maldas skaitė: kun. Norman C. Schellhase, sr., kun. Richard Knaus ir kun. Povilas Dilys iš Čikagos.

Po pamaldų ilgos automobilių vilkstinės, kurios važiavimą tvarkė policija, buvo nulydėtas į Grand Lawn kapines amžinam poilsiu. Kun. P. Diliui sukalbėjus maldas ir užbėrus ant jo karsto tris žiupsnius žemių, žmonai užbėrus Lietuvos gintaro gabalėlių, buvo sugiedotas Lietuvos himnas. Dengusi karstą Lietuvos vėliava dr. Vytauto Majausko ir "St. Butkaus" šaulių kuopos pirmininko Vinco Tamošiūno buvo nuimta, sulankstyta ir atiduota velionio žmonai. Atsiveikindami su dr. Povilu Šepetiu

visi ant jo karsto uždėjome po gėlę. Nuliūdime liko: žmona Vanda, duklė Asta, sūnūs Arvydas ir Mantvydas, brolis Petras su šeima, dėdė Vilius ir jo žmona — skautininkė Bronė Variakojai. Laidotuvių dalyviams pietūs buvo parpinti "Roman" svetainėje.

Antanas Grinius

Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės atkūrimo sukakties minėjimas Bostone

Kariuomenės atkūrimo 61-oji sukaktis paminėta Bostone lapkričio 18 d. 3 val. popiet, Lietuvių Piliiečių salėje. Minėjimą pradėjo ir jam vadovavo Lietuvos K.V. Sąjungos Bostono skyr. pirmininkas inž. Bronius Galinis. Atidaręs minėjimą, pakvietė įnešti vėliavas. Vėliavų įnešimui vadovavo skyr. vicepir. majoras Kazys Šimėnas. Vėliavas įnešus buvo sugiedota himnai. Invokaciją sukalbėjo Šv. Petro parapijos klebonas A. Kontautas. Vienos minutės atsistojimu buvo pagerbti žuvę už Lietuvos laisvę, be to, buvo pagerbti ir savanoriai-kūrėjai, kuriems Irena Galinienė ir Jieva Janukėnienė prisegė po gėlę.

Prelegentas buvo Lietuvos gen. štabo majoras E. Bliudnikas, kuris savo kruopščiai paruoštoje kalboje kalbėjo daugiausiai apie nepriklausomybės kovas su komunistais, lenkais ir bermontininkais, paskutiniu metu dar vėl su komunistais okupantais. Kalba buvo suskirstyta į keturias dalis nuo 1918 iki 1944 m. Kalba buvo labai įdomi. Vėliavas išnešus, I. Galinienė perėmusi meninės dalies vadovavimą, tuojau pakvietė solistę Daivą Mongirdaitę-Richardson, kuri padainavo pirma keturias dainas. Pertraukus metu Jonas Rūtenis paskaitė poetas tautine tematika ir kelis eilėraščius. Antru kartu solistė ir vėl padainavo keturias dainas. Bisui padainavo dainą "Pamylėjau". Solistės D. Mongirdaitės-Richardson balsas labai gražus ir žavėtinas, todėl užsitarnavo daug katūčių. Jai akomponavo Saulius Cibas iš Bostono. I. Galinienė įteikė solistei rožių puokštę.

Pasibaigus programai buvo vaišės, šokiai ir loterija.

Per neapsižūrėjimą ar nerūpestingumą nebuvo išvengta ir klaidų. Čia jau rengėjų nesusingaudymas. Linkėtina, kad ateityje jos nepasikartotų.

Vladas Bajerčius







3 p. D.L.K. Vytauto Didžiojo p. Ryšių kp. jaun. puskarininkiai. Antras iš k. Henrikas Hustas, miręs 1979 m. rugsėjo 8 d., Perth, Australijoje.

### W. Australia

Pertho skyrius neteko vieno iš pirmųjų skyriaus narių.

Žiauri mirtis išplėšė iš mūsų neskaityto skyriaus jau 14 ramovėnų. Rugsėjo 8 d., po ilgai užsitęsios, skaudžios vėžio ligos, savo namuose, žmonos ir sesers akivaizdoje, mirė j. psk. Henrikas Hustas.

Jis buvo gimęs 1914 m. kovo 17 d. Šėtos miestelyje, Kėdainių apskr.

Skaudžiamie liudesyje liko žmona Fi-

lomena, sūnus Leo su žmona Viktorija, dukterė Lydia su vyru St. Louis (Amerikoje) ir sesuo Marija Klimaitienė.

Karstą, padengtą vainikais ir gėlėmis, į kapines palydėjo ilga mašinų eilė. Prie kapinių vartų atlydėtą karstą pasitiko eilė lietuvių ir kitų tautybių žmonių su gėlėmis rankose, paskutiniam atsiveikinimui su Henriku.

Karstą nuleidžiant, paskutinį atsisveikinimo žodį tarė A. Klimaitis, apibū-

dindamas velionio praeitus gyvenimo kelius. Jis paminėjo, kad į tą dvigubą kapą Henriko karstas talpinamas virš jaunesnio brolio Adolfo karsto ir greta jo motinos, palaidotos 1960 m.

Gilią užuojautą jis išreiškė mirusio artimiesiems ir pasisakė esąs didžiai nusiminęs, netekęs paskutinio iš keturių buvusių svainių.

Išsikėtęs ramybėje, jus priglaudusioje šiltoje Vakarų Australijos žemėje.

Ramovėnas

### KRIKŠČIONYS KATAKOMBOSE

Ir nutikimai Amerikos pasiuntinybėje Maskvoje

Laisvas atpasakojimas Kevin Lynch straipsnio, išspausdinto "National Review", 1979.VIII.41.

Kelios straipsnio nuotrupos atskleis kelis emigracinius pavyzdžius Sovietijoje.

Apie Jurį Vlasenką taip parašyta: jis norėjo išvykti iš Sovietų Sąjungos; jis yra žuvęs.

Kovo 28 d. Amerikos vicekonsulas Robertas Pringle išėjo pasitikti Vlasenką, kad jis galėtų praeiti pro sovietų sargybas, kurios saugoja pasiuntinybės tris įėjimus. Kai Vlasenka buvo jau pasiuntinybėje, jis paprašė vizos išvažiuoti iš Sovietų Sąjungos. Vicekonsulas jam paaiškino, kad būdamas prekybos jūrininkas

(27 metų amžiaus), galėtų tik su sovietų valdžios leidimu išvažiuoti. Tam žygiui Vlasenka buvo jau pasiruošęs, jis turėjo pasislėpęs sprogmenų. Kelio sugrįžti — nebuvo.

Tolimesnes derybas vedė pats ambasadorius Malcolmus Toon. Byla tačiau išslydo iš pasiuntinybės rankų ir pateko sovietams. Šie panaudojo dujas ir šūvius pašalinti Vlasenką iš pasiuntinybės. Nesulaukęs pagalbos, Vlasenka susisprogdino.

Sovietinė spauda netik apie įvykį netylėjo, bet "Izvestia" net apkaltino Amerikos pasiuntinybę lepiškumu, išsireikšdama, kad ji pasirūpino: "Geriau tegu rusas žūva, o ne amerikietis". Kiti sovietiniai laikraščiai įvykį dar labiau išryškino, įspėdami piliečius: "Tai ne pirmas atsitikimas, kai Amerikos pasiuntinybė abejotinus piliečius apgautina. Šis įvykis tai gera pamoka vi-

siems".

Tuoju, po 2 savaičių, N.Y. Times korespondentas Maskvoje parašė, kad ambasadorius Toon įvedė naujas taisykles sovietų piliečiams įeiti į pasiuntinybę ne tik Maskvoje, bet ir Leningrade, ir Kieve, būtent, tik su sovietų valdžios leidimu ar asmeniškai pažįstamiems. Anksčiau visiems interesantams įeiti pagelbėdavo tarnautojai, dabar jie jau bijo nusikalsti naujai drausmei.

Priešingai "Izvestijai", Vakarų spauda viską tą nutylėjo ar tik paminėjo, kaip kasdieninį įvykį. Deja, toks atsitikimas nebe pirmas, norinčiam palikti "visasąjunginę".

Štai, kitas sovietinio keršto pavyzdys: kitokiu būdu surakinti žmones.

Pereitų metų birželio mėn. Petro Vaščenkos šeima, pentecostals — sekminininkų šeima (Christians of Evangelical Faith, viena greičiausiai

auganti bendruomenė Sovietijoje), pakilo savo namus Černogorske, Sibire, ir vyko į Amerikos pasiuntinybę, veždamiesi kvietimą iš kun. Cecilio Williamsono, Jr., iš Selma, Ala., įsikurti JAV. Jau ir anksčiau jie rūpinosi emigruoti, bet visus jų prašymus sovietų tarnautojai atmesdavo. Išėitis beliko viena — mėginti išvykti per JAV ambasadą Maskvoje. Birželio 27 d. (praėjusiais metais) Petras, Augustina ir 4 jų vaikai, su kita šeima iš Černogorsko, buvo jau arti ambasados vartų. Jie žinojo, kad dabar reikia saugotis sovietų sargybinių. Septyniems iš aštuonių — pasisekė. Tačiau sulaukė 16-kos metų sūnų. Tėvams atrodė, kad tik laikinai. Tik vėliau suprato, kad sūnus yra įkaitas ir jiems bausmė už praeitį. Šeima prisiglaudė ambasadoje ir laukė, kol sūnus bus paleistas. Po 13 deinių telefonu atsiliepė likusieji vaikai iš Černogorsko. Jie pranešė, kad jų brolis buvo parvežtas į namus labai sužalotas. Vaikai maldavo tėvus, kad jie ten ambasadoje pasilikytų tol, kol jiems bus tikra, kad jų daugiau nebus, ar leis visiems emigruoti.

Vaščenkos šeima iš praeities patyrimo žino, kas jų ir likusios šeimos laukia už ambasados sienos.

Sovietų agentai juos persekiojo jau nuo 1962 m., kai buvo pradėta žvėriška antireliginė akcija prieš

tikinčiuosius. To laiko sovietinis žvėriškumas prieš tikėjimą buvo aprašytas knygoje "Religija komunistų valdomuose kraštuose".

Jų dukterys buvo prievarta atskirtos nuo tėvų ir išsiųstos į tolimą Ačinsko našlaičių mokyklą. Ir tik po šešių mėnesių tėvai, slapta tikinčiųjų namuose, kapinėse, ar kitose nesusekamosiose vietose galėjo pamatyti savo dukteris... Kiti šeimos nariai už sąžinės laisvę ir savo tikėjimą buvo kitaip nubausti: vyriausias sūnus uždarytas darbo stovykloje; jaunesnis brolis 1968 m. areštuotas ir atiduotas į psichiatrinę ligoninę, nes sovietų psichiatrų nuomone tikėti į Dievą, yra taip pat jau įrodymas psichinės ligos. P. Vaščenkos žmona ir sesuo už išpažinimą savo tikėjimo buvo nuteistos 3 metams kalėjimo. Žmona po 3-jų metų grįžo, o sesuo ten ir mirė.

Dabar Vaščenkos su trimis dukterimis gyvena ambasados kambarelyje, o kita šeimos dalis, įvairiai nubausta, laukia savo likimo.

Pasiuntinybė, įtaigojama KGB, jų gyvenimą vis labiau suvaržo, sumažina maistą, suglaudžia į labai mažą šalutinį kambariuką, kad visos tos blogos sąlygos priverstų juos ambasadą palikti ir pakliūti į KGB spąstus. Net buvo uždrausti pasimatymai su bendraminčiais, atimta bet kokia galimybė susiristi su pa-

sauliu už pasiuntinybės vartų. Iš siunčiamų tūkstančių kalėdinių pasveikinimų, jie gavo tik 10. Jokia pagalbos ranka juos nepasiekia.

Beliko šiai šeimai dvi galimybės: vargti kaip nepageidaujamiems ambasadoje, ar išeiti ir atsidurti KGB automobilyje.

Straipsnio pabaigoje autorius gailisi šių nelaimingųjų, sakydamas... pasiuntinybės "karceryje" dvi šeimos laukia savo likimo. Jos turi tik langą, pro kurį matyti Maskvos gatvės, ir tai tik tada, kai sargybiniai neuždeda prieš šią properšą šiukšlių dėžių. Jie tik mato, kaip sargybiniai su ginklu atgrąšo sovietų piliečius įeiti į laisvojo pasaulio tautos būstinę. Negali įsivaizduoti, kaip niekas čia neprotestuoja. Juk čia ateina žmonės, gelbėdamiesi nuo mirties, ištrūkę iš KGB spąstų, nešdamiesi vienintelę viltį... Ir niekas jiems neištiesia pagalbos rankos...

Tai tik keli straipsnio pavyzdžiai emigruojantiems sovietijoje, kur žmogaus teisės sumintos, išniekintos. Tie nutikimai atidengia sovietišką "demokratiją":

— pareiškimas emigruoti, lygu nusikaltimui, tikėjimas į Dievą — psichinė liga, galvojimas ne pagal partijos liniją — liaudies išdavimas, meilė savo šeimai — nelojalumas didžiajai tėvynei.

A. S.

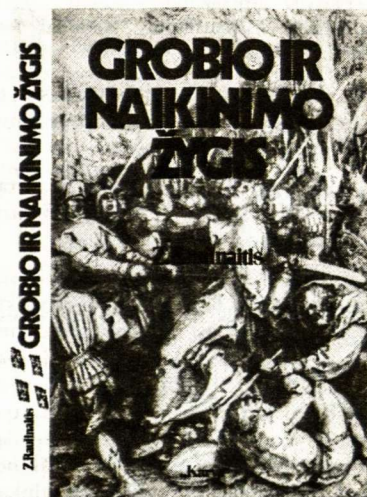
## Naujas KARIO leidinys

Z. RAULINAITIS

"GROBIO IR NAIKINIMO ŽYGIS"

Turinyje nagrinėjami grobio ir naikinimo žygiai Baltijos kraštuose, vykę XII - XIV amžių bėgyje. 176 psl., kieti viršeliai, aplanko projektas dall. VI. Žiliaus. Daug schemų, kurlas braižė B. Balčiūnas.

Gaunama iš KARIO administracijos, pasiuntus 9 dol. KARIO prenumeratoriams, sumokėjusiems prenumeratos mokestį už 1980 metus, tik 7.50 dol.



**AUKOJO KARIUI:  
Gruodis, 1979**

**\$164.72:**

LKVS "Ramovė (a.a. V. Laurinaičio at-  
minimui), Adelaide Australia

**\$100.00:**

LŠST "Vlado Pūtvio" š. kp., Toronto, Can.

**\$50.00:**

LŠST "Žalgirio" š. kp., Cleveland, OH

**\$30.00:**

L. Pabrėža, Chicago, IL

**\$25.00:**

O. Kartanas, Omaha, NB

**\$16.55:**

P. Borumas, Turner, Australia

**\$16.00:**

P. Karosas, New Britain, CT

**\$15.00:**

E.P. Krištaponis, Los Angelo, Texas

**\$14.00:**

K. Algenis, Woodhaven, NY

**\$11.05:**

A. Klimaitis, Dalkeith, Australia

**\$10.98:**

Z. Stankus (a.a. Kazimierui Varpai  
atminti), Forestvill, Australia

**\$10.00:**

L. Balzaras, Chicago, IL  
J. Liorentas, Hollywood, FL

**\$9.00:**

K. Bačas, Woodhaven, NY  
J. Bušauskas, St. Catharines, Canada  
O. Baniusevičius, Chicago, IL  
K. Gaižutis, Cleveland, OH  
B. Gircys, Chicago, IL  
J. Gruodis, Monticello, NY  
J. Krištolaitis, Cleveland, OH  
E. Lengnikas, Hamilton, Canada  
S. Lukaševičius, Chicago, IL  
A. Nemanis, Chicago, IL  
A. Pimpė, Chicago, IL  
V. Sakalauskas, Costa Mesa, CA  
J. Savokaitis, Chicago, IL  
P. Tarnauskas, Paterson, NJ  
A. Urbonas, Chicago, IL  
V. Vaškūnas, Brooklyn, NY

**\$7.00:**

S. Astrauskas, Willowick, OH  
K. Sapetka, Waterbury, CT

**\$6.00:**

T. Janukėnas, Dorchester, MA  
A. Lukas, Detroit, MI

S. Macys, Cleveland, OH  
E. Pušneraitis, Chicago, IL  
V. Rutkauskas, Chicago, IL

**\$5.48:**

A. Morkūnas (a.a. Kazimierui Tarpai at-  
minti), Australia

**\$5.16:**

S. Motuzas, W. Germany

**\$5.00:**

S. Baniulis, Cicero, IL  
M. Barauskas, Los Angeles, CA  
J. Bulota, Littleton, CO  
P. Burneikis, Chicago, IL  
J. Daniliauskas, Stamford, CT  
A. Gelažius, Mystic, CT  
J. Jakaitis, London, Canada  
J. Juodis, St. Petersburg, FL  
S. Jurgaitis, Cleveland, OH  
P. Kuginis, Longmont, CO  
J. Ramas, Elizabeth, NJ  
K. Ramonas, Chicago, IL  
A. Rugys, Paterson, NJ  
P. Simanauskas, Hartford, CT  
S. Tallat-Kelpša, Baltimore, MD

**\$4.00:**

J. Andrikonis, Manchester, CT  
M. Aukštaitė, Downsview, Canada  
M. Babickas, Chicago, IL  
J. Byla, Waterbury, CT  
J. Byla, Rahway, NJ  
P. Bliudžius, Detroit, MI  
L. Brazauskas, Cleveland, OH  
S. Budas, Lemont, IL  
A. Budzinauskas, Waterbury, CT  
V. Dainys, So. Boston, MA  
P. Dambrauskas, Hot Springs, AR  
S. Damulis, Vista, CA  
J. Dapkus, Hartford, CT  
J. Dziubinskas, Gloucester, MA  
M. Galeckas, Chicago, IL  
P. Gaubys, Pacific Palisades, CA  
A.P. Griauzdė, Avon, MA  
F. Janonis, Brockton, MA  
V. Janušonis, Dousman, WI  
E. Jodinskas, Detroit, MI  
S. Juras, Westvhester, IL  
K. Juška, Detroit, MI  
J. Kacilauskas, Lemont, IL  
L. Kairys, Chicago, IL  
P. Koncė, Strockbridge, MI  
L. Krajauskas, St. Petersburg, FL  
V. Kriaučeliūnas, Sudbury, Canada  
A. Kruklys, Hot Springs, AR  
J. Macėnas, Chicago, IL  
P. Malzinskas, Los Angeles, CA  
A. Mažeika, Jamaica, NY  
D. Mikeliūnas, Michigan City, IN  
J. Muraška, Waterbury, CT  
P. Pajaujis, Mt. Clemens, MI  
S. Pocauskas, Verdun, Canada  
M. Povilaitis, Woodhaven, NY  
L. Ramančionis, Woodhaven, NY  
J. Ramoška, Chicago, IL

J. Riauba, Toronto, Canada

J. Salys, Oxnard, CA  
A. Skopas, Cicero, IL  
J. Šlapelis, Euclid, OH  
M. Smelstorius, Euclid, OH  
Z. Tarutis, Willowick, OH  
T. Tarvydas, Hamilton, Canada  
V. Tervydis, Collinsville, IL  
K. Urbšaitis, St. Petersburg, FL  
P. Urbutis, Lighthouse Point, FL  
V. Vasikauskas, Richmond Hill, NY  
M. Vinclovas, Cleveland, OH  
V. Zidžiūnas, Centerville, MA

**\$3.00:**

J. Dalbokas, Los Angeles, CA  
P. Dimas, Woodhaven, NY  
A. Kišonas, Dearborn Nts, MI  
V. Pečiulis, Toronto, Canada

**\$2.00:**

J. Bielskis, Rockford, IL  
S. Gofensas, Brockton, MA  
I. Norbutas, So. Boston, MA  
J. Šimanskis, Hartford, CT  
S. Zacharka, Corning, NY  
O. Žadvydas, Desert Hot Springs, CA

**\$1.52:**

E. Laurinonis, Canberra, Australia

**\$1.44:**

A. Gatautis, Sudbury, Canada

**\$1.00:**

V. Bajerčius, So. Boston, MA  
A. Burkūnas, Webster, NY  
J. Burneikis, Chicago, IL  
V. Butkys, Great Neck, NY  
J. Freimanas, Brockton, MA  
P. Gabrys, Montreal, Canada  
J. Grigas, St. Catharines, Canada  
K. Grinkas, Los Angeles, CA  
V. Jackūnas, Washington, DC  
A. Jaras, W. Hartford, CT  
J. Jukonienė, Montreal, Canada  
V. Kiaunė, Easton, PA  
A. Kenstavičius, Hope, Canada  
V. Klupšas, Toronto, Canada  
E. Klupšienė, Cream Ridge, NJ  
A. Kriščiūnas, So. Boston, MA  
Lith. Senior Cit. Club, Hamilton, Canada  
J. Matiukas, Woodhaven, NY  
J. Mikaila, Troy, MI  
A. Motuzas, Chicago, IL  
P. Račiūnas, Lemont, IL  
V. Račius, Los Angeles, CA  
A. Šakalys, Chicago, IL  
V. Senuta, Brockton, MA  
A. Titenis, Chicago, IL  
J.P. Vaičaitis, St. Petersburg, FL  
J. Valaitis, Chicago, IL  
S. Valaitis, Kenosha, WI  
P. Varis, Santa Monica, CA  
J. Viktažentis, Worcester, MA  
J. Vinciūnas, Chicago, IL

*Aukojusiems KARYS nuosirdžiai dėkoja!*



“Žalgirio” kp. šaulė L. Ceplickienė prisega gėlę pianistui Vytautui Puškoriui, Klevelando šaulių trofėjų ir atžymėjimų įteikimų Baliuje. Nuotr. Garlos

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba “Money Order” adresuoti tik “KARYS” vardu, — ne “Warrior” ar kt.